

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د علومو اکاډمي
معاونیت بخش علوم طبیعی- تخنیکي

طبیعت

په دې ګڼه کې:

- استخراج غیر قانونی معادن، پیامدهای...
- بررسی برخی از چالش های اساسی...
- تأثیرات ناگوار استخراج غیرقانونی...
- بررسی چالش ها فراراه چگونگی...
- د افغانستان د قیمتي او بڼکلو ډبرو...
- عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج...
- مدیریت معادن افغانستان، چالش ها...

- دوره سوم
- ربع دوم
- شماره مسلسل: ۴۳
- سال: ۱۳۹۶ هـ.ش
- سال تأسیس: ۱۳۶۸ هـ.ش
- کابل-افغانستان

۲

مجله علمی - تحقیقی طبیعت

شماره ۲، سال ۱۳۹۶

TABIAT
Quarterly Journal

Establishment : 1989
Research and Scientific Publication of
Afghanistan Academy of Science
Serial No: 43

Address:
Academy of Science of Afghanistan
Torabaz Khan, Shahbobo Jan Str.
Shahr-e-Now, Kabul, Afghanistan.
Tel: 0202201279

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د علومو اکاډمي
معاونیت بخش علوم طبیعی - تخنیکي

طبیعت

مجله علمی - تحقیقی

کیمیا، زراعت، بیولوژی، جیولوجی، جیوفزیک، جغرافیه طبیعی،
هایدرومیتئورولوژی، ریاضی، فزیک، مهندسی، انرژی، تکنالوژی
معلوماتی، طب، فارمسی و ...

سال تاسیس 1368 هـ . ش .

شماره مسلسل: 43

یادداشت:

- مقاله رسماً از آدرس مشخص با ذکر نام، تخلص، رتبه علمی، نمبر تېلفون، و ایمیل آدرس نویسنده به اداره آکادمی علوم فرستاده شود.
- مقاله ارسالی باید علمی - تحقیقی، بکر و مطابق معیارهای پذیرفته شده علمی باشد.
- مقاله باید قبلاً در جای دیگری چاپ نگردیده باشد.
- عنوان مقاله مختصر و با محتوا مطابقت داشته باشد.
- مقاله باید دارای خلاصه و حد اقل حاوی 80 الی 200 کلمه بوده، گویای اصلی پرسشی باشد که مقاله در پی پاسخ دهی به آن است. همچنان خلاصه باید به یکی از زبان‌های یونسکو ترجمه شده باشد.
- مقاله باید دارای مقدمه، اهمیت، مبرمیت، هدف، سؤال تحقیق، روش تحقیق، نتایج به دست آمده و فهرست منابع بوده و در متن به منبع اشاره شده باشد.
- مقاله باید بدون اغلاط تایپی با رعایت تمام نکات دستور زبان و تسلسل منطقی موضوعات در یک روی صفحه کاغذ A4 در برنامه word تنظیم شده باشد.
- حجم مقاله حد اقل 7 و حد اکثر 15 صفحه معیاری بوده، با فونت سایز 13 تایپ شود، فاصله بین سطرها واحد (Single) باشد و به شکل هارد و سافت کاپی فرستاده شود.
- هیأت تحریر مجله صلاحیت رد، قبول و اصلاح مقالات را با در نظر داشت لایحه نشراتی آکادمی علوم دارد.
- تحلیل‌ها و اندیشه‌های ارائه شده بیانگر نظریات محقق و نویسنده بوده، الزاماً ربطی به موقف اداره ندارد.
- حق کاپی مقالات و مضامین منتشره محفوظ بوده، فقط در صورت ذکر مأخذ از آن استفاده نشراتی شده می‌تواند.
- مقاله وارده دوباره مسترد نمی‌گردد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناشر: ریاست اطلاعات و ارتباطات عامهٔ اکادمی علوم افغانستان

مدیر مسؤول: محقق رفیع الله نصرتی

مهمتمم: معاون محقق محمد منیر نظیری

هیأت تحریر:

- سرمحقق دیپلوم انجنیر رحمت گل احمدی

- سرمحقق دوکتور حلیمه رزاقی

- معاون سرمحقق داکتر احمد شاه عمر وردک

- محقق دیپلوم انجنیر احمد امید افضلی

دیزاین: محقق رفیع الله نصرتی

تیراژ: 500 نسخه

آدرس: اکادمی علوم افغانستان، طره باز خان واټ،

سرک شابوبوچان، شهرنو، کابل

شماره تماس:

ریاست اطلاعات و ارتباطات عامه: 0202201279

مدیر مسؤول مجله: 0773379505

ایمیل ریاست اطلاعات و ارتباطات عامه: informationasakabul@gmail.com

ایمیل مدیریت مجله: Tabiatjournal@yahoo.com

اشتراک سالانه:

کابل: 320 افغانی

ولایات: 480 افغانی

کشورهای خارجی: 20 دالر امریکایی

قیمت یک شماره در کابل:

• برای استادان و دانشمندان اکادمی علوم: 70 افغانی

• برای محصلین و شاگردان مکاتب: 40 افغانی

• برای سایر ادارات: 80 افغانی

فهرست مطالب

شماره	عنوان	نام نویسنده	صفحه
1	پیام	د افغانستان د اسلامي جمهوريت جمهور رئيس	6
2	بیانیه افتتاحیه	سرمحقق ثریا پوپل	7
3	پیام	مشرانو جرگه	10
4	پیام	پوهنتون پولی تخنیک	13
5	پیام	پوهنتون کابل	15
6	استخراج غیرقانونی معادن، پیامدهای ناگوار سیاسی و اقتصادی آن	سرمحقق دیپلوم انجنیر رحمت گل احمدی	19
7	بررسی برخی از چالش های اساسی ناشی از استخراج غیرقانونی و ...	محقق دیپلوم انجنیر احمد امید افضلی	30
8	تأثیرات ناگوار استخراج غیرقانونی معادن بالای محیط زیست	پوهاند دوکتور نقیب الله سهاک پوهیالی فیروز منگل	44
9	بررسی چالش ها فراراه چگونگی استخراج معادن نفت در شمال کشور و ...	سرمحقق انجنیر حیات الله امینی	56
10	د افغانستان د قیمتي او نیکلو ډبرو غیرفنی او غیر قانونی استخراج	څېړنپوه دیپلوم انجنیر عبدالرئیس الینی	67
11	عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن کشور	محقق عبید الله محمد	82
12	مدیریت معادن افغانستان، چالش ها و راهکارها	محقق مریم سادات	99
111	ABSTRACTS	...	111
13	قطعنامه		119

دولت جمهوری اسلامی افغانستان

بسم الله الرحمن الرحيم

د کانونو د غیرقانوني استخراج د مخنیوي په اړه علمي بحث

غونډې ته د جلالتمآب جمهور رئیس پیغام

د خوشحالی ځای دی، چې د افغانستان د علومو اکاډمي د کانونو د غیرقانوني استخراج د مخنیوي لپاره د حل لارو موندلو او په دې برخه کې د نړیوالې ټولنې د همکارو جلبولو د څرنگوالي په باب علمي غونډه رابللې ده.

زموږ کانونه د ملي ثروت ډېره مهمه او حیاتي برخه جوړوي، چې که له قانون او فني معیارونو سره سمه استفاده ورڅخه وشي، د هېواد د پرمختیا او له بېوزلۍ سره د مبارزې په چارو کې پوره تکیه پرې کولای شو.

د افغانستان د علومو اکاډمۍ مننه کوم چې په یوې خورا ضروري موضوع یې د علمي بحث زمینه برابره کړې ده. امید دی چې په دې سمینار کې د کانونو د لا مناسب استخراج لپاره علمي او عملي وړاندیزونه وشي او له دغسې وړاندیزونو اړوندې ادارې استفاده وکړي.

محمد اشرف غنی

د افغانستان د اسلامي جمهوریت رئیس

متن بیانیه رئیس اکادمی به مناسبت سمینار " چالش ها، راه های
حل و چگونگی جلب همکاری جامعه جهانی در جلوگیری از
استخراج غیرقانونی معادن افغانستان "
به نام خدای بخشاینده و مهربان
دانشمندان عزیز، اساتید عالیقدر، مهمانان خبیر!
السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته؛

از قرن ها به اینسو طبیعت و کوه های سر به فلک کشیده افغانستان برای مردم این کشور، اقتصاد مبتنی بر منابع طبیعی و معادن را نوید داده و به فردای درخشان امیدوار می سازد.

به اساس تحقیقاتی که به شکل مشترک از سوی اداره زمین شناسی و وزارت دفاع امریکا به درخواست افغانستان صورت گرفته، ارزش مجموعی معادن افغانستان سه هزار میلیارد دالر تخمین گردیده است. سایت انترنتی بی بی سی به نقل از منابع اطلاعاتی دولت افغانستان، ارزش معادن این کشور را چنین نگاشته است: طلا 421 میلیارد، مس 247 میلیارد، نیوبیوم (niobium) 81 میلیارد و کوبالت 51 میلیارد دالر. اخیراً نیویارک تایمز در گزارشی نگاشته است که میزان ذخایر تازه کشف شده لیتیم، آهن، مس، کوبالت و طلا در جنوب افغانستان به اندازه یی است که می تواند این کشور را به یکی از کشورهای غنی در جهان تبدیل کند. در این گزارش، یورانیوم افغانستان بینظیر و ارزش لیتیم برابر با نفت عربستان، ذخیره معدن حاجیگک دو میلیارد تن،

ذخایر مس برابر با بزرگترین ذخیره مس چیلی و حتی زمرد و الماس افغانستان از زمرد کلمبیا و الماس افریقا با کیفیت بلندتر گفته شده است.

ارقام و نتایج سروی های ذکر شده به یقین که کامل و دقیق نیست، ولی حقیقت این است که اگر روند استخراج معادن در افغانستان قانونی گردد، ارزش آن به حدی خواهد بود که نه تنها بودجه داخلی تأمین می گردد، بلکه کشور را به سمت یک اقتصاد مطلوب سوق می دهد.

در استخراج غیرقانونی معادن، نه تنها موضوع سوء استفاده های مالی افراد مطرح است و سبب می شود که منافع عمومی در نظر گرفته نشود، بلکه استخراج خودسرانه و غیرحرفوی سبب آسیب معادن و به هدر رفتن سرمایه ملی شده و برعلاوه، پیامدهای امنیتی و سیاسی ناگواری را در قبال خواهد داشت؛ چنانچه هراس افکنان و زورمندان از استخراج غیرقانونی معادن و عواید آن، حاکمیت قانون را تضعیف و با بیشترین سود برای ادامه جنگ علیه مردم و بر ضد افغانستان از آن استفاده می نمایند. بناءً، تا دیر نشده، استخراج معادن کشور باید به شکل قانونی و مطابق به معیارهای بین المللی صورت گیرد، برای اینکار لازم است نخست موانع برداشته شده و چالش ها رفع گردد. یکی از چالش های عمده ناامنی یا بدامنی است، ولی در کنار آن بی ثباتی سیاسی، عدم کنترل دولت بالای معادن، فساد گسترده در چوکات حکومت و نحوه قراردادهای نیز مشکلات عمده اند که در این راستا وجود دارند.

بدون تردید، اصلاحات جدی در زمینه تأمین امنیت و ثبات، نهایی شدن قانون معادن با تعدیلات لازم و ضروری که باید مطابق توقعات مردم ضمانت های لازم و کافی برای جلوگیری از سوء استفاده های شخصی در آن تسجیل یافته باشد، در نظر گرفتن معیارها و پروتوکول های مصئون بین المللی با میکانیسم هایی که مانع دستبرد و سودجویی های شخصی افراد و گروه ها گردد، ستراتیژی دولت برای سکنتور معادن، مدیریت قوی منابع زیرزمینی، گماشتن و تقویت تیم با تجربه و مسلکی در وزارت معادن، حاکمیت قانون، تقویت نیروهای امنیتی و در کل ایجاد یک بستر مناسب جهت استخراج قانونی معادن، امکان رسیدن به اقتصاد مطلوب را از ناممکن به ممکن و از بعید به نزدیک تبدیل خواهد نمود.

کشورهای کمک کننده و همکاران بین المللی ما نه تنها در زمینه تحقیقات و سروی دقیق معادن می توانند افغانستان را همکاری نمایند، بلکه در رابطه به استخراج غیرقانونی و قاچاق آنها نیز نقش فعال و سازنده داشته و می توانند زمینه را برای قراردادهای قانونی با در نظر داشت معیارهای بین المللی که تضمین کننده منافع افغانستان و جانب مقابل باشد، هموار نمایند. در چنین وضعیت، تجربه تلخ کشور کانگو که انگیزه اصلی جنگ داخلی آن را همانا ثروت طبیعی اش خوانده اند و ارزش منابع معدنی آن 24 تریلیون دالر تخمین گردیده است، اما تا هنوز دومین کشور فقیر جهان است، تکرار نخواهد شد.

امیدوارم دانشمندان مرکز علوم زمین در سمینار امروز در رابطه به استخراج قانونی معادن، رفع چالش ها، میکانیزم چگونگی جلوگیری از استخراج غیرقانونی و غیرعلمی، قاچاق مواد معدنی و چگونگی جلب همکاری جامعه جهانی در جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن افغانستان، مقالات علمی - تحقیقی ارائه و با پیشنهادات علمی و عملی رسالت و مسئولیت خود در مقابل وطن و مردم ادا نموده و به اینگونه از هدر رفتن سرمایه ملی جلوگیری و مسئولین امور مربوط را همکاری نمایند.

با سپاس فراوان

سرمحقق ثریا پوپل

سرپرست ریاست اکادمی علوم

کابل - 30 اسد 1396 هـ . ش

پیام مشرانو جرگه در مورد سمینار تحت عنوان « چالش ها، راه های حل و چگونگی جلب همکاری جامعه جهانی در جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن افغانستان »

الحمد لله رب العالمین و الصلاة والسلام علی سیدنا محمد
سید المرسلین و خاتم النبیین.

و بعد:

افغانستان سرزمینی است دارای تاریخ کهن و از نگاه جغرافیایی در قلب آسیا حیثیت چهارراه تجارت در بین مناطق بزرگ این قاره منجمله راه تاریخی ابریشم قرار داشته و بنابراین حلقه عمده آمیزش، همکاری و همزیستی و در عین حال میدان جنگ سلطه جویان نیز بوده است. افغانستان امروز که می باید مرکز همکاری های مشترک اقتصادی، ترانزیتی و همچنان مرکز هماهنگی و تفاهم جهان متمدن می بود، متأسفانه به میدان رقابت و جنگ منافع اختصاصی، متضاد و در هم پیچیده کشورهای همسایه، منطقه و جهان مبدل شده است.

افغانستان در یکی از فعال ترین مناطق کره زمین از نگاه تکتونیکي واقع شده است. این مسأله منجر به بروز پدیده های مختلفی شده که به سختی میتوان در محدوده یک کشور این همه تنوع را یکجا مشاهده کرد. افغانستان از نگاه توپوگرافی متشکل است از کوه های سر به فلک کشیده و دشت های پهناور و از نگاه آب و هوا نیز تنوع بسیار زیادی در محدوده این کشور مشاهده می شود.

از لحاظ منابع معدنی نیز افغانستان با توجه به تنوع پدیده های زمین شناسی

فعال در شکل گیری زمین های آن قاعدتاً از تنوع بالایی برخوردار می باشد. منابع معدنی از لحاظ منشا یا سنگی که آنها را در خود جای داده است، به گونه مستقیم یا غیرمستقیم به فرآیندهای تشکیل سنگ های مختلف وابستگی دارند که ارزش ذخایر معدنی کشف شده در افغانستان سه هزار میلیارد دالر تخمین گردیده است. منابع معدنی را به طور کلی میتوان به این دسته ها تقسیم بندی کرد:

- 1- فلزات پایه 2- فلزات گرانبها 3- عناصر کمیاب 4- منابع انرژی 5- سنگ های قیمتی 6- سنگ های نیمه قیمتی و تزئینی 7- مصالح ساختمانی 8- منرال های صنعتی.

تنها هشت فیصد استخراج معادن در افغانستان به طور قانونی صورت گرفته متباقی 92 فیصد آن به شکل غیرقانونی استخراج می شود. تنها مخالفین مسلح حکومت نیستند که از عواید استخراج غیرقانونی معادن پول بدست می آورند. زورمندان محلی و برخی از مقامات حکومتی نیز در آن دست دارند، وضعیت معادن در افغانستان و چگونگی محیط کار در آن خیلی نگران کننده است، اکثراً در معادن افغانستان کودکان به کار گماشته می شوند؛ چون تنها کودکان می توانند از راه های تنگ و باریک وارد معدن شوند و در آنجا کار کنند. استخراج غیرقانونی و غیرقانونی معادن در افغانستان چندین بار سبب فروریختن معدن و بروز رویدادهای مرگبار شده است. تازه ترین مورد آن انفجار در معدن ذغال سنگ در سمنگان بود که منجر به کشته شدن 17 نفر گردید.

موجودیت اقتصاد جرمی، موجودیت مافیای اقتصادی بخصوص مافیای زمین، فساد اداری و نبود امنیت از جمله مشکلات و چالش های جدی می باشد که افغانستان با آن روبرو است. علاوه بر آن، کمبود منابع مالی، کمبود انرژی، برق و آب مشکلات دیگری اند که مانع رشد اقتصادی کشور گردیده و می گردد. مهمتر از همه موجودیت گروپ های مسلح غیرقانونی، تربیه، تجهیز، تمویل و ارسال گروه های افراطی و تروریست از کشورهای همسایه و عدم موجودیت اداره سالم، موانع اصلی اند که در راه رسیدن به صلح، ثبات، امنیت و رشد اقتصادی - اجتماعی و خصوصاً استخراج معادن کشور قرار دارند.

نظر به تجربه جهانی، برای رشد سکتور منابع طبیعی و معادن، علاوه بر سرمایه گذاری زیاد به زمان بیشتر نیز ضرورت است.

- تعیین وزیر توانا و مورد اعتماد در کرسی وزارت معادن؛
- فراهم نمودن امکانات بنیادی مانند سرک، برق و آب در ساحات معادن و سایر منابع طبیعی رشد سریع این سکتور در مدت کوتاه؛
- جلب توجه سرمایه گذاران از طرق میدیا در منطقه و جهان؛
- طرح پالیسی جدید در بخش معادن، منجمله تعدیل قوانین به منظور جلب سرمایه گذاری خارجی، ایجاد مراکز و انستیتوت های مسلکی و جلوگیری از استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن در نتیجه بلند بردن ظرفیت نظارتی حکومت و ایجاد سهولت های بیمه غرض مصونیت و اطمینان کارگران معادن؛
- ملغا کردن جواز شرکت های که داوطلبانه مالیات نمی پردازند.

در اخیر باید گفت که به منظور استفاده مؤثر از منابع طبیعی جهت رشد اقتصادی - اجتماعی باید نظام اقتصاد بازار در افغانستان از نو تعریف شود. لغو بانک رهنی و تعمیراتی و سایر بانک ها، تصدی ها با در نظر داشت وضعیت کنونی در منطقه بخاطر تأمین صلح و ثبات و رشد اقتصادی افغانستان مردم و حکومت جدید نیاز جدی به کمک و همکاری جامعه جهانی، بخصوص سازمان ناتو و امریکا دارد. سازمان ناتو و امریکا باید با حکومت جدید در جمع آوری سلاح از گروه های مسلح غیرقانونی، مبارزه علیه مافیای مواد مخدر و همکاری در پروسه صلح در افغانستان همکاری صادقانه و همه جانبه نماید، زیرا بدون همکاری جدی سیاسی - نظامی و اقتصادی و اقدامات جدی ناتو و امریکا بخاطر ثبات سیاسی، رشد اقتصادی و اجتماعی افغانستان بعید به نظر می رسد.

و من الله التوفیق

پیام پوهنتون پولی تخنیک کابل به مناسبت تدویر سمینار علمی -
پژوهشی زیر عنوان (چالش ها، راه های حل و چگونگی جلب
همکاری جامعه جهانی در جلوگیری از استخراج
غیرقانونی معادن کشور)

بدون شک، معادن یکی از ثروت های ملی مهم و خیلی ارزشمند هر کشور به حساب می آید، زیرا سهم معادن در تولید صنایع مختلف تأثیر فراوان داشته و بسیاری از صنایع وابسته به آن است. در کشور عزیز ما این موضوع از اهمیت ویژه برخوردار بوده، زیرا رشد و توسعه معادن می تواند اقتصاد کشور را از حالت رکود و بی ثباتی خارج سازد. به این اساس، توجه به تقویة بنیة اقتصاد ملی کشور از طریق استخراج ذخایر معدنی یکی از وظایف تأخیر ناپذیر همه دانشمندان و آگاهان امور بوده تا باشد که نه تنها در بازار اقتصادی جهانی که از رقابت آزاد برخوردار است، از موقف عالی برخوردار بوده؛ بل جهت بررسی اقتصادی و ارزیابی مالی یک پروژه معدنی تصمیم سریع اتخاذ و توانایی انتخاب چندین راه حل علمی و عملی را همزمان دارا باشیم. روی این اصل، لازم است تا کلیه طراحان معادن با دانش کافی از علوم اقتصادی و معدنی برخوردار بوده و از آن در حل مسایل مختلف امور معادن استفاده گسترده به عمل آورند.

ناگفته پیداست که عدم توجه به این صنعت و کم شمردن اهمیت آن در درازمدت ضربه سنگین و جبران ناپذیری را بر پیکر اقتصاد ملی کشور وارد می نماید. به این اساس، تدویر سمینار علمی - تحقیقی زیر عنوان " چالش ها، راه

های حل و چگونگی جلب همکاری جامعه جهانی در جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن کشور که به ابتکار اکادمی علوم جمهوری اسلامی افغانستان به راه انداخته شد، در شرایط کنونی از اهمیت خارق العاده برخوردار است، زیرا استخراج غیرقانونی معادن توسط افراد غیرمسلمکی و زورگو می تواند در استخراج معادن با ضایعات و رقیق شدن جسم معدنی به همراه بوده و در هدر رفتن این سرمایه ملی خداداد نقش کلیدی را ایفا نماید.

هیات رهبری، استادان، محصلان و منسوبان پوهنتون پولی تخنیک کابل تدویر این سمینار علمی - تحقیقی را به هیات رهبری، دانشمندان، محققان گرانقدر اکادمی علوم تبریک گفته، موفقیت های بی پایان شان را در کلیه عرصه های حیات علمی - پژوهشی، صنعتی و اقتصادی از بارگاه آفریدگار قلم استدعا می نمایند. ما درحالیکه تدویر این سمینار را به دیده قدر می نگریم، امیدواریم که از نتایج این سمینار باارزش در امر استخراج معادن کشور و همچنان جلب همکاری های همه جانبه جامعه جهانی استفاده عملی و گسترده به عمل آید.

بااحترام

پوهنوال دیپلوم انجنیر محمد سعید کاکړ

رئیس پوهنتون پولی تخنیک کابل

**پیام پوهنتون کابل برای اشتراک کننده گان کنفرانس علمی -
تحقیقی (چالش ها، راه های حل و چگونگی جلب توجه
جامعه جهانی در جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن)**

زمین به صفت یک سیاره از سه بخش عمده (اتموسفیر، هایدروسفر و لیتوسفیر) تشکیل گردیده که هر سه بخش منابع عمده طبیعی در کره زمین را مورد مطالعه قرار می دهد.

با افزایش نفوس و نیاز روز افزون بشر به مواد خام معدنی، این مواد با سرعت هر چه بیشتری به مصرف می رسند. مواد معدنی از منابع برگشت ناپذیر طبیعت به شمار می روند و از هم اکنون کمبود برخی از آنها احساس می شود. رشد تقاضا و کاهش عرضه مواد معدنی، میدان رقابت را برای کشورهای صنعتی و مصرف کننده این مواد تنگ کرده، این کشورها همه روزه با اشتیاق بیشتری خریدار مواد معدنی کشورهای دیگر هستند.

تمام معادن دارای عمر محدود بوده، به این دلیل نباید مانند دیگر فعالیت های تجارتی زیر مالیات قرار گیرند. پرداختن به این عامل در ساختار مالیاتی یک کشور به صورت انگیزه مهم برای سرمایه گذاری در معدنکاری آن کشور در خواهد آمد.

دولت های حریص ممکن است خواستار چنان مالیات سنگین باشند که کسب سود منطقی را برای شرکت های معدنی غیرممکن سازد. از طرف دیگر، برخی دولت ها با کارهای مانند چشم پوشی از مالیات در سال های نخست عملیات معدنکاری، انکشاف معدن را تشویق کرده اند. این امر موجب جاذبه زیاد، برای شرکت های معدنی

در جمهوری آیرلیند در دهه 1960 م. شد و دستاوردهای اقتصادی قابل ملاحظه را نصیب این کشور نمود.

اکنون، اکثر شرکت های معدنی بزرگ، در کشورهای با سیاست ناپایدار، سرمایه گذاری نمی کنند. شاید ترس از ملی شدن معادن عامل اصلی باشد. به طور عموم، در کشورهای با سابقه ملی شدن معادن، صنایع معدنکاری کمتر انکشاف نموده است. آشوب محتمل سیاسی، برخوردهای داخلی ممکن است دست به دست هم داده، خطر مالی سرمایه گذاری در کشورهای معین را به شدت افزایش دهد.

کشور ما افغانستان از لحاظ مواد خام معدنی بسیار غنی است و بسیاری از انواع معادن در افغانستان وجود دارد.

با توجه به نقش مهم مواد معدنی در اقتصاد و صنعت، لازم است تا معادن خود را به خوبی بشناسیم و به درستی از آنها بهره برداری کنیم. تفحص و اکتشاف این معادن، قبل از همه نیازمند آگاهی و شناخت فراگیر از جنبه های جیولوجی، موقعیت تکتونیکی و توزیع آنها در قشر زمین کشور ما افغانستان است.

سرزمین افغانستان معادن بیشماری دارد که بعضی از آنها کشف و دوره های سروی و اکتشافی را پشت سر گذاشته و آماده استخراج هستند و برخی عمدتاً استخراج می شوند، ولی باز هم به قاطعیت می توان گفت که معادن افغانستان به حالت دست نخورده باقی مانده است. ذخایر غنی منابع طبیعی افغانستان مبین امید و آرزو برای آینده اقتصاد کشور است. اقتصاد مبتنی بر معدن یکی از گزینه های محدود برای اعمار یک اقتصاد بومی به شمار می رود. بنابراین، بی ثباتی سیاسی، ناامنی، نبود یک چهارچوب واضح قانونی، اداره و مدیریت پالیسی ها، فقدان زیربنای اساسی و توافقنامه های حمل و نقل با کشورهای همسایه، مانع انکشاف و پیشرفت سکتور معادن در کشور شده است. اما سکتور معدن و ذخایر طبیعی افغانستان هنوز به عنوان یک امتیاز و بدیل برای اقتصاد وابسته کشور محسوب می شود. افغانستان راه دیگری ندارد، به جز اینکه برای توسعه و انکشاف سکتور معادن آن سریعتر گام بردارد. البته برداشتن گام های به منظور پیشرفت در بخش سکتور معادن نیازمند معلومات کامل جیولوجیکی درباره ذخایر طبیعی کشور می باشد که در حال حاضر در

دسترس قرار ندارد. از اینرو، موفقیت در تکمیل کردن معلومات جیولوجیکی در باره ذخایر طبیعی افغانستان به عنوان یک چالش باقی می ماند. انجام دادن چنین سروی به هزینه بزرگ نیاز دارد، این کار تنها از طریق سرمایه گذاری های شرکت های خارجی و اصلاحات جدی می تواند صورت گیرد. با این همه، حکومت افغانستان مسوولیت دارد تا تمام معلومات جیولوجیکی دقیق را در باره سکتور معدن به سرمایه گذاران و شرکت های که قصد سرمایه گذاری دارند، فراهم نماید. در حال حاضر، افغانستان به تنهایی قادر نیست مسوولیت چنین سروی های پرهزینه را به عهده گیرد. لذا، کشورهای کمک کننده افغانستان می توانند در این بخش نقش فعال و سازنده را بازی کنند. متخصصین داخلی و سروی جیولوجی امریکا، حجم و ارزش دقیق معادن افغانستان را توانستند تا اندازه تثبیت نمایند که این عمل زمینه را برای جلب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی بخاطر انکشاف معادن مورد نظر مساعد می سازد. قرار است، بر اساس این معلومات انکشاف معادن به شکل تدریجی و متداوم با در نظر داشت قیمت های مواد معدنی در جریان بازارهای منطقوی و جهانی، تقاضا برای مواد معدنی عمده از طریق پروسه شفاف توسط وزارت معادن با در نظر داشت قوانین نافذ کشور، روش های پسندیده جهانی و تأمین مفاد بزرگ اقتصادی کشور وارد مرحله عملی گردد. افغانستان باید سیاست های معدنی خود را طوری تنظیم نماید تا اقتصاد خود را حفظ نموده و آن را هر چه بیشتر تقویه نماید.

جرایم اقتصادی و تلاش برای تصاحب معادن کوچک، قسماً بخشی از جنگ ها را در داخل کشور تمویل نموده است. اکنون، بخش های آشوب زده در ولایات شمالی و شرقی افغانستان، ولایات لوگر و میدان وردک، برای رقیبان محلی روی معامله بر سر درآمد معادن کوچک در این مناطق بدل شده است. در حال حاضر، معادن کوچک به صورت غیرقانونی توسط زور مندان و گروه های مسلح استخراج می شوند و در کوتاه مدت، دولت می تواند با تقویت نیروهای امنیتی و حاکمیت قانون به این مشکل فایق آید.

سکتور معادن افغانستان با تمام چالش های موجود، برای سرمایه گذاری های داخلی و خارجی، هنوز یک سکتور جذاب است. افغانستان نیازمند معرفی یک

چهارچوب و ستراتیژی برای توسعه سکتور معادن دست نخورده خود می باشد. افغانستان از این طریق می تواند، سرمایه گذاری های داخلی و خارجی را جذب کند. برعلاوه، در بخش قانونی نیز اصلاحات وارد کند. برای سرمایه گذاری خارجی پالیسی را مهیا کند که آنها بتوانند سکتور معادن را انکشاف دهند.

هر چند، ظرفیت به گونه وسیع باقی است، با آنها ضرورت جدی به ارتقاء و انکشاف ظرفیت در بخش معادن کشور وجود داشته و دولت افغانستان نیاز دارد ذخایر معدنی را اولویت بندی نماید تا از این طریق آنرا به سرمایه گذاری ملی و بین المللی تسلیم دهد. قراردادهای موفق، تطبیق و اجرای موفقانه آنها، می تواند راه را برای سرمایه گذاری های بیشتر هموار کند و به عنوان پروژه های پیشگام، باعث جذب سرمایه گذاری های بزرگ برای انکشاف و توسعه سکتور معادن افغانستان گردد.

بدینوسیله، اداره پوهنتون کابل صمیمانه ترین تبریکات خویش را به مناسبت این کنفرانس علمی - تحقیقی برای اداره اکادمی علوم جمهوری اسلامی افغانستان تقدیم نموده، خواهان مطالعه و تحقیق همه جانبه این بخش مهم منابع طبیعی کشور می باشد.

با احترام

پوهنیار حمیدالله فاروقی

وزیر مشاور در امور تحصیلات عالی ج. ا. ا. و رئیس پوهنتون کابل

سرمحقق دیپلوم انجنیر رحمت گل احمدی

استخراج غیرقانونی معادن، پیامدهای ناگوار سیاسی و اقتصادی آن

خلاصه

افغانستان کشور غنی از منابع منرالی می باشد. استفاده مناسب از این پوتنسیال می تواند سهم ارزنده را در انکشاف اقتصادی کشور داشته باشد. به تاسی از یکی از ماده های قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، منابع معدنی موجود در کشور ملکیت خاص دولت می باشد، اما استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن در کشور تقریباً بیشتر از سه دهه بدینسو ادامه دارد که در این اواخر افزایش یافته است. در این مقاله پیامدهای ناگوار سیاسی و اقتصادی آن مورد بررسی قرار گرفته، چالش ها مشخص گردیده و راه های حل مناسب پیشنهاد شده است.

مقدمه

بهره برداری از منابع اقتصادی برای تداوم حیات بشریت در کره زمین از مسایل بسا مهم و حیاتی است که انسانها در دوره های مختلف تاریخ برای استمرار حیات شان در تلاش بهره برداری از این منابع بوده اند. تاریخ بشریت نمایانگر آن است که کشورها همواره برای دست یافتن به منابع اقتصادی، از جمله منابع معدنی که یکی از مهمترین بخش های اقتصاد محسوب می شود، تلاش نموده اند.

بیکار انسانها برای دست یابی به این منابع تا حدی حاد و جدی بوده که در

بعضی مواقع یکی از عوامل بروز جنگ های بزرگ به سطح جهانی شده است. معادن از اهمیت قابل ملاحظه اقتصادی برخوردار بوده، یکی از زیربناهای مستحکم اقتصادی جهان را تشکیل می دهد. افغانستان نیز از جمله کشورهای محسوب می شود که از لحاظ داشتن ذخایر و منابع معدنی در منطقه بی نظیر است. این کشور با داشتن کوه های بلند و دره های پر خم و پیچ، بزرگترین و با ارزش ترین معادن را دارا است.

اهمیت و مبرمیت تحقیق

از آنجایی که در کشور ما استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن از سالیان متمادی وجود داشته و در این اواخر افزایش یافته است، بناءً پیامدهای سیاسی و اقتصادی آن در کشور ضرورت به تحقیق دارد.

هدف تحقیق

هدف این تحقیق، بررسی چگونگی استخراج غیرقانونی معادن در تحولات اقتصادی و سیاسی کشور می باشد.

سوال تحقیق

سوال اساسی تحقیق این است که چگونه استخراج غیرقانونی معادن در تحولات اقتصادی و سیاسی کشور تأثیرگذار می باشد.

روش تحقیق

روش تحقیق در این مقاله تحلیلی می باشد.

افغانستان سرزمینی است دارای تاریخ کهن و از نگاه موقعیت جغرافیایی حیثیت چهار راه تجارتي در بین مناطق بزرگ این قاره منجمله راه تاریخی ابریشم قرار دارد. بنابراین، حلقه عمده آمیزش، همکاری، همزیستی و در عین حال میدان جنگ سلطه جویان نیز بوده است. افغانستان امروز که باید مرکز همکاری های مشترک اقتصادی، ترانزیتی و همچنان مرکز هماهنگی و تفاهم جهان متمدن می بود، متأسفانه به میدان رقابت و جنگ های منافع اختصاصی، متضاد و درهم پیچیده کشورهای همسایه، منطقه و ابر قدرتهای مقتدر جهان مبدل شده است.

مردم افغانستان بعد از مبارزات، مجاهدات و قیام ها در مقابل متجاوزین با طی نمودن مراحل دشوار و پیچیده بعد از سال 1381 هـ. ش وارد مرحله جدیدی از تکامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی گردیده است، اما تا هنوز قادر نه شده تا از منابع طبیعی و معادن کشور به خاطر توسعه اقتصادی مطمئن و پایدار کار بگیرند. از آنجایی که کشور ما محاط به خشکه و در عین حال دارای هوای نسبتاً خشک است، بنابراین، یکی از منابع عایداتی که بتواند در درازمدت اقتصاد ضعیف افغانستان را از رکود نجات دهد، در پهلوی سکتور زراعت، منابع معدنی می باشد. با آنکه افغانستان از لحاظ ذخایر معدنی کشور غنی است، با آنهم بهره برداری مناسب اقتصادی جهت رسیدن به یک زنده گی مرفه را از این منابع نداشته ایم؛ دلیل این امر را می توان نابسامانی های داخلی، نبود سرمایه لازم و تجهیزات، کمبود متخصصین در بخش معادن و جنگهای تحمیلی عنوان کرد. هنوز در افغانستان در حدود 39 فیصد مردم تحت خط فقر زنده گی می کنند، بحران بیکاری از جمله چالش های دامن گیر مردم بوده است که خود عامل اصلی فرار قوه بشری از افغانستان تلقی می شود. هم اکنون، در حدود پنج میلیون افغان در بیرون از کشور به سر می برند. عدم اشتغال جوانان، یکی دیگر از عوامل ناامنی ها در برخی از ولایات بوده که این جوانان به خاطر نبود کار و معیشت مجبور می شوند به صفوف مخالفان بپیوندند (9). در چنین حالت، تمرکز بالای معادن و بهره برداری مناسب از ذخایر طبیعی به خاطر تأمین دورنمای اقتصادی در افغانستان و ایجاد فرصت های شغلی یکی از راه های است که می تواند آینده درخشان را برای مردم رقم بزند.

بر اساس تجربه کشورهای جهان، برای رشد سکتور معادن، علاوه بر سرمایه گزاری زیاد، به زمان بیشتر نیز ضرورت است. با در نظر داشت شرایط افغانستان و نبود امکانات زیربنای مورد ضرورت، رشد سریع این سکتور در کوتاه مدت بعید بوده، ولی این بدین معنی نیست که به این سکتور مهم توجه جدی صورت نگیرد. چون به تاسی از ماده نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، منابع معدنی موجود در کشور ملکیت خاص دولت بوده و صلاحیت جوازدهی فعالیت های اکتشافی و

بهره برداری و تجدید آن از وظایف وزارت معادن و پترولیم می باشد که در مطابقت با قانون معادن، مقررۀ معدنکاری و طرزالعمل های مربوطه صادر شده می تواند (1). گفته می توانیم که پوتنسیال منابع معدنی افغانستان توجه سرمایه گذاران زیادی را در منطقه و جهان به خود جلب کرده است. حکومت تنها با استفاده معقول و مدیریت سالم می تواند زمینۀ سرمایه گذاری و استخراج آن را فراهم نموده، در نتیجه صاحب اقتصاد پایدار گردد.

از اینکه در کشور ما بنابر عواملی، استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن انجام می شود، بناءً در این مقاله پیرامون آن بحث صورت گرفته و پیامدهای ناگوار آن برجسته خواهد شد.

پیامدهای سیاسی

استخراج غیرقانونی معادن موضوع تازه یی نیست، زیرا استفاده خودسر و غیرقانونی از معادن در افغانستان تقریباً از سالیان متمادی بدینسو وجود داشته و طی دوران جنگ تشدید شده و فعلاً جزء کارهای عمدۀ گروه های مسلح و قدرتمند محلی با ارتباطات قوی بوده است.

در غارت معادن افغانستان، قدرتمندان محلی، گروه های مسلح غیرمسوول و مخالفین دولت، منافع مشترکی دارند، حتی در بعضی مواقع این گروه ها با یکدیگر همکاری کرده، پول های گزاف و نامشروع به دست آمده از این ناحیه را در فعالیت های غیرقانونی و تخریبی که باعث ناامنی، فساد سیاسی و مالی گسترده در ولایات و مرکز می شوند، استفاده می نمایند.

با وجود گزارش های متعددی در مورد استفاده غیرقانونی از معادن کشور، حکومت قادر به توقف آن نشده و در بعضی موارد آنرا به این خاطر دست کم گرفته است که گویا مشکلی همانند سایر مشکلات افغانستان است. این در حالی است که استفاده غیرقانونی از معادن، ابعاد خطرناکی دارد. دیگر تنها موضوع سوء استفاده مالی مطرح نبوده، بلکه پیامدهای امنیتی و سیاسی این کار نیز کاملاً نگران کننده و به طور جدی مطرح است. حتی در بعضی ساحات معادن، ناامنی های تصنعی نیز به میان آمده می تواند.

مخالفین به خاطر ضعف حکومت مرکزی با باج گیری از شرکت ها، اشخاص و تاراج نمودن برخی از معادن کشور به خوبی توانسته اند که منابع عایداتی خود را تقویۀ بیشتر نمایند. اگر اینکار ادامه یابد، حامیان منطقه یی مخالفین دولت، جنگ را با هزینه های مالی و انسانی افغان ها ادامه خواهند داد. از جانب دیگر، نباید از یاد برد که اگر منابع عایداتی غیرمشروع به عنصر اصلی جنگ مخالفین تبدیل شود، انگیزه های ادامۀ جنگ شدیداً متنوع و پیچیده خواهد شد و چشم انداز مصالحه را تیره تر خواهد ساخت، دیگر جنگ نه تنها به خاطر منافع ستراتیژیک منطقه، بلکه بر سر منابع معدنی خواهد بود؛ چنانچه در بعضی از کشورهای افریقایی منابع معدنی تبدیل به انگیزۀ جنگ ها و منازعات فراوان شده و منابع طبیعی نه موجب خیر، بلکه سبب مصیبت های فراوان برای کشور های صاحب معادن شده است.

واضح است که در کشور ما حکومت همیشه از ناحیۀ اشخاص قدرتمند نگران است که از این قوماندانان حمایت کرده و از آنان حق دریافت می کنند و از طریق همین داد و گرفت طرفین به ثروت های نامشروع بزرگی دست یافته اند. اگر حکومت به اعمال قاچاقچیان و تاراج گران معادن افغانستان توجه جدی نکند، بدون تردید این سرمایه ملی (معادن) را از دست خواهد داد. استخراج غیرقانونی معادن سالانه در حدود صدها میلیون دالر خساره را برای دولت به بار آورده و ادامۀ این روند باعث گسترش ناامنی های بیشتر در کشور می گردد (4).

شبکه نظارت از منابع طبیعی در یک گزارش خود می گوید: " اگر جلو استخراج غیرقانونی معادن در افغانستان گرفته نشود، کشور از رهگذر اقتصادی با بحران بسیار جدی روبرو خواهد شد. حکومت افغانستان طوریکه لازم است، تا هنوز توانایی نظارت و کنترل را در این راستا ندارد. بنابراین، نیاز است تا سیستم معافیت از مجازات از میان برداشته شود و کسانی که در استخراج غیرقانونی معادن دخیل هستند، باید در مطابقت با قانون نافذۀ کشور تعقیب و مجازات شوند. از اثر استخراج غیرقانونی معادن در پهلوی اینکه میلیونها دالر سرمایه پنهانی افغانستان به هدر می رود، در بخش های از کشور پول بدست آمده از این منابع ماشین جنگی مخالفان مسلح دولت را نیز به گردش می آورد (6).

در کشور ما در بسیاری از موارد در نبود کنترل و نظارت، پروسه استخراج ظاهراً قانونی (دارای قرارداد) نیز صیغه استخراج غیرقانونی را بخود گرفته است، زیرا از یکطرف مطابق به قرارداد عقد شده استخراج صورت نگرفته، از طرف دیگر بنابر عواملی نظارت دقیق صورت نمی گیرد. بناءً، معادن غیراقتصادی استخراج شده و منابع معدنی به هدر می رود.

در حال حاضر بنابر تعهدات برخی از کشورهای جهان و منطقه در این مورد همکاری های با وزارت معادن و پترولیم وجود دارد مانند: اداره انکشاف بین المللی ایالات متحده آمریکا، چین، هند، انگلستان، فرانسه، روسیه، آسترلیا، کشورهای همسایه و ... این همکاری ها در زمینه های بلند بردن ظرفیت، سروی، اکتشاف، انکشاف، استخراج و بهره برداری بوده، دولت افغانستان در تلاش توسعه این همکاری ها با سایر کشورها و سازمانهای بین المللی نیز می باشد. همچنان، وزارت معادن و پترولیم کشور تا کنون برای آوردن شفافیت در سکتور معادن توانسته است عضویت سازمان جهانی ابتکار شفافیت صنایع استخراجی را حاصل نماید. این سازمان در سال 2002 م. به حیث یک ائتلاف عاملان حکومتی، شرکتهای استخراجی، گروه های جامعه مدنی، سرمایه گذاران سکتور انرژی و سازمان های بین المللی ایجاد گردیده است. این سازمان از شرکت ها می خواهد تا واضح سازند که چقدر پول تادیه می نمایند و از حکومت ها می خواهد که عواید بدست آمده از مدارک استخراج و صادرات منابع طبیعی را اعلام نمایند. کشورهای عضو این سازمان تعهد می ورزند که ضوابط افشای قرارداد و شفافیت عواید را دنبال و نافذ نموده، از طریق اجابت، درجه اعتبار را کسب کنند. بخشی از روند اعتبار سنجی از کشورهای عضو می خواهد که تا اول جنوری سال 2020 م. اطلاعات مالکیت انتفاعی (چون هویت، سطح مالکیت و جزئیات در مورد چگونگی و کنترل مالکیت) را اشکار نمایند (5). افغانستان در سال 2009 م. با نهاد ابتکار شفافیت در صنایع استخراجی Extractive Industries Transparency Initiative یا (EITI) ملحق گردید که این یک ستندرد داوطلبانه جهانی به منظور حصول اطمینان از وجود شفافیت در پرداخت های مربوط به منابع طبیعی است. ستندردهای این سازمان در 52 کشور جهان تطبیق

می‌گردد و مرکز آن در اوسلو کشور ناروی می‌باشد. در کشور ما این سازمان بنام ابتکار شفافیت در صنایع استخراجی افغانستان Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) Afghanistan Initiative (AEITI) یاد می‌شود. سازمان تطبیق‌کننده گروه شرکای چندگانه ابتکار شفافیت افغانستان بنام Multi Stakeholder Group یا (AEITI MSG) یاد می‌گردد (2:18). قرار گزارشات منابع داخلی و خارجی، باوجود این همکاری‌ها و تلاشها تاراج معادن کشور افزایش یافته است.

پیامدهای اقتصادی

معادن و ذخایر زیرزمینی یکی از اساسی‌ترین پایه‌های اقتصاد هر کشور بوده که برای رشد و خودکفایی اقتصادی نقش حیاتی دارد. افغانستان از جمله کشورهای است که دارای معادن و منابع طبیعی فراوان است، اما متأسفانه تا اکنون نتوانسته از معادن و منابع طبیعی خود برای توسعه و خودکفایی اقتصادی استفاده کند (8). با کاهش و یا ختم کمک‌های اقتصادی جامعه جهانی با افغانستان، دولت برای رفع نیازمندیها باید پشتوانه اقتصادی داشته باشد و معادن گزینه خوب در این زمینه بوده می‌تواند که در صورت استفاده معقول از معادن می‌توان بخشی از بودجه ملی را فراهم ساخت.

جامعه جهانی و همچنان برخی از دولت مردان کشور به این عقیده اند که افغانستان ذخایر معدنی هنگفتی معادل به تریلیونها دالر دارد و با به کارگیری آن می‌تواند به خودکفایی برسد و از احتیاج بیگانه گان در تمویل بودجه رهایی حاصل نماید، اما اگر این معادن بطور معقول و تخصصی استخراج، بهره برداری و مدیریت سالم نگردد، عواقب ناگوار و جبران ناپذیری را در قبال خواهد داشت.

از آنجایی که استخراج غیرقانونی معادن مطابق به معیارهای علمی و تخصصی استوار نمی‌باشد، در کنار پیامدهای دیگر در عمر صنعتی معادن کاهش بعمل آمده، تأثیرات منفی بالای سرمایه گذاری وارد می‌کند و کیفیت معادن نیز پائین می‌آید. بنابر تحلیل اقتصادی، حتی در تعدادی از معادن ارزش عناصر باقی مانده از ارزش اصل عنصر سنگ معدنی بالا می‌رود که در اینصورت باید معادن با در نظر داشت عناصر پاراجنیتیکی استخراج گردد. در غیر آن، استخراج اقتصادی پنداشته

نمی شود و یک صدمه بزرگ در استخراج معادن می باشد که این امر هم ناشی از استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری بوده می تواند.

از جمله راه های دیگر، انکشاف و استخراج معادن در کشور، جلب سرمایه گذاران خارجی و سکتور خصوصی داخلی است. یکی از موانع اساسی در استخراج و بهره برداری از معادن کشور، کمبود سرمایه و عدم وجود تکنالوژی مدرن می باشد. فعالیت سرمایه گذاران خارجی در افغانستان یک عامل مثبت در جهت رشد و توسعه اقتصادی است. شرکت های خصوصی با سرمایه خود می توانند به رفع این موانع کمک شایانی انجام داده و سرمایه گذاران خارجی نیز با فعالیت های خویش سهم بارزی در انتقال شیوه های نوین مدیریت و صنعتی در کشور می توانند داشته باشند.

بهره برداری از معادن افغانستان که تا به حال تقریباً دست نخورده باقی مانده، نیازمند امنیت، زیربناها، کادر فنی و ثبات سیاسی است که بدون هر یکی از این گزینه ها، بهره برداری از معادن و رسیدن به رشد و توسعه اقتصادی مشکل خواهد بود.

با آنکه سرمایه گذاری خارجی یکی از راه های مؤثر در بهره برداری از معادن افغانستان و در عین حال کم هزینه ترین راه انتقال تکنالوژی به کشور است، اما نباید از برخی اثرات سوء شرکت های خارجی غافل ماند؛ به این معنی که با آمدن شرکت های خارجی، این هم دور از امکان نیست که در موجودیت دولت ضعیف و ظرفیت پائین، احتمال بر باد رفتن ثروت های ملی صورت گیرد، زیرا عدم فعالیت منابع بشری متخصصین داخلی و متعهد به منافع ملی و یا عدم استخدام و به کارگیری متخصصین داخلی در پست های تخصصی باعث به غارت رفتن منابع معادنی کشور خواهد گردید.

از سوی دیگر، با وجود این که سرمایه گذاران خارجی در توسعه اقتصادی کشور می توانند نقش بسزایی داشته باشند، مسایل حقوقی نقش خود را دارد. وقتی که در یک نظام سیاسی قوانین، میکانیزم شفاف و مشخصی مطابق معیارهای بین المللی برای فعالیت های استخراجی معادن توسط حقوق دانان و متخصصین اهل رشته آنها تدوین نگردیده و یا اگر قوانین موجود باشد، مطابق آنها قرارداد صورت نگیرد، فعالیت

سرمایه گذاران و شرکت های خارجی اثر و عواقب منفی را در چرخه اقتصاد کشور خواهند داشت. این شرکت ها می توانند عاملی برای عقب مانده گی و وابسته گی کشور به آنها گردد. در صورت ضعف دولت و با دستبرد به منابع معدنی کشور می توانند این منابع را به یغما برده، روند توسعه اقتصادی را تحت کنترل خود در آورند. همچنان، کشور را به سمت وابسته گی بیشتر سوق دهند. اگر چنین حالت واقع شود و در اثر قراردادهای آن فیصدی نامناسب، ناچیز و غیرمعیاری از بهره برداری به جانب دولت داده شود، در این صورت بهتر خواهد بود که اصلاً قراردادی امضا نشود، زیرا چنین حالت و شرایط به استخراج معادن مناسب پنداشته نمی شود و باعث ضایعات منابع معدنی می گردد.

برخی از آگاهان امور اقتصادی و سیاسی به این عقیده اند که رقابت کشورهای قدرتمند جهان بر سر معادن و منابع نادره طبیعی افغانستان در سالهای آینده افزایش خواهد یافت. منابع سرشار طبیعی و موجودیت عناصر نادره در افغانستان همواره یکی از موضوعات داغ و پر بحث در میان قدرتهای بزرگ بوده است (3). بناءً، وزارت محترم معادن و پترولیوم چون مسؤلیت حراست از مالکیت، طرح پلانگزاری و بازاریابی منابع معدنی را مطابق قانون منرالها و هایدروکاربن ها به عهده دارد، مکلف است متوجه موضوع بوده، مطابق منافع ملی عمل نماید.

نتیجه گیری

چنانچه میدانیم، طی تقریباً اضافه از سه دهه، استخراج غیرقانونی معادن کشور ادامه دارد. اکثر منابع طبیعی منجمله معادن در نقاط مختلف کشور تاراج و چپاول می گردد. مخالفین مسلح برای تأمین بودجه جنگی، تجهیز و ادامه جنگ با دولت و کشتار مردم بی گناه و مافیای اقتصاد غیرقانونی جهت بدست آوردن سرمایه نامشروع از عواید معادن کشور استفاده می کنند.

عدم امنیت مطمئن، عدم تسلط ادارات محلی بر ساحات معدنی، مسلط بودن زورمندان در ساحات معدنی و قاچاق مواد معدنی توسط زورمندان زمینه های تاراج ذخایر و منابع معدنی کشور را فراهم می نماید.

از طرف دیگر، استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن از ارزش واقعی معادن

می‌کاهد و یک ضربه بزرگ به ارزش ساختمان معادن، عمر صنعتی معادن، کیفیت معادن، محیط زیست، اقتصاد و عواید دولت می‌شود. چون معادن در اصل منابع تجدید ناپذیری هستند، نه تنها به نسل امروزی، بلکه به نسل‌های بعدی نیز تعلق دارد، بناءً دولت وظیفه دارد امور معادن را با دقت کامل برنامه‌ریزی نموده، استفاده معقول آن را روی دست گیرد.

پیشنهادها

- به حکومت پیشنهاد می‌گردد که حاکمیت دولتی را در ساحات معادن مهم توسعه داده، نیروی خاص امنیتی بخاطر حفاظت معادن تشکیل و استخدام گردد.
- ادارات محلی بخاطر حفاظت معادن تدابیر پلان شده را در مشوره با وزارت معادن اتخاذ نمایند و در کل تجدید نظر جامع پیرامون امنیت سکتور معادن صورت گیرد تا به اساس تحقق آن امنیت ساحات معادن تأمین و تحت کنترل قانونی وزارت معادن و پترولیم در آید.
- بخاطر بلند بردن عواید دولت، ادارات ذیربط قراردادهای معادن کشور را باید در یک پروسه شفاف انجام داده، نظارت جدی از قراردادهای استخراج طبق یک میکانیزم روشن در مطابقت با قانون وضع شده صورت گیرد.
- قاچاقچیان مواد معدنی افغانستان در داخل و خارج شناسایی و دارایی‌های آنها منجمد گردد، تجارت غیرقانونی و قاچاق مواد معدنی کشور در بازارهای داخل ممنوع و با متخلفین بدون استثنا برخورد قانونی صورت گیرد.
- به وزارت محترم خارجه کشور پیشنهاد می‌گردد تا در تفاهم همکاری با کشورهای که منافع مشترک ستراتیژیک با افغانستان دارند، از طریق جامعه بین‌المللی تجارت غیرقانونی و قاچاق مواد معدنی افغانستان را در بازارهای کشورهای همسایه، منطقه و سایر مراکز تجاری جهان ممنوع و غیرقانونی اعلام دارد تا از یکطرف این عمل باعث کاهش استخراج غیرقانونی معادن در کشور گردد و از طرف دیگر از این طریق منابع معدنی افغانستان از تاراج و چپاول نجات یابد.
- جامعه بین‌المللی در تبادل اطلاعات مالکیت انتفاعی قراردادی‌های استخراج معادن جهت بهتر ساختن شفافیت در قراردادهای عقد شده، وزارت معادن

مآخذ

- 1- قانون معادن افغانستان. وزارت عدلیه. نمبر مسلسل 1143. سال نشر 1393.
- 2- مجله معادن و پترولیوم. وزارت معادن و پترولیوم. شماره 23، تعداد صفحات 44.
- 3- روزنامه ملی اصلاح، 8 اسد 1396 هـ. ش.
- 4- مایکل ملبن، سفیر اتحادیه اروپا در کابل. ارزش استخراج غیرقانونی معادن در افغانستان سالانه صد میلیون دالر است. طلوع نیوز 29 جوزا 1395 هـ. ش.
Available at: <http://www.tolonews.com/fa/business>
(Accesed: 1396/4/ 10. 02:00pm).
- 5 - ---- مبارزه افغانستان در برابر فساد، میدان نبرد دیگر. 2017/4/25.
Availbleat:https://unama.unmissions.org/.../25_april_2017un_welcomes_af.
(Accesed: 2017/5/2. 10:00am).
- 6 - استخراج غیرقانونی معادن بحران حکومتداری. حمید خاوری. 1395/3/19.
Available at: <http://8am.af/1395/03/19/illegal-mining-governance-crisis-lapis>.
(Accesed: 1396/3/20. 11:00 am).
- 7- ---- کارشناس: افغانستان با استخراج فنی و قانونی معادن به خودکفایی اقتصادی می رسد. 2014/7/31.
Available at: <http://mines.pajhwok.com/dr/news>
(Accesed: 1396/3/20. 03:00pm).
- 8- ---- نقش معادن در دورنمای اقتصادی افغانستان. 1396/1/13.
Available at:<http://www.nedayeafghanistan.com/news/7633>
(Accesed: 1396/2/20. 11:30am).
- 9- ---- در افغانستان 39 فیصد مردم زیر خط فقر زنده گی می کنند. 2017/5/9.
Availableat:<https://af.sputniknews.com/afghan/201705091320692/>
(Accesed: 2017/5/23. 09:30am).

محقق دیپلوم انجنیر احمد امید افضلی

بررسی برخی از چالش‌های اساسی ناشی از استخراج غیرقانونی و سوء مدیریت معادن افغانستان

خلاصه

معادن، اقتصاد اکثر کشورها را دگرگون ساخته، حتی قدرتهای بزرگ اقتصادی جهان؛ مانند: کانادا و استرالیا از جمله کشورهای به شمار می‌روند که با استخراج قانونی و درست معادن، به بهشت مبدل شده‌اند. اما، کشورهای افریقایی مثل کانگو به خاطر استفاده نادرست از معادن، به دوزخ افریقا تبدیل شده است.

در حال حاضر استخراج غیرمعیاری توسط کمپنی‌های که رسماً با دولت افغانستان قرارداد معادن را انجام داده‌اند، از یک جانب و استخراج خودسرانه و غیرقانونی معادن افغانستان از جانب دیگر، چالش‌های اساسی در این سکتور محسوب می‌گردد که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر کیفیت منابع معدنی اثر گذاشته و باعث ایجاد ضایعات در ذخایر معدنی می‌گردد. اگر وضعیت به همین گونه دوام یابد، نه تنها این امر باعث استفاده غیرمؤثر از معادن افغانستان گردیده، بلکه عمر صنعتی معادن افغانستان را کاهش داده که این مسأله منجر به آن می‌شود تا سرمایه‌گذاری بالای معادن در آینده به دلیل کم کیفیت بودن منابع معدنی کاهش یابد.

مقدمه

با توجه به نقش معادن در اقتصاد، انکشاف صنعت، ضرورت به مواد خام منرالی

در جهان و ظرفیت بالقوه و دست ناخورده منابع معدنی افغانستان میتوان گفت که این منابع به یک امتیاز مقایسوی برای افغانستان مبدل گردیده است، زیرا برعلاوه پایین بودن مالیات (در افغانستان حد اعظمی 20 فیصد در جهان حد اعظمی 45 فیصد می باشد)، فیصدی بلند مواد منرالی، نزدیکی زغال سنگ، آب و مواد انرژی‌تیک جهت ذوب و پروسس منرال ها، دسترسی آسان به معادن نسبت به سایر کشورها از امتیازات دیگر معادن افغانستان می باشد (3:7). مثلاً ما برای استخراج معادن زغال سنگ تقریباً این معادن را از سطح زمین برداشت می کنیم، در حالی که در اکثر کشورهای پیشرفته و صنعتی جهان در حال حاضر معادن بنابر استخراج بیش از حد در عمق زیاد قرار گرفته که به تکنالوژی های پیشرفته نیازمند می باشد و قیمت تمام شد مواد معدنی افزایش می یابد؛ به طور مثال، در برخی از معادن کشور آلمان زغال سنگ از عمق 2000 متر استخراج می گردد (5:1).

اهمیت تحقیق

تحقیق و بررسی چالش های اساسی ناشی از استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن کشور از اهمیت زیاد برخوردار می باشد، زیرا با به کارگیری و انکشاف صنایع منرالی و معدنی افغانستان می توان از یک سو به فقر دامن گیر و تاریخی خویش پایان بخشید و از جانب دیگر زمینه انکشاف اقتصادی این کشور را به وجود آورد.

مبرمیت تحقیق

ما در حال حاضر به دو مشکل اساسی دچار می باشیم؛ اولاً اینکه صدها نقطه استخراج خودسر معادن در قلمرو افغانستان وجود دارد و ثانیاً در معادنی که به طور قانونی قرارداد گردیده اند، غیرمعیاری بودن پروسه استخراج مشکل دیگر است که دامنگیر معدنکاری در افغانستان می باشد. استخراج غیرقانونی معادن افغانستان تنها اثرات منفی و صدمه اقتصادی را بر پیکر اقتصاد افغانستان وارد نه نموده، بلکه دامنه این تأثیرات به مراتب بیشتر از آن است که تصور می گردد. گسترش، افزایش و فربه شدن باندهای جنایتکار و استفاده جو از یک طرف و تأثیر منفی بالای کیفیت منابع معدنی و به وجود آمدن ضایعات منرالی از جانب دیگر، مشکلی است که

سیستم معدنکاری را در افغانستان به چالش کشیده است. از اینرو، تحقیق این موضوع از مبرمیت خاصی برخوردار می‌باشد.

هدف

هدف اساسی این مقاله را بررسی چالش‌های موجود و تأثیرات استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری بالای کیفیت و ضایعات ذخایر معدنی در کشور تشکیل می‌دهد.

سوال تحقیق

این تحقیق دو پرسش اساسی را مطرح می‌سازد و آن اینکه چگونه معدنکاری غیرمعیاری و غیرقانونی بالای کیفیت و ضایعات منابع معدنی اثر گذار است و از جانب دیگر پیامدهای آنها چی می‌باشد.

روش تحقیق

این اثر با کاربرد روش تحلیلی - توصیفی به پیش برده شده است. برخی از میتادیتا به طور مستقیم از ساحه برداشت گردیده است؛ مانند ارقام مربوط به مواد ساختمانی، اما ارقام دیگر با میتودهای جمع‌آوری روش تحلیلی - توصیفی صورت گرفته است.

ما در سال‌های اخیر نه تنها اینکه معادن خود را به طور مناسب مدیریت نه کرده ایم، بلکه معدنکاری غیرقانونی رشد بی سابقه را در تاریخ معاصر افغانستان نشان می‌دهد. همین اکنون در حدود 10 هزار ذخیره معدنی خارج از کنترل دولت قرار دارد. ارقام به دست آمده در سال 2015 م نشان می‌دهد که نزدیک به 710 استخراج غیرقانونی در کابل، 100 ساحه غیرقانونی استخراج زمره در پنجشیر و بیشتر از 100 ساحه دیگر در بدخشان وجود دارد، بیشتر از 200 ساحه معدنی در ننگرهار، بیشتر از 50 ساحه در کنر، بیشتر از 80 ساحه در نورستان، همینطور صدها ساحه در لوگر، خوست، پکتیا و پکتیکا مورد استفاده غیر قانونی صورت می‌گیرند.

البته این بخشی از فعالیت‌های غیر قانونی استخراج معادن در افغانستان است که در سایر ولایات کشور نیز به چشم می‌خورد. اگر وضعیت به همین گونه ادامه یابد، افغانستان به وضعیت کشورهای کانگو، کمبوجیا، لیبیا و سیرالیون که روند انکشاف

سکتور معدنکاری را به صورت مدبرانه مدیریت نکرده اند، مواجه خواهد شد (8:5). یکی از مهمترین اثرات استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن در افغانستان تأثیر آن بالای کیفیت و ضایعات ذخایر معدنی می باشد، در صورتی که مواد معدنی از کیفیت مناسب برخوردار نباشد، قیمت آن در بازار کاهش می یابد و همچنان به هر اندازه که در هنگام استخراج معادن مواد خام معدنی بیشتر ضایع گردد، به همان پیمانه تأثیرات اقتصادی آن می تواند اثرات ناگوار محیط زیستی را نیز به دنبال داشته باشد. بررسی وضعیت و چگونگی اثرات استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری بر کیفیت و ضایعات منابع معدنی نظر به انواع مواد معدنی در قلمرو افغانستان به اساس صنف بندی ذیل بررسی می گردد:

الف: معادن سنگ های قیمتی، نیمه قیمتی و تزئینی: افغانستان

یکی از ذخایر بزرگ سنگ های قیمتی، نیمه قیمتی و تزئینی را در جهان دارا می باشد. موجودیت سنگ های قیمتی در افغانستان را می توان به چهار ساحه اساسی ارتباط داد که عبارتند از: پنجشیر (زمرد خیز)، جگدک (یاقوت خیز)، بدخشان (با ظرفیت بالای تولید سنگ های قیمتی مخصوصاً لاجورد در سطح جهان)، نورستان (دارای ذخایر سنگ های نیمه قیمتی مانند: تورمالین، کونسیت، اکوامارین، سپودومین، بیریل و غیره) (8:78).

هر چند قاچاق سنگ های قیمتی در افغانستان یک پدیده جدید نبوده، بلکه تاریخ طولانی دارد، اما طی سال های اخیر به طور چشمگیر رشد نموده است. طوریکه می دانیم، پارامترهای اساسی تعیین ارزش سنگ های قیمتی در مارکیت های جهان عبارت از: طبیعی بودن، شفاف بودن، رنگ، جلا، قطع، صیقلیت، تناسب و تناظر آن می باشد. اگر پارامترهای اساسی تعیین ارزش سنگ های قیمتی را در بازارهای جهانی مورد بررسی قرار دهیم، می توانیم نقش هر یک از پارامترها را قرار ذیل به طور تقریبی به فیصد ارائه نماییم، جدول (1):

جدول 1: تثبیت ارزش سنگ های قیمتی به پارامترهای مربوطه آن (7:67).

پارامترها	رنگ	صیقلیت	جلا	قطع	تناظر	تناسب
ارزش به فیصد	50-40	40-30	35-25	30-20	20-10	10-5

همچنان، هر سنگ قیمتی هنگام تشکیل به شکل کرسنال به خصوص تبلور می کنند، به هر اندازه که این کرسنال به صورت درست و بدون تخریب به دست آمده باشد، ارزش سنگ قیمتی بلندتر می باشد. بررسی از بازارهای سنگ های قیمتی در کابل و خارج از افغانستان نشان میدهد که بر علاوه مشکل غیرقانونی بودن استخراج سنگ های قیمتی افغانستان در اکثر نقاط کشور، استخراج این سنگ ها بدون در نظر داشت معیارهای انجینیری، با وسایل دستی معمولی مانند بیل، کلند و غیره صورت گرفته که میتوان گفت برعلاوه آنکه ارزش این سنگ ها در حدود 70 تا 90 فیصد کاهش می یابد؛ قسمت اعظم از معادن نیز آسیب دیده و عمر صنعتی معدن 50 فیصد کاهش می یابد. به طور مثال، اگر ما یک کرسنال سالم یاقوت را در بازار عرضه کنیم قیمت آن تقریباً ده ها مرتبه نسبت به اینکه ما سنگ تخریب شده آن را به فروش می رسانیم، افزایش می یابد.

ب: معادن فلزی، عناصر نادره و منرال های صنعتی: اکثر معادن فلزی

قلمرو افغانستان معادن پولی میتالی (چندین فلزی) می باشد. در برخی از موارد قیمت فلز اساسی کمتر از برخی از فلزی های فرعی می باشد. در جدول (2) عناصر اساسی و فرعی برخی از معادن فلزی افغانستان نشان داده شده است. استخراج غیرمعیاری و غیرقانونی برخی از معادن فلزی قلمرو افغانستان بدون در نظر داشت قانونمندی پاراچینیتیکی انتشار سایر عناصر باعث ضایع شدن این فلزات می گردد؛ به طور مثال، همراه با معدن مس عینک احتمال موجودیت طلا و کوبالت و منرال های تالک، اسبست، کرومیت و مرمر همراه معدن طلا بدخشان نقره مس، یورانیم و همراه با معادن کروم عناصر گروپ پلاتین (روتنیم، رودیم، پلادیم، اوسمیم، ایریدیم و پلاتین) به طور جانبی یافت می گردد. به طور نمونه، اگر به قیمت عناصر گروپ پلاتین توجه گردد، دیده می شود که فی گرام این عناصر در بازارهای فعلی جهان در حدود 50 دالر بوده، در حالیکه قیمت یک تُن کرومیت صرف 200 دالر می باشد. حالا قرار معلومات، روزانه چندین تن کرومیت از منطقه لوگر افغانستان چاقاق می گردد که بدون شک هدف استفاده جویان کرومیت نه، بلکه به احتمال قوی عناصر نادره ضمیمه سنگ های الترابازیتی حاوی کرومیت می باشد، جدول (2).

جدول 2: پاراجنیز عنصری و منرالی برخی از معادن افغانستان (8:99).

نام معدن	مواد معدنی (اصلی)	مواد معدنی (احتمالی)
مس عینک	مس، نقره و کوبالت	کرومیت، اسپست، تالک و مرمر
طلا (بدخشان)	طلا و آهن	نقره، مس و ورنیم
فلوریت باخود	فلوریت	جست، سرب، نقره، انتیمونی و باریم.
کاربناتیت های خانشین (هلمند)	عناصر نادره زمینی، یورانیم و فاسفورس	توریم، باریم و سترانسیم

ج: معادن مواد انرژی: اساسی ترین معادن انرژی کشور عبارت

از زغال سنگ، نفت و گاز طبیعی می باشد (8:128). معادن انرژی کشور با توجه به ضرورت فعلی جهان یکی از معادن بسیار مهم محسوب می گردد. هرچند این معادن تا اندازه نسبت به معادن سنگ های قیمتی به دلیل دشوار بودن استخراج آنها مورد توجه بیشتر گروه های قاچاق مواد معدنی کشور قرار ندارد، ولی با آن هم در برخی از موارد دیده شده است که این معادن نیز به طور غیرقانونی استخراج می گردد. اساسی ترین چالش در سکتور معادن انرژی کشور عبارت از ضایع و اثرات بالای کیفیت این معادن در اثر استخراج غیرمعیاری توسط شرکت های قرار داد کننده و یا هم قاچاقبران می باشد. استخراج قسمت های با کالوری بالا یکی از چالش ها می باشد، زیرا در اکثر موارد دیده شده است که قرار داد کننده صرف طبقاتی را که مواد انرژی با کیفیت و کالوری بلند تجمع دارد، استخراج نموده و بعداً با رها کردن آن دنبال طبقات دیگر با کیفیت در معادن می پردازد که این مسأله نه تنها باعث پایین آمدن ارزش ذاتی معادن انرژی گردیده، بلکه صدمه بزرگ به طبقات باقی وارد می گردد. از جانب دیگر تسریع در روند استخراج معادن نفت در شمال افغانستان باعث آن گردیده تا چاه نفت آبدار گردیده و یا به اصطلاح دیگر آب زبانه کشیده و مانع استخراج نفت از چاه گردد. استخراج نفت از چاه های موجود اکتشافی بدون حفر چاه های استخراجی صورت می گیرد که خلاف اساسات علمی و تخنیکی بوده و سبب تشکیل زبانه های آبی، تخریب معدن و بالاخره ضایع شدن نفت در طبقه می شود.

د: معادن مواد ساختمانی: معادن مواد ساختمانی شامل انواع سنگ

های ساختمانی و تزئینی؛ مانند: مرمرها و اراگونیت، ریگ، جغل، سنگ های تهادابی و انواع خاکها جهت تولید خشت می گردد. انکشاف صنعت ساختمان سازی در افغانستان به خصوص در شهر کابل طی سال های اخیر باعث استخراج بیش از حد از معادن مواد ساختمانی در کشور گردیده است. افغانستان برخی از با کیفیت ترین سنگ های ساختمانی تزئینی و رویه کاری را دارا می باشد (4:3). در حال حاضر برخی از معادن که به طور قانونی استخراج می گردد، بنابر نداشتن وسایل تخنیکی و تکنالوژی مناسب در هنگام استخراج سنگ مرمر ضایعات سنگ معدنی از 40 - 80 فیصد می رسد. تثبیت طبقات اساسی و شکل بلاک دهی در هنگام استخراج به طور دقیق مطالعه نه گردیده که این مسأله نه تنها باعث افزایش ضایعات مواد معدنی می گردد، بلکه تأثیر مستقیم بر کیفیت آن دارد، زیرا در برخی از موارد سطح سنگ مرمر در اثر استخراج نادرست باعث کاهش مقاومت فزیکتی و میخانیکتی آن نیز می گردد.

اثرات نا گوار ناشی از ضایعات مواد معدنی و معدنکاری با کیفیت پایین

معدنکاری غیرمعیاری و غیرقانونی برعلاوه ضربه اقتصادی، ضایع شدن مواد معدنی در طبقات، پایین آمدن کیفیت مواد معدنی و کاهش عمر صنعتی معدن، مشکلات محیط زیستی فراوانی را ایجاد می کند، از این رو ما باید انکشاف ساحات استخراج شده معادن را در نظر داشته باشیم، ایجاد گودالهای عمیق اولین محصول ناشی از استخراج معادن بوده که در صورت عدم مدیریت درست آن ممکن است مشکلات محیط زیستی زیادی ناشی از تجمع آبها و غیره در ایجاد حوادث طبیعی نیز سهم داشته باشد (6:144). از مثال های برجسته آن کندنکاری سنگ های تهادابی و به وجود آمدن گودال ها توسط معدنکاران ریگ و جغل در حومه شهر کابل می باشد.

ارتباط ریگ و جغل با آب زیرزمینی به مثابه طبقات تجمع کننده و محافظت کننده این آبها یکی از چالش ها اساسی در قسمت آلوده گی آبهای زیرزمینی می باشد. طوریکه مشاهده می گردد، آلوده گی آبهای زیرزمینی در شهرهای بزرگ

افغانستان عوامل گوناگون داشته، از بین رفتن پوشش‌های محافظوی و طبقات تجمعی آبهای زیرزمینی در اثر استخراج بیش از حد ریگ و جغل به خصوص در حومه شهر کابل باعث تغییرات منفی در کیفیت و کمیت آبهای زیرزمینی گردیده است.

متصاعد شدن گازات مضره هنگام استخراج معادن زغال و یا تصفیه نفت و گاز باعث آلوده گی هوا شده و می تواند ضربه مهلك به اکوسیستم وارد کند. بر علاوه، در برخی از مناطق عبور آب برف و باران از بین مواد تخریب شده معدنی باعث مکدر شدن و آلوده گی آن می گردد. تخریب زمین، فرونشست ها، تأثیر بالای محیط بیولوژیکی، آبروژن، به وجود آمدن گودال ها از اثرات دیگر استخراج غیرقانونی و غیرمعیاری معادن است که در اکثر مناطق به مشاهده می رسد.

چگونگی تأثیر مدیریت غیرمناسب معادن افغانستان بر کیفیت و ضایعات ذخایر معدنی

افغانستان طی یک و نیم دهه اخیر تجربه های جدید سیستم اقتصاد بازار را در سکتورهای مختلف تجربه نمود. بدون شک، در برخی از موارد سیستم اقتصادی بازار آزاد نتایج خوبی را به دنبال داشت، اما در برخی از سکتورها؛ مانند: سکتور استخراجی برعلاوه عدم موجودیت زیربناهای مساعد، کمبود کادرهای ورزیده و مسلکی، نبود پالیسی ها و طرزالعمل ها از چالش های دیگر می باشد که حکومت افغانستان طی سال های گذشته نتوانسته به طور همه جانبه از سرمایه گذاری ها موفق به در آید.

بازتاب مفکوره تقریباً سیاسی شده اینکه افغانستان کشوری است که به ارزش میلیاردها دالر ذخایر منرالی دارد، طوری بین عوام ذهنیتی را ایجاد نموده است که با فروش هرچه عاجلتر این معادن، می توانیم به خود کفایی برسیم. ما شاهد آن هستیم، حتی این نظریه در میان پالیسی سازان و مدیران حکومت افغانستان نیز انعکاس مشابه داشته است. بدون شک ما ذخایر منرالی عظیمی را در کشور داریم، اما اینکه چگونه می توانیم این ثروت طبیعی گرانبها را داخل چرخ اقتصاد مملکت بسازیم، باید در چارچوب منظم طی یک برنامه استراتژییک اقدام کرد. در صورتی که ما تمام مسایل تخنیکي، حقوقی و پالیسی ها را ایجاد کرده باشیم باز هم حد

اقل 10 - 15 سال نیاز داریم که بتوانیم عاید حد اقل تأثیرگذار بالای بودجه ملی را از سکتور استخراج معادن به دست آوریم.

برعلاوه اینکه تا اکنون نتوانسته ایم یک سیستم درست مدیریت معادن کوچک را طرح و عملی سازیم تا مشکلاتی؛ مانند: عدم آرایه مقدار واقعی استخراج مواد معدنی توسط قرارداد کننده، موجودیت فساد، جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن کوچک راحل کرده باشیم، قراردادهای استخراج معادن بزرگی؛ مانند: معدن مس عینک، آهن حاجیگگ و نفت و گاز شمال افغانستان آغاز کردیم. این در حال بود که ما سیستم بازار آزاد را جدیداً تجربه می کردیم و از جانب دیگر نبود زیربنای لازم جهت استخراج و پروسس سنگ معدنی؛ مانند: انرژی و راه‌های مواصلاتی و نبود چارچوب‌های حقوقی، مالیاتی و تخنیکی - تکنالوژیکی نه تنها باعث آن شد تا ما نتوانیم عایدی از قراردادهای معادن بزرگ به دست آوریم، بلکه در حال حاضر ما به چالش‌های زیاد حقوقی و تخنیکی مواجهه ساخته است.

اسناد و مدارک نشان می دهد که ما برعلاوه اینکه در بخش نظارت و عملی سازی قراردادهای معادن به مشکل مواجه می باشیم، در سپردن این معادن به قراردادیها نیز چالش‌های زیاد وجود داشته است.

برخی از چالش‌های اساسی در قراردادهای معادن عبارت اند از:

- در نظر نگرفتن کارهای قبلاً انجام شده در معادن، زیرا اکثر این معادن تفحص، اکتشاف و استخراج گردیده اند. در این صورت سهولت‌های زیادی برای قراردادی‌ها بدون پرداخت کدام امتیاز فراهم می باشد. باید به معادنی که قبلاً استخراج شده اند رویالیتی بیشتر و معادن که جدیداً کشف می گردد، رویالیتی کمتر پرداخت می کردند.

- عجله در سپردن قراردادهای معادن بزرگ قلمرو کشور به جای معادن متوسط و کوچک.

- تلاش کمپنی‌های قرار دادی جهت انتقال مواد خام معدنی و پروسس آن به خارج کشور؛ به طور نمونه: نفت شمال افغانستان توسط شرکت‌های خصوصی قراردادی در خارج از کشور ترکمنستان فرستاده می شد و همچنان شرکت

هندی - کانادایی که داوطلبی معدن آهن حاجیگگ را برنده شده است، از ابتدا تمایل به ذوب آهن در خارج از کشور دارد. در بیشترین موارد سنگ های مرمر و اراگونیت افغانستان جهت پروسس به خارج از کشور فرستاده شده و بعداً با افزودن ارزش به بازارهای کابل فروخته می شود.

• در نظر نه گرفتن رویالیتی (حق الامتیاز) در هنگام قراردادهای معادن، طوریکه برخی از اسناد و مدارک نشان میدهد در معدن حاجیگگ، شرکت اکاتکو 20 فیصد حق الامتیاز پیشنهاد کرده و گفته بود که سالانه حدود یک میلیارد دالر به دولت افغانستان می پردازد، درحالیکه شرکت های هندی و کانادایی (شرکت برنده) سالانه 200 میلیون می پردازند (4:1).

• عدم نظارت دقیق از تطبیق قراردادهای معادن؛ به طور مثال: مطابق قرارداد حوزه نفت و گاز خیز آمو - دریا، قرار بود شرکت چینیایی در سال 2013 م. رسماً تولید خود را آغاز کند، اما اکنون این شرکت بنابر نبود ظرفیت در وزارت معادن و پترولیوم، تولید تجارتي را به سال 2018 م. به تعویق انداخته است (9:3).

• موجودیت رقابت های پنهان سیاسی بین قراردادی ها و تأثیر پذیری آنها از قدرت های بزرگ جهانی، همچنان نبود تصمیم قاطع در استخراج معادن افغانستان.

• عدم دقت در ارایه اسناد قراردادی ها (5:2).

همچنان، مسایل دیگری ناشی از سیستم مدیریت نامناسب معادن افغانستان به طور مستقیم هم ردیف استخراج غیرقانونی آن منجر به افزایش ضایعات مواد معدنی و کاهش عمر صنعتی و ارزش ذاتی معادن افغانستان می گردد.

در اخیر با در نظرداشت مسایل مطروحه، نتایج و پیشنهادات ذیل ارائه می گردد:

نتیجه گیری

اکثر معادن بدون در نظر داشت عناصر پاراجنیتیکی که در برخی از موارد قیمت این عناصر از اصل سنگ معدنی بیشتر می باشد، استخراج می گردد که یک ضایعه بزرگ در استفاده مؤثر از معادن پنداشته می شود. در برخی از موارد حتی در معادن که بطور قانونی قرارداد گردیده اند، مشاهده می گردد که برخی منابع دیگر معدنی و یا آبهای افغانستان به طور رایگان مورد استفاده پروسه استخراج معادن

قرار گرفته و یا هم‌آلوده می‌شوند، بناءً در نتیجه می‌توان گفت که برعلاوه اینکه از نظر سیاسی جیوپولیتیک افغانستان به مثابه یک کشور حایل بین قدرت‌های بزرگ جهانی و همچنان جنگ و ستیزهای داخلی چالش‌های اساسی را فراراه استخراج و بهره‌برداری مناسب و معیاری منابع معدنی می‌باشد، از جانب دیگر از لحاظ مدیریتی عدم ظرفیت حکومتداری و موجودیت نهادهای مؤثر و کارا و همچنان نبود سیستم واضح حسابدهی از استخراج و بهره‌برداری معادن، استخراج غیرمعیاری و غیرستندرد، تولید نامناسب و پایین، استخراج غیرقانونی، نبود الزامات صحی و ایمنی، کمبود نظارت و تفتیش، کمبود انرژی و نبود زیرساخت‌ها و خطرات محیط زیستی از چالش‌های دیگری در این بخش می‌باشد.

در حال حاضر به استثنای موجودیت منابع کوچک معدن کاری در کشور که سهم ناچیز در اقتصاد ملی دارد، از انکشاف و بهره‌برداری معادن متوسط و بزرگ خبری نیست و در کوتاه مدت نمی‌توان به آن خوشبین بود. در بیشتر موارد، استخراج معادن کوچک بر علاوه اینکه در برخی از نقاط به شکل غیررسمی صورت می‌گیرد، در اکثر موارد نسبت عدم موجودیت نظارت در محاسبات مالی شان مقدار دقیق استخراج را ارائه نمی‌دارند که در نتیجه رویالتهی به طور درست محاسبه نمی‌گردد. در حال حاضر بهره‌برداری از معادن کوچک با ارزش به منظور فروش آنها به طور قاچاق توسط گروه‌های جنایت کار و یا هم‌زورمندان محلی صورت می‌گیرد، به وجود آمدن نزاع‌های اجتماعی، ایجاد اشتغال بی کیفیت، مشکلات محیط زیستی، برهم زدن نظم اجتماعی پیامدهای این گونه بهره‌برداری غیررسمی از معادن می‌باشد.

پیشنهادها

برای فایق آمدن به چالش‌ها و بهره‌برداری مناسب و سودآور از منابع معدنی کشور، در قدم اول ضرورت به اجماع کلی و دیدگاه واقع‌بینانه داریم تا ستراتیژی که چارچوب بهره‌برداری مناسب و منفعت بخشی را از منابع معدنی با ارزش‌های پذیرفته شده جهانی تأمین و تدوین نماییم. این ستراتیژی با در نظر شرایط عینی کشور در کوتاه مدت، میان مدت و طویل‌المدت مطرح گردد. در این ستراتیژی محورهای اساسی انکشاف و بهره‌برداری از منابع معدنی اعم از چگونگی مدیریت و

ایجاد زیربناهای تخریکی و تکنالوژیکی و ایجاد پالیسی ها جهت بهره برداری از منابع معدنی افغانستان در نظر گرفته شود.

در سال های اخیر، ما به جای آنکه انکشاف سیستماتیک تشبثات مدرن کوچک معدنکاری را در قدم اول و متوسط را در قدم دوم به وجود می آوردیم. قرار داد معادن بزرگ مانند: حاجیگگ، مس عینک، حوزه نفت و گاز خیز آمو دریا و ... در پیش گرفتیم که این امر بیشتر اهداف کوتاه مدت سیاسی و اقتصادی را در بر داشت. بنابر کمبود و یا نبود مقرر و طرز العمل های مناسب (حقوقی، مالیاتی و تخریکی) و بی تجربه گی حکومت افغانستان در سپردن قرارداد معادن بزرگ باعث آن گردید تا ما نه تنها چیزی از این قراردادها به دست آورده نتوانیم، بلکه با دشواری های بزرگ تخریکی و حقوقی مواجه گردیم. اگر انکشاف سکتور معادن آهسته و مرحله به مرحله باشد تا عجله برای استخراج سریع در چارچوب پروژه های گران قیمت و پرارزش که در برابر نوسانات نرخ جهانی محصولات و ملاحظات جیوپولتیکی آسیب پذیر است، در آن صورت چنین دستورکاری چانس زیادتری برای کمک به توسعه اقتصادی کشور دارد. چنین اجندایی به لحاظ محلی برنامه ریزی شده و تمرکزش روی قاعده مند کردن استخراج دستی و کوچک معادن، مانند: سنگ شکنی، زغال سنگ و سنگ های قیمتی، افزایش ارزش اقتصادی فعالیت های مذکور از طریق تبدیل آن به سنگ مرمر و صاف کاری آن در کشور، به عنوان یک نمونه، می باشد. حکومت افغانستان در تدوین قوانین، پالیسی ها، طرز العمل ها به کندی عمل می کند، تسریع روند پالیسی اعم از حقوقی، مالیاتی و تخریکی باعث ایجاد چارچوب استفاده مؤثر و جلوگیری از ضایع شدن منابع معدنی افغانستان کمک می کند.

کوشش در جهت اینکه وضع روپالیتی به اساس کیفیت سنگ صورت گیرد، زیرا قیمت آن نیز به اساس کیفیت آن تعیین می گردد.

در نظر گرفتن توانمندی شرکت ها در زمان داوطلبی یکی از مسایل مهم به خصوص در بخش معادن بزرگ می باشد که همیشه به اساس روش های شناخته شده جهانی ارزیابی گردد.

پیشنهاد می گردد تا دولت برنامه های؛ مانند: ایجاد بیمه معدنکاری، ایجاد

_____ بررسی برخی از چالش های اساسی ...

بانک های صنعتی جهت فراهم سازی قرضه های طویل المدت برای سرمایه گذاری در بخش معادن و تدویر برنامه های آموزشی به صورت مداوم توسط ادارات ذیربط عملی سازد.

کمیسیون با صلاحیت و متخصصان معادن که شامل متخصصان سکتورهای ذیدخل در بخش معادن، استادان و دانشمندان باشد ایجاد گردد تا به کمک این کمیسیون پروسه سپردن معادن به قراردادی و نظارت به شکل علمی و مسلکی انجام پذیرد.

ایجاد سیستم پاسخگو جهت بازاریابی و جلب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی در بخش معادن افغانستان و ارائه معلومات کافی برای سرمایه گذاران از طریق کنفرانس ها، سمینارها، بروشورها و غیره در داخل و خارج از کشور. جلوگیری از فروش مواد معدنی افغانستان و ایجاد زیربنا جهت پروسس و بهره برداری از سنگ معدنی در داخل کشور.

مآخذ

- 1- علی زاده، وحید. درزی، فخر الدین. بررسی آلوده گی های زیست محیطی در معادن، ماهنامه علمی - تخصصی فن آوری سیمان، شماره 73، سال 1393 هـ. ش، تعداد صفحات 7.
- 2- دبروکر، لین. نورانی، جاوید، مترجم خالد خسرو، عملکرد متوازن در اداره بخش معادن، واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان، سلسله نشرات تحلیلی، سال 1395 هـ. ش، تعداد صفحات 60.
- 3- پالیسی سنگ های تزئینی ساختمانی، دولت جمهوری اسلامی افغانستان، وزارت معادن، معینیت پالیسی و برنامه ها، ریاست پالیسی، سال 1391 هـ. ش، تعداد صفحات 9.
- 4- رستمی، اکبر. معادن افغانستان تاراج می شود، روزنامه هشت صبح، گزارش تحقیقی و تحلیل، سال 1392 هـ. ش، شماره: یکشنبه 11 حمل، تعداد صفحات 2.
- 5- صبا، داود شاه. دیدگاهی برای ساختن صنایع استخراجی، روزنامه هشت صبح، شماره: چهارشنبه 3 سرطان 1394 هـ. ش، تعداد صفحات 15.

6- بصیر، سید حسن. روشهای استخراج معدن، دانشگاه صنعتی اصفهان، مرکز نشر دانشگاه اصفهان، سال 1381، تعداد صفحات 200.

7- Johnson, Bernard E(2011). Identification Of Mineral Resources In Afghanistan Detecting and Mapping Resources Anomalies In Prioritizing Areas Using Geophysical and Remote Sensing Data, USGS Afghanistan Project Product No.201, Pages 323.

8- Stephen G. Peters, Preliminary Non-Fuel Mineral Resource Assessment of Afghanistan, USGS Open-File Report 2007-1214, pages 852.

پوهاند دوكتور نقيب الله سهاك
پوهيالي فيروز منگل
ديپلوم انجنير عزت الله صديقي

تأثيرات ناگوار استخراج غيرقانوني معادن بالاي محيط زيست

خلاصه

از اثر مداخله انسان در محيط زيست و طبيعت بيشتر پروسه ها و پديده هاي طبيعي متأثر، تخریب، مختل و يا تغيير نموده است. مداخلات انسان در محيط زيست ابعاد و اشكال وسيع را در بر دارد، مانند: توسعه شهرها، اعمار شاهراه ها و سرک ها، انكشاف سكتور زراعت، آبياري و مالداری، ترانسپورت (هوایی، زمینی و بحری)، تأسیسات و فابريكات صنعتی گوناگون، تكنالوژی های فضایی و مخابراتی، دستگاه های تولید برق حرارتی، آبی و هستوی و مهم تر از همه كه موضوع بحث این مقاله می باشد، استخراج منابع طبیعی (معادن) است كه یکی از قوه های محرکه بسیار جدی و فشار آورنده بالای محيط زيست و ایکوسیستم محسوب می شود. در صورتیکه معدنکاری به طور غيرقانونی صورت گیرد، تأثيرات محيط زيستی آن بيشتر می باشد. متأسفانه، در افغانستان در جاهای مختلف، مواد منرالی گوناگون به شكل غيرقانونی استخراج می گردد. تجارب نشان داده است كه در نتیجه معدنکاری های غيرقانونی تأثيرات محيط زيستی، از قبیل: تولید زباله - جامد، مایع، گاز، انرژی و يا حرارتی، تخریب و لغزش زمین، اختلال و تخریب عملکرد و

پروژه های ایکولوژیکی و منازعات داخلی به وجود می آید.

مقدمه

افغانستان کشوری است که تحقیقات جیولوجیکی در آن نسبت به کشورهای دیگر جهان سابقه کمتر دارد. تا سال 1954 م. که اولین نقشه جیولوجیکی یوریشیا از چاپ برآمد، در آن سراغ از کارهای جیولوجیکی در کشور ما وجود نداشت. در سال های 1926 - 1951 م. برخی از جیولوجستان فرانسوی مانند Feoron، دانشمندان انگلیسی مانند گریزباخ Grees bakh و هایدن Hyden در افغانستان شمالی و مرکزی کار نموده اند. با آن هم در آن زمان این نظر به میان آمد که افغانستان کشور غنی از منابع مواد خام منرالی است.

در زمان های بسیار قدیم در بدخشان لاجورد و نمک طعام استخراج می گردید. در قرون وسطی در کندهار و کابل مس، در مناطق فیض آباد و مقر طلا، در دره پنجشیر نقره، در فرنجل سرب و جست به دست می آمد. به تعقیب آن موجودیت آهن، زغال سنگ، نمک ها، مرمر و غیره تثبیت گردید. کارهای سیستماتیک جیولوجیکی بعد از قرارداد همکاری بین افغانستان و اتحاد شوروی سابق آغاز شد و در نتیجه آن در مدت کم تثبیت گردید که افغانستان حاوی منابع سرشار مواد خام منرالی می باشد که میتوان از مواد محروقاتی (نفت، گاز، تورف، زغال سنگ، سلانس های محترقه)، مواد خام فلزی (آهن، منگان، کروم، مس، سرب، جست، المونیم، مولبدن، ولفرام، قلعی، بسموت، ارسینیک، انتیمون)، فلزات نجیبه (طلا، نقره)، مواد خام صنعتی (باریت، سلسنتین، فاسفوریت، اپاتیت، سنگ ریشه ابرک، تالک، مگنیزیت، گرافیت، گچ، نمک ها)، سنگ های قیمتی و زینتی (زمرد، یاقوت، کونسیت، تورمالین، لاجورد، مرمر اراگونیت، شپات آیسلندی، سرپنتین، بلور کوهی) مواد ساختمانی بلند کیفیت، آبهای منرالی و غیره می باشد.

اهمیت تحقیق

در سال های اخیر معدنکاری غیرمعیاری و غیرقانونی در کشور رشد بی سابقه نموده است که اکثراً دارای پیامدهای ناگوار محیط زیستی می باشد، بناءً تحقیق بالای موضوع مذکور از اهمیت خاصی برخوردار می باشد.

مبرمیت تحقیق

بدون شک استخراج غیرقانونی معادن سبب مختل شدن روند نورمال محیط زیستی گردیده و عناصر مهم زیست محیطی را چون خاک، هوا و آب تحت تأثیر قرار می دهد. با توجه به اینکه زنده گی تمام حیوانات و نباتات وابسته به محیط زیست بوده و حفاظت از آن یکی از مسوولیت های مهم انسان می باشد، بناءً تحقیق پیرامون آن از مبرمیت خاصی برخوردار است.

هدف تحقیق

هدف این مقاله بررسی تأثیرات ناگوار استخراج غیرقانونی معادن بالای محیط زیست در کشور است.

سوال تحقیق

اشکال مختلف تأثیرات منفی معدنکاری غیرقانونی بالای محیط زیست و بررسی آنها پرسش اساسی مورد تحقیق ما را تشکیل می دهد.

روش تحقیق

روش تحقیق در این مقاله تحلیلی - توصیفی می باشد.

محیط زیست مجموعه فکتورهای زنده و غیرزنده؛ مانند: آب، هوا، خاک، کوه ها، جنگلات، ابجار، دشت ها و حیوانات و نباتات است که زنده گی یک جسم زنده را متأثر می سازد و یا با انسان رابطه متقابل دارد. محیط زیست در ابعاد بزرگتر متشکل از یک سیستم مغلق و مکمل است که اجزای آن عبارتند از: هایدروسفر (طبقه آب)، لیتوسفر (قشر جامد زمین)، اتموسفر (قشر گازی زمین) و بایوسفر (طبقه اجسام زنده). اجزای این سیستم در صورتی که در عملکرد و پروسه های طبیعی آنها مداخله صورت نگیرد؛ به طور نورمال و بدون تغییر طی میلیون ها سال فعالیت نموده و می نماید. اما در دهه های اخیر از اثر فعالیت های انسان و پیشرفت صنعت در این پروسه ها تغییرات متعدد به وجود آمده است. مثال بارز آن در سال های اخیر، تخریب لایه اوزون است که از زمان پیدایش زمین و اتموسفر فعالیت داشته، در آن به شکل تعادلی تخریب و احیاء گردیده است. اثر

گلخانه‌یی که باعث نگهداشت و تبادل انرژی آفتاب به سطح زمین و دوباره نشر آن به اتموسفیر می‌گردد، طی میلیون‌ها سال ادامه داشته و تعادل خویش را حفظ نموده است، ولی حالا این تعادل مختل گردیده است. به همین ترتیب، سیستم‌ها و پروسه‌های ایکولوژیکی که در خشکه و یا محیط‌های آبی وجود دارند، سیر تکاملی‌شان را به پیش برده و عملکردهای طبیعی آن حفظ گردیده است و موارد دیگر (1: 83).

اما از اثر مداخله انسان در محیط زیست و طبیعت، بیشتر پروسه‌ها و پدیده‌های طبیعی تخریب، متأثر، مختل و یا تغییر نموده است. چون انسان به خاطر رفاه و آسایش زنده‌گی خویش و رشد اقتصادی از همه امکانات تکنالوژیکی بالخصوص در حدود 50 سال گذشته و یا از آغاز انقلاب صنعتی، استفاده اعظمی نموده و از طبیعت و محیط زیست به شکل بی‌رحمانه و بی‌رویه سود جسته است (2: 41). مداخله انسان در محیط زیست، ابعاد و اشکال وسیع را در بر دارد؛ مانند: توسعه شهرها، اعمار شاهراه‌ها و سرک‌ها، انکشاف سکتور زراعت، آبیاری و مالداری، ترانسپورت (هوایی، زمینی و بحری)، تأسیسات و فابریکات صنعتی گوناگون، تکنالوژی‌های فضایی و مخابراتی، دستگاه‌های تولید برق حرارتی، آبی و هستوی و مهم‌تر از همه که موضوع بحث این مقاله می‌باشد، استخراج منابع طبیعی (معادن) است که یکی از قوه‌های محرکه بسیار جدی و فشار آورنده بالای محیط زیست و ایکوسیستم محسوب می‌شود، می‌توان یادآوری کرد.

اثرات ناگوار محیط زیستی استخراج غیرقانونی معادن

سکتور صنایع استخراجی در تمام کشور‌های جهان امروز باعث بروز مشکلات و تأثیرات عدیده محیط زیستی نظر به شرایط خاص هر منطقه شده است. بنابراین، افغانستان هم یکی از کشور‌های است که محیط زیست تقریباً با تنوع مختلف حیوانات و نباتات داشته و حفاظت آن از گزند فعالیت انسان و بالخصوص استخراج معادن، آن هم به شکل غیرقانونی درخور نگرانی جدی می‌باشد. سرمایه‌های محیط زیستی که در افغانستان وجود دارد و در دسترس نسل فعلی قرار دارد، مشتمل است بر حیات وحش کمیاب در مناطق شرقی، شمال شرقی و مرکزی کشور،

تأثیرات ناگوار استخراج غیرقانونی ...

یخچال ها و برف های دایمی در ساحات مرکزی و شمال شرقی، نباتات کمیاب و طبی در مناطق مرکزی، منابع تغذیه آبهای شیرین در اکثر مناطق کشور (سطحی و زیرزمینی)، جنگلات مختلف در مناطق جنوبی، شرقی و مرکزی، مناظر طبیعی دیدنی در بامیان و سایر ولایات کشور؛ مانند: آب ایستاده غزنی، هامون پوزک و صابری در نیمروز، کول حشمت خان در کابل، خاک های زراعتی مساعد، هوای پاک و غیره.

به همین ترتیب، از لحاظ داشتن منابع طبیعی زیرزمینی (معادن) افغانستان یک کشور غنی بوده که تقریباً اکثر انواع مواد معدنی فلزی، غیرفلزی، سنگ های قیمتی، فلزات نادره، مواد صنعتی و نفت و گاز به پیمان وسیع طبق سروی ها و نقشه برداری ها، در آن موجود است.

محیط زیست افغانستان در طی بیشتر از سی سال گذشته از اثر جنگ ها به اشکال مختلف متأثر گردیده است (3). علاوه بر آن، استخراج غیرقانونی معادن مشخصاً سنگ های قیمتی و بعضی فلزات در طی چند سال گذشته در افغانستان صورت گرفته و در جریان 15 سال گذشته این روند با افزایش ثروت پولی، فراهم شدن تکنالوژی های معاصر و شرایط حاکم سیاسی و امنیتی تسریع شده است. به هر حال، استخراج معادن اگر به شکل قانونی باشد و یا غیرقانونی، تأثیرات ناگوار محیط زیستی و اجتماعی این سکتور فوق العاده قابل نگرانی می باشد. در قدم اول (استخراج قانونی)، دولت و یا ادارات مسوول می توانند تدابیر حفاظتی و مدیریت محیط زیست را در توافق با کمپنی های استخراجی روی دست گیرند و برای مردم پاسخ گو باشند. اما در قدم دوم (استخراج غیرقانونی) هیچگونه مکلفیت را در قبال حفاظت محیط زیست اشخاص حقوقی و حکمی به خود نمی گیرند و باعث وارد آوردن خسارات هنگفت مالی و فیزیکی برای نسل های فعلی و آینده در محیط زیست خواهد شد که مثال های بسیار واضح آن در بیشتر کشورهای جهان عمدتاً در کشورهای افریقایی تجربه شده و افغانستان هم ممکن با عین سرنوشت مواجه گردد.

تأثیرات عمده محیط زیست استخراج معادن

طوریکه در فوق تذکر یافت، سکتور استخراج معادن یکی از جدی ترین سکتورها

در عرصه محیط زیست به شمار رفته و می تواند باعث بروز مشکلات، تهدیدها و چالش های جبران ناپذیر در محیط زیست گردد. اما در صورتی که این سکتور به طور همه جانبه مدیریت گردد، می توان با انکشاف پایدار و متوازن سرمایه‌های طبیعی (معادن) را به سرمایه مالی و فیزیکی تبدیل نمود و همچنان محیط زیست را نیز سالم نگهداشت.

در افغانستان این قضیه کاملاً متفاوت بوده است؛ استخراج معادن به طور قانونی آن طوریکه لازم است تا الحال صورت نگرفته و در بیشتر نقاط کشور معادن فلزات و غیرفلزات به شکل غیرقانونی و محلی استخراج می گردد (9). بنابراین، در صورتیکه استخراج معادن به طور غیرقانونی توسط افراد حکمی یا حقیقی ادامه یابد، آنها از هیچگونه روش ها و معیارهای لازم حفاظتی و مصونیتی پیروی ننموده و در محیط زیست مشکلات و تهدیدهای جدی را به وجود می آورند که در ذیل می توان برخی از موارد را یاد آوری نمود:

1. آلوده گی آب

عمده ترین جزء و فکتوری که در حین استخراج معادن مورد استفاده و تهدید قرار می گیرد منابع آب های شیرین می باشد که آب های سطحی و زیرزمینی را در بر دارد. این منبع نه تنها مورد تهدید آلوده گی قرار می گیرد، از آن استفاده بی رویه صورت می گیرد. چون سکتور استخراج معادن پر مصرف ترین سکتور صنعتی آب می باشد و در مدت زمان کم ذخایر موجود آن به کاهش مواجه شده که تغذیه دوباره آن در مدت زمان کوتاه از نقطه نظر اصول جیولوجیکی ناممکن می باشد.

آلوده گی منابع آب از اثر فعالیت استخراج غیرقانونی معادن یکی از موارد با اهمیت می باشد که نظر به سه مشخصه آلوده گی می گردد؛ بیولوژیکی، فیزیکی و کیمیاوی. آلوده گی کیمیاوی آب یک مورد عمده می باشد که از اثر فعالیت های استخراجی مواد کیمیاوی زهری مختلف وارد آن می گردد، مانند فلزات سمی (ثقیله)؛ از قبیل سیماب، کدمیم، سرب، ارسینیک، مس، آهن و غیره. علاوه بر آن، در طی این پروسه از ده ها نوع مواد کیمیاوی مختلف برای انفجار، پروسس و تصفیه استفاده می گردد که به اشکال مختلف وارد منابع آبی می شود. از لحاظ

فزیکی در مشخصات نورمال آب های شیرین تغییراتی در شکل ظاهری، درجه حرارت، رنگ، بو، هدایت برقی و غیره به وجود می آید (8).
به همین ترتیب، در مشخصات بیولوژیکی آب تغییرات قابل ملاحظه مانند مقدار اکسیجن مورد نیاز بیولوژیکی (BOD)، مقدار اکسیجن مورد نیاز کیمیاوی (COD) و افزایش مواد عضوی مختلف از اثر فعالیت های استخراجی مانند مقدار نایتريت، فاسفیت و غیره به میان می آید (11).

2. آلوده گی هوا

هوای محیط که توسط انسان ها و حیوانات تنفس می گردد و نباتات با آن رابطه ناگسستگی برای رشد و نموی خود دارند، یکی از نیازمندی های اولیه به شمار می رود. هوای محیط در شرایط نارمل ترکیب معین دارد که نیازمندی فوق را بر آورده می سازد و این ترکیب عموماً طور ذیل ارائه می گردد:

○ نایتروجن %87

○ اکسیجن %21

○ ارگون %0.9

○ کاربن دای اکساید %0.03

○ سایر گازات %1

گازاتی که کمتر از یک فیصد ترکیب هوای محیط را تشکیل می دهد، عمدتاً در آن مواد آلوده کننده هوا وجود دارند که از اثر فعالیت های صنعتی بالخصوص استخراج غیرقانونی معادن به اتموسفیر نشر می گردد (6: 112). مواد متذکره (آلوده کننده های هوا) عبارتند از:

○ اکسایدهای سلفر

○ اکسایدهای نایتروجن

○ کاربن مونواکساید

○ ذرات معلق / میخانیکی (PM-2.5 -10)

○ ذرات سرب

○ اوزون

○ سایر مواد عضوی و غیرعضوی

فعالیت های استخراجی که باعث نشر این مواد به اتموسفیر می گردد، عمدتاً مشتمل است بر مواد انفلاقیه، گرد و خاک انفجار، ترانسپورت مواد، کندنکاری ها، وسایط نقلیه و ماشینری استخراج، تولید برق، کرشینگ، پروسس (ذوب، خشک کاری...) و غیره. قابل یاد آوری است، در صورتی که استخراج معادن به طور قانونی هم باشد، این مواد به اتموسفیر نشر می گردد، ولی در صورتی که به طور غیرقانونی باشد، این وضعیت بیشتر از آن خطرناکتر و تهدید کننده می باشد (7:14).

3. کثافات جامد، احجار باطله و آلوده گی خاک

یکی از تأثیرات مخرب و عمده استخراج غیرقانونی معادن به وجود آمدن انبارهای بسیار وسیع و بزرگ احجار بیکاره تولید انفجار و پروسه استخراج می باشد که مقدار آن در استخراج مقیاس های کوچک غیرقانونی معادن به صدها هزار تن می رسد که در طی چند سال می تواند تپه های از این احجار در نزدیکی معدن به وجود آید. از این انبارها مواد و عناصر مختلف می توانند وارد منابع آب، هوا و خاک گردد و به مرور زمان باعث آلوده گی این منابع و اجزای محیط زیست گردد. علاوه بر آلوده گی آب، هوا و خاک، باعث تخریب زمین، مهاجرت حیوانات بومی ساحه، از بین رفتن پوشش نباتی و حاصل خیزی خاک می گردد که از لحاظ نمای ظاهری این مناطق زیبایی طبیعی خود را از دست می دهد.

افزون بر تولید احجار باطله، به تن ها زباله و کثافات در نتیجه پروسه استخراج تولید گردیده و بدون هیچگونه تدابیر مدیریتی وارد محیط زیست شده و بالاخره باعث آلوده گی های آب، هوا و خاک می گردد، چون در ترکیب این کثافات مواد مختلف عضوی و غیرعضوی؛ از قبیل: تیزاب ها، محلول ها، شوینده ها، رنگ، روغنیات، فلزات، شیشه، پلاستیک، تیکه، مواد غذایی و غیره وجود دارند.

4. تخریب و لغزش زمین

در نتیجه عملیات استخراج معادن خاصاً به شکل غیرقانونی، تخریب و لغزش زمین یکی از پیامدهای منفی دیگری بوده که در اثر کندنکاری، تونل ها و انفجارات

به وجود می آید، به ده ها و صدها هکتار زمین های اطراف آن تخریب می گردد. منابع و فکتور های عمده تخریب و لغزش زمین؛ عبارت اند: از عملیات معدنکاری روباز، انبار کردن زباله ها و احجار بیکاره، ساختن راه های انتقال مواد معدنی و مواصلاتی، ساحات بسته بندی، پروسس و ترمیم وسایل و کمپ معدن (5: 66).

5. اختلال پروسه های ایکولوژیکی و حیات وحش

مبهرن است که فعالیت و عملیات استخراج معادن بنابر موقعیت منابع معدنی معمولاً در ساحات دور از شهرها در مناطق دهاتی و محیط های طبیعی صورت می گیرد و در آنجا حیات وحش معمولاً زنده گی دارند که این هم یکی از سرمایه های طبیعی به شمار می رود. تجارب نشان داده است که در نتیجه عملیات معدن کاری، زنده گی حیات وحش موجود در اطراف معادن از دو بُعد مورد تهدید و تأثیر قرار می گیرد، اول حیات وحش موجود در منطقه از اثر عبور و مرور وسایط، پرسونل، ماشینری و غیره مجبور به ترک محلات شان می گردد و محل زنده گی طبیعی خویش را از دست می دهند. دوم، در نتیجه این عملیات زیستگاه های طبیعی این حیوانات از بین رفته و منتج به از بین رفتن نسل آن می گردد (4: 189).

موضوع مهم دیگری که تحت این عنوان اختلال پروسه های ایکولوژیکی (خدمات ایکوسیستم ها) می باشد، این است که از اثر فعالیت های معدنکاری غیرقانونی متأثر شده و این پروسه ها تعادل، عملکرد و مؤثریت طبیعی خویش را از دست می دهد. خدمات ایکوسیستم عبارتند از:

○ خدمات حمایوی: دوران مواد در طبیعت، پروسه تشکیل خاک، تولید

اکسیجن و ...

○ خدمات تنظیم کننده: تنظیم اقلیم، سیلاب، امراض، تصفیه، تولید آب

و ...

○ خدمات عرضه کننده: عرضه مواد غذایی، آب پاک، چوب، مواد سوخت، دوا

و ...

○ خدمات فرهنگی: مناظر دیدنی، تعلیمی، تفریحی و ...

زمانیکه عملیات معدنکاری مشخصاً به طور غیرقانونی صورت گیرد، پروسه های

فوق الذکر که حمایت و تقویت کننده زنده گی انسان، حیوان و نبات است، مختل گردیده و خدمات طبیعی آن به شکل مؤثر عرضه شده نمی تواند (9).

6. اثرات اجتماعی

کنگوری مهم دیگر استخراج غیرقانونی معادن، تضعیف و از بین بردن بافت ها و روابط اجتماعی در محل موقعیت ماده معدنی می باشد. در اکثر مواردی که معادن به شکل غیرقانونی استخراج می گردد، از دو جهت اثرات اجتماعی آن بروز می نماید؛ اول در تقسیم عواید و مشارکت مردم محل در پروسه های استخراج و دوم طوریکه قبلاً گفته شد، مردم محل وسایل معیشت شان را از دست می دهد که وابسته به پروسه ها و خدمات ایکوسیستمی است. در هر دو حالت میان مردم محل و افراد غیرمسوول استخراج کننده معدن منازعات گوناگون به وجود می آید که بالای زنده گی مردم تأثیرات منفی میگذارد. قابل یاد آوری است که تعداد اندک مردم محل در این پروسه سهیم بوده، ولی اکثریت مطلق از آن محروم می باشد که علاوه بر از دست دادن وسایل معیشت، تأثیرات منفی در عنعنات و روش زنده گی مردم به بار می آورد.

نتیجه گیری

- 1- افغانستان کشوری است که در آن گونه های مختلف معادن فلزی، غیرفلزی، سنگ های قیمتی و مواد صنعتی و ساختمانی به مقادیر فراوان وجود داشته و محیط زیست این کشور نیز تا الحال سالم بوده و باید حفظ گردد.
- 2- سکتور استخراج معادن یکی از سکتورهای تهدید کننده جدی برای محیط زیست می باشد، به هر صورت اگر قانونی باشد یا غیرقانونی، ولی استخراج غیرقانونی تأثیرات ناگوار زیادی به جا می گذارد.
- 3- تأثیرات عمده و بالقوه استخراج غیرقانونی معادن در محیط زیست بیشتر از همه بالای منابع آب، کیفیت هوا، خاک، اختلال پروسه های ایکولوژیکی، تخریب و لغزش زمین و تأثیرات اجتماعی می باشد.

پیشنهادها

- 1- اداره ملی حفاظت محیط زیست و وزارت معادن و پترولیم طبق قانون

مکلفیت دارند تا استخراج معادن را بطور قانونمند تنظیم نموده و تمام جنبه های محیط زیستی آن را طبق قانون تنظیم نمایند و محیط زیست طبیعی سالم کشور را حفاظت نمایند.

2- اداره ملی حفاظت محیط زیست با همکاری تمام ادارات ذیربط مکلف اند تا زمینه تطبیق و رعایت مقررۀ ارزیابی اثرات محیط زیستی و اجتماعی پروژه های انکشافی مشخصاً پروژه های استخراج معادن را تنظیم و مدیریت نمایند.

3- ادارات امنیتی در هماهنگی با وزارت معادن و پترولیوم مکلف اند تا روند استخراج غیرقانونی معادن را در نقاط و ولایات مختلف کشور متوقف نمایند، در غیر آن، هم منابع طبیعی (معادن) و هم محیط زیست سالم کشور را از دست خواهیم داد.

مآخذ

1. لارکین و دیگران. مترجم احمد جواهریان، محیط زیست دانش روز برای همه، تهران، سال 1388 ه. ش، تعداد صفحات 282.
2. مصدق، احمد. تخریب محیط زیست جهانی و آیندۀ جهان، دانشگاه تهران، سال 1382 ه. ش، تعداد صفحات 391.
3. وزارت عدلیه، قانون محیط زیست، اداره ملی حفاظت محیط زیست، کابل افغانستان، سال 1385 ه. ش، تعداد صفحات 159.
4. G.K GHOSH, Environmental Pollution, Ashish Publishing House, Ansari Road, Darya Ganj, Delhi- India, 2008, PP 401.
5. P. C. MISHRA, Fundamentals of Air and Water Pollution, A P H Publishing Corporation, India, 2008, PP 196.
6. Textbook of Environmental Studies, Erach Bharucha, University Grants Commission, India, 2011, PP 265.
7. The Environmental Implication of Illegal Mining Activities in Nigeria, a Case Study of Pandogari and Barkin Ladi/Buruku Surface Mines in Niger/Plateau States, Dukiya J. Jaiye, IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS) Volumelssue 5 (Jul. - Aug. 2013), PP 13 -19 e-ISSN: 2279-0837, p-ISSN: 2279-0845. www.iosrjournals.Org

8. Wagan, Ghulam Hussain, Land and Water Resources Management, Quaid-e-Awam University of Engineering, Science and Technology Nawabshah, 2013, PP 321.

9. War in the Treasury of the People Afghanistan Lapis Lazuli and the Battle for Mineral Wealth, Global Witness, 2016. pp 18.

سرمحقق انجیر حیات الله امینی

بررسی چالش‌ها فراراه چگونگی استخراج معادن نفت شمال کشور و راه‌های حل آن

خلاصه

در این مقاله بررسی چالش‌ها فراراه استخراج معادن نفت در کشور صورت گرفته است. در قدم اول از چگونگی سیر تاریخی استخراج نفت در شمال افغانستان بحث گردیده، متعاقب آن روش‌های متداول و معیاری استخراج نفت در جهان ارزیابی گردیده و در اخیر مقاله وضعیت فعلی و چگونگی استخراج معادن نفت کشور توسط کمپنی‌های قراردادی به بررسی گرفته شده و همچنان چالش‌های ناشی از نحوه قرارداد معادن ذکر شده بر شمرده شده است.

مقدمه

نفت در افغانستان در سال 1930 م. نظر به ظهور طبیعی آن در سطح زمین در منطقه سرپل کشف گردید. در سال 1957 م. اولین چاه در بلاک قشقری توسط انجیران سویسی برمه شد. تحقیقات جیوفیزیکی گراویمتریکی، مقناطیسی و سیسمیکی در حوزه آمو دریا صورت گرفت. 322 حلقه چاه برمه توسط متخصصین شوروی سابق اولاً در ساحه نفت دار انگوت و بعداً در ساحات نفت دار قشقری و آق دریا در سال 1959 م. مربوط حوزه آمو دریا حفر گردید (6: 43). 21 حلقه چاه بعد از تحقیقات جیوفیزیکی در حوزه افغان - تاجک برمه شد.

سه چاه در حوزه پتانسیلی هرات در منطقه گوهرشاد بیگم، سرپل و احمد آباد برمه شده که کار باقی مانده آن به علت تداوم جنگ های داخلی و شرایط ناگوار متوقف شده است. تا فعلاً در افغانستان پنج حوزه نفت و گاز خیز (آمو - دریا، افغان - تاجک، حوزه احتمالی کنواز هلمند و حوزه پتانسیلی هرات). کشف و تثبیت شده است.

به اثر تحقیقات قبلی انجام شده در کشور، 500 ساختمان مساعد نفت و گاز تثبیت شده که در 67 ساختمان آن برمه کاری های عمیق صورت گرفته، در نتیجه تا اکنون در حوزه آمو - دریا، شش ساحة نفت دار و هشت ساحة گاز دار و یک ساحة نفت و گاز دار کشف گردیده است (4:189).

هدف تحقیق

هدف این مقاله بررسی چالش ها فراراه چگونگی استخراج نفت شمال کشور، راه های حل و استفاده مؤثر از آن تشکیل می دهد.

اهمیت تحقیق

نفت و محصولات جانبی آن به حیث یک منبع اصلی انرژی، مهمترین و با ارزشترین کالای تجاری بین المللی در جهان و افغانستان دارای اهمیت زیادی می باشد.

مبرمیت تحقیق

چون نفت و محصولات در تقویة بنیه اقتصادی کشور نقش ارزنده دارد. بنابراین، بررسی چگونگی استخراج آن از مبرمیت خاصی برخوردار است.

روش تحقیق

روش تحقیق در این مقاله تحلیلی بوده و شامل بررسی و تحقیق مسایل اعم مقاله، تجزیه و تحلیل، کسب معلومات از نتایج کارهای علمی - تحقیقی محققین با استفاده از مآخذ داخلی و خارجی، اندوخته ها و تجارب شخصی است که زمینه را برای بررسی چالش های موجود فراراه چگونگی استخراج معادن نفت شمال کشور و راه های حل آن، فراهم نموده و با ابراز نظر در مورد استفاده مؤثر از نفت کشور و پیشنهادات

مشخص خاتمه می‌یابد.

سوال تحقیق

مسایل تحقیق در این مقاله را چالش‌ها و راه‌های حل موجود فراراه چگونگی استخراج نفت شمال کشور و استفاده مؤثر از آن، بررسی چگونگی قرارداد استخراج، فروش یا عدم آن و رژیم استخراج قانونی چاه‌های نفت تشکیل می‌دهد. ذخیرهٔ مجموعی گاز در 38 معدن 174 میلیارد متر مکعب، ذخیرهٔ مجموعی جیولوجیکی نفت 42.9 میلیون تن و ذخایر قابل استخراج آن 15.25 میلیون تن می‌باشد جدول (1). اما در راپورها و گزارشات سروی جیولوجی امریکا (USGS)، از سال 2002 م. با استفاده از مدارک، اسناد و مطالعات راپورها و نقشه‌ها به وسیلهٔ 400 ساعت پرواز طیارات امریکایی در شمالی کشور (حوزهٔ افغان - تاجک و آمو - دریا) انجام دادند، ذخایر جیولوجیکی نفت را 219 میلیون تن و ذخایر گاز را 444 بلیون متر مکعب پیشبینی نموده‌اند (8: 198).

جدول 1: ذخایر قابل استخراج ساحات نفت دار حوزهٔ آمو - دریا (5).

شماره	ساحات نفت دار	ذخایر قابل استخراج به میلیون تن	سال کشف
1	انگوت	2,5-2	1967
2	آقدریا	2-1,5	1974
3	قشقری	7-6	1976
4	علی گل	1,5-1	1977
5	زمردسای	2-1,5	1978
6	بازارکمی	2-1,5	1971
7	مجموع	15,25	

رژیم‌های استخراج نفت: رژیم‌های استخراج نفت به انواع طبیعی، مصنوعی

و ثانوی مطابق شکل (1) تقسیم می‌گردد.

در رژیم طبیعی استخراج نفت به وسیلهٔ فشار طبیعی مخزن (آب حاشیه‌یی، کلاه گاز و گاز منحل در نفت) صورت می‌گیرد که % 20-30 نفت موجود در معدن استخراج می‌گردد (3: 29). بعد از یک مدت استخراج، وقتی که فشار طبقه نزول

کند، نفت را توسط پمپ تعبیه شده در چاه، استخراج می نماید که به نام رژیم مصنوعی یاد می شود (7: 504). از رژیم ثانوی هنگام کار می گیرند که فشار طبقه کاملاً نزول یافته باشد. در این صورت، با حفر معمولاً چهار عدد چاه به اطراف چاه استخراجی و استفاده از طریقه های چون تزریق آب، گاز کاربن دای اکساید، آب و مخلوط گاز کاربن دای اکساید و هایدروکاربن های سبک، بخار آب گرم و مواد کیمیایی؛ مقدار استخراج نفت را افزایش می دهند، باز هم در حدود 20 - 50 فیصد نفت در طبقه باقی می ماند که به طریقهٔ سومی احتراق جابجا و سایر شیوه ها، مقدار استخراج نفت را بالا می برند (2: 416).

رژیم استخراج طبیعی

(الف) راندن با آب

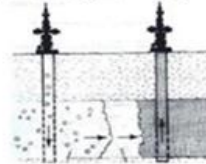
(ب) راندن با کلاه گاز

(ج) راندن با گاز منحل

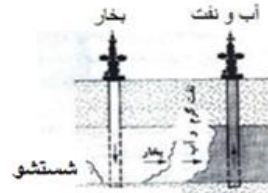
رژیم استخراج ثانوی

نفت و آب آب کاربن دای اکساید

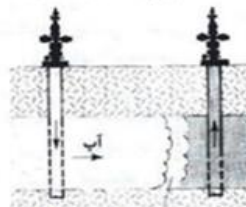

زون مخلوط هایدروکاربن آب و کاربن دای سبک و کاربن دای اکساید

(د) شستشو با مخلوط هایدروکاربن و کاربن دای اکساید

(ه) شستشو با بخار آب

مواد کیمیایی و آب (و) شستشو با مواد کیمیایی

شکل 1: روش های استخراج نفت (1).

بررسی چالش‌ها فراراه چگونگی ...

امور تفحصاتی - اکتشافی و استخراج ساحات نفت و گاز دار کشور فراز و نشیب زیادی را پیموده است که تا حال ما نتوانسته ایم از نفت و گاز کشور به طور مؤثر استفاده معقول نماییم.

در سال‌های قبل از 1372 ه. ش از نفت کشور با کمال بی‌انصافی و تأسف فراوان به صفت مواد سوخت در مرکز گرمی‌های مکروربان و دیگر ادارات دولتی استفاده صورت می‌گرفت.

بعد از روی کار آمدن حکومت مجاهدین (دهه 70)، شیوه استفاده از نفت کشور نامناسبتر، بدتر و فاجعه‌بارتر شد؛ زورمندان محلی و افراد با نفوذ و مسلح غیرمسوول در اطراف ساحه گازدار خواجه گوگردک بیشتر از 150 تصفیه خانه خودساز و ابتدایی را احداث کرده بودند (5).

نفت خام را از ساحات نفت دار سرپل (انگوت و قشقری) رایگان و یا در بدل پول ناچیز به دست می‌آوردند. مقدار نفت خام را به داخل کیسنگ‌های بزرگتر انداخته، توسط گاز لوله کشی شده ساحه خواجه گوگردک آنرا حرارت میدادند و توسط شیردهن‌های نصب شده به کیسنگ، فرکشن‌های پترول، تیل خاک و دیزل به دست می‌آوردند. قسمت باقیمانده ماده قیر مانند سیاه و بارزش به دیوارهای کیسنگ چسپیده، توسط تراشک و کارگران از جدار (نلهای ناصبه) کیسنگ جدا می‌گردید.

بنابر موجودیت گاز سلفر و دیگر گازات مضره و نبود اکسیجن کافی به داخل کیسنگ، تعدادی از کارگران تلف می‌شدند.

مواد سیاه رنگ زغال مانند تراشیده شده، به حیث مواد سوخت بالای صاحبان داشها و حمام‌ها فروخته می‌شد. عین تصفیه خانه‌های خودساز محلی و استفاده غیرقانونی از نفت و گاز کشور در اطراف ساحه گازدار جرقدق نیز فعالیت می‌کرد (5).

بعد از سال‌ها، استفاده غیرقانونی، غیرفنی و غیرمعیاری از معادن نفت و گاز بسیاری از معادن نفت آبدار و کلاً یا قسملاً عارضه دار شدند. بعد از روی کار آمدن حکومت انتقالی و انتخابی و استقرار حاکمیت دولت مرکزی، در اوایل سال 1390 ه. ش

شرکت خصوص افغان کام طی قراردادی، 90 تن نفت خام ساحه نفت دار انگوت را جهت بهره برداری به تصفیه خانه انتقال داد که بعد از تصفیه هنوز هم % 30 آب به همراه داشت. شرکت مذکور با وجود مجرای آب اضافی، قرارداد مذکور را فسخ کرد، زیرا چاه های نفت آبدار شده بودند.

در 26 دسمبر سال 2011 م. نظر به قرارداد منعقدہ با کمپنی چینی (CNPCIW)، استخراج نفت از بلاک قشقری ساحات (انگوت قشقری، زمردسای، بازار کمی و آق دریا) آغاز شد که از نوع قرارداد اکتشاف و تقسیم تولید هایدروکاربن ها بود. این اولین قرارداد استخراج هایدروکاربن ها در تاریخ کشور می باشد که مدت قرارداد 25 سال پیش بینی شده بود، ولی نظر به عملی نکردن تعهدات منعقدہ از طرف کمپنی قرارداد کننده بنابر پیشنهاد و دلایل تخنیکی وزارت معادن و پترولیم پروسه استخراج نفت به تاریخ 1394/5/7 هـ. ش متوقف شد.

به نظر نویسندہ، وعده از متخصصین اهل رشته قرارداد فروش و استخراج نفت مذکور در مغایرت با قانون نفت و گاز کشور قرار داشت.

در قانون نفت و گاز کشور، چهار نوع قرارداد و عملیات نفت و گاز قرار ذیل تسجیل یافته است:

- 1- قرارداد اکتشاف و تقسیم تولید؛
- 2- قرارداد انجام خدمت و تقسیم تولید؛
- 3- قرارداد خدمات جیولوجیکی، جیوفزیککی و جیوکیمیای؛
- 4- قرارداد عملیات پایپ لاین؛

مطابق قانون نفت و گاز، بلاک قشقری از مرحله اول قرارداد عملیات نفت و گاز گذشته، به مرحله دوم آن قرار داشت که باید قرارداد انجام خدمت و تقسیم تولید عقد می گردید که چنین نه شده بود، زیرا در این ساحات مرحله اکتشاف تکمیل و کشف تجارتي صورت گرفته و ذخایر نفت نیز محاسبه شده بود. پس، در این صورت سهم دولت افغانستان به صفت مالک باید بیشتر از سهم (50-70%) می بود، درحالیکه چنین نبود و مقدار پول سرمایه گذاری شده (400 میلیون دالر) برای تکمیل این قرارداد و اکتشاف بعدی کفایت نمی کرد (5:147).

تا حال، در کشور هفت تصفیه‌خانه نفت خام از نوع ساده (Topping Refinery) از طرف سکتور خصوصی احداث شده است. تصفیه‌خانه‌های مذکور در صنعتی شدن کشور نقش اساسی دارد که با اهداف ستراتیژیک کشور مطابقت داشته، زمینه اشتغال، انکشاف و استخراج نفت خام را مساعد ساخته است که باید از طرف دولت مورد حمایت و تشویق قرار گرفته و تسهیلات لازم جهت رشد و انکشاف آنها فراهم گردد تا در آینده به تصفیه‌خانه‌های بزرگتر و کاملتر انکشاف نمایند و به خاطر رقابت سالم، تصفیه‌خانه دولتی بزرگتر و مدرن‌تر نیز احداث گردد (4:34).

نتیجه‌گیری

1- در شمال افغانستان دو حوزه نفت و گاز خیز تثبیت گردیده که 6 ساحة نفت دار و 8 ساحة گاز دار و یک ساحة نفت و گازدار در حوزه آمو - دریا کشف گردیده است.

2- در حوزه افغان- تاجک با حفر 21 حلقه چاه برمه، دورنمای نفت و گاز خیزی خوبی را می‌توان مشاهده نمود. به دلیل ادامه عین ساختمان‌ها حاوی 22 معدن بزرگ داخل خاک ازبکستان و تاجکستان، ذخایر بزرگ نفت و گاز کشف و مورد بهره‌برداری قرار دارند.

3- از سال 1967 م. به این طرف که کشف صنعتی معادن نفت شمال کشور صورت گرفته، از نفت کدام استفاده مؤثر صورت نگرفته است.

4- بعد از استقرار حکومت انتقالی و انتخابی، قراردادهای مقطعی و شتابزده به منظور استخراج و فروش نفت با کمپنی‌های داخلی و خارجی عقد گردید که به ضرر افغانستان تمام شد و فعلاً استخراج نفت متوقف است. در مغایرت با شکل (1).

5- نفت خام یک ماده باارزش، حیاتی و غیر قابل تجدید است که در رشد اقتصاد و بلند رفتن عواید ملی کشور نقش ارزنده و اساسی دارد.

6- مصرف نفت خام در جهان روز تا روز افزایش یافته و مطابق منابع و مآخذ، ذخایر آن در جهان کم شده می‌رود و تا الحال در جهان در مورد تولید انرژی، محصولات فراوان آن و فرکشن‌های آن بدیل و جایگزین با این سهولت و ارزانی دریافت نگردیده است و تا سال 2100 م. تولید جهانی نفت به صفر خواهد رسید.

- 7- با گسترش و تداوم جنگها و ناامنی، شکننده بودن شرایط امنیتی در مناطق مختلف کشور، دست به دست شدن ساحات بین دولت و مخالفین، نفوذ زورمندان محلی و موجودیت افراد مسلح غیرمسوول، امکان تکرار استخراج و تصفیه غیرقانونی و نهایت ابتدایی نفت خام مانند سالهای دهه 70 وجود دارد.
- 8- استخراج غیرفنی، غیراصولی، مغایر با اساسات علمی و تخنیکی و بدون در نظر داشت رژیم استخراج در چاه های نفت بالاخره منجر به آبدار شدن چاه های نفتی و مشکلات عدیده در استخراج نفت می گردد.
- 9- مد نظر نگرفتن مراحل عملیات نفت و گاز و مشخص نساختن نوع قرارداد، فروش و استخراج به شرکت های داخلی و خارجی.
- 10- عدم قرارداد استخراج نفت تا مراحل آخری (ثانوی) که مصرف استخراج بالا می رود و یا عمل نکردن قراردادی به تعهدات قبلی.
- 11- عقد قراردادهای ناقص و مقطعه بی استخراج نفت خام با نتایج منفی که عملاً امروز استخراج نفت متوقف و از وضعیت چاه های نفتی خبری نیست.
- 12- نبود و یا فراهم نتوانستن فرصت های مناسب برای جلب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی در بخش استخراج قانونی نفت شمال کشور.
- 13- کمبود و یا نبود کادرهای مسلکی، تخصصی و کار آزموده در سطوح مختلف.
- 14- ابراز شک و تردید و نگرانی عده از دانشمندان اهل رشته در مورد استخراج، عدم استخراج و فروش نفت خام در شرایط فعلی کشور به دلیل ناامنی و مصارف گزاف نیروهای امنیتی جهت محافظت اتباع خارجی و ساحات نفت دار قراردادی.
- 15- عدم موجودیت تصفیه خانه دولتی نفت خام در کشور و توريد مواد نفتی بی کیفیت از کشورهای همسایه.
- 16- عدم علاقمندی فروش و خرید نفت خام کشور بین دولت و سکتور خصوصی (صاحبان تصفیه خانه) جهت انکشاف و رشد صنایع کشور و ایجاد اشتغالزایی در کشور.

پیشنهادها

- 1- تعویض شرایط امنیتی شکننده به اوضاع امنیتی باثبات تا از استخراج

غیرقانونی معادن جلوگیری شود.

2- جلوگیری از استخراج غیرقانونی، غیرفنی، غیراصولی در تضاد با اساسات علمی که بالاخره منجر به آبدار شدن و مشکلات عدیده در استخراج قانونی معادن نفت می‌گردد.

3- در قراردادهای استخراج و فروش نفت خام به کمپنی‌های داخلی و خارجی، مراحل عملیات و اکتشاف نفت و گاز و نوع قرارداد مدنظر گرفته شود. یعنی ساحاتی که در آن مراحل تفحص و اکتشاف انجام نشده، با ساحاتی که در پروسه بهره‌برداری و استخراج قرار دارند، نباید یکسان عمل شود. به این معنی که قراردادها کاملاً شفاف، مسلکی، منصفانه، بی‌طرفانه مورد قبول و رضایت جانبین بوده و به منافع ملی کشور ضرر نرساند.

4- قراردادی باید از اولین تا آخرین مرحله استخراج به تعهدات خویش عمل کرده، استخراج و از عقد قراردادهای مقطعه‌یی مانند قرارداد با کمپنی چینیایی. در صورت تخلف به پرداخت جریمه سنگین مکلف شود، در این رابطه نویسنده و پوهاند دکتور احمد شاه قبل از مقاله چاپ شده در مجله 26-27 طبیعت سال 1392 ه. ش نگرانی خویش را ابراز کرده بودند.

5- نفت خام که جزء سرمایه ملی کشور است، قرارداد استخراج آن با شفافیت کامل، بدون فساد در مشوره با اهل رشته و متخصصین صورت گیرد تا به منافع ملی کشور صدمه وارد نگردد.

6- فروش و استخراج نفت خام به کمپنی‌های خارجی با قرارداد شتابزده، ناقص مانند چند سال قبل با نتایج منفی و مشکلات عدیده تخنیکی منجر خواهد شد.

7- ایجاد فرصت‌ها و سهولت‌های مناسب جهت تشویق سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در بخش استخراج قانونی معادن نفت شمال کشور.

8- ارتقای ظرفیت کادرهای مسلکی و تخصصی در بخش معادن نفت و گاز در داخل و خارج کشور جهت کسب مهارت‌ها، بلند بردن سطح دانش فنی و مسلکی در مطابقت با تکنولوژی معاصر و جدید، بهره‌گیری از روشهای مدرن و نوین روز.

9- به نظر عده از دانشمندان اهل رشته، استخراج و فروش نفت خام در شرایط

فعلی با قراردادهای شتابزده به سود مملکت نبوده، زیرا نفت خام یک ماده غیرقابل تجدید و در آینده روز به روز ذخایر آن کم شده می رود. این ماده با اهمیت حیاتی و فرکشن های متعددی که دارد، ارزش آن هر روز بیشتر شده می رود و نسلهای آینده نیز در این سرمایه حق دارند که در شرایط فعلی استفاده مؤثر از آن صورت گرفته نمی تواند. به دلیل اینکه برای حفاظت معادن و ساحات مذکور نیروهای امینتی زیاد و مصارف گزاف ضرورت است که در نتیجه به عوض مفاد به ضرر دولت تمام می شود.

10- اعمار تصفیه خانه دولتی نفت خام در نزدیک ساحه گاز دار جرققدق پیشنهاد می گردد، همچنان به عوض فروش و استخراج نفت به کمپنی خارجی، نفت ساحات نفتی شمال کشور با لای مالکان هفت تصفیه خانه اعمار شده در کشور جهت تصفیه فرکشن ها به فروش برسد. از یک طرف سکتور خصوصی تقویه، رشد و انکشاف نموده و از جانب دیگر زمینه کار برای افراد جامعه فراهم می گردد.

11- وزارت معادن و پترولیم و ادارات ذیربط دیگر دولتی از چگونگی تصفیه نفت خام و کیفیت فرکشن های تولید شده توسط تصفیه خانه های سکتور خصوصی نظارت کامل نمایند.

مآخذ

- 1- جمیز، آر، گریک و دیگران. منابع زمین، ترجمه فرید مر، فاطمه رادمنش، سال 1388 ه. ش، مرکز انتشارات دانشگاه تهران، تعداد صفحات 572.
- 2- رضایی، محمد رضا. سال 1380 ه. ش، زمین شناسی نفت، دانشگاه تهران، تعداد صفحات 472.
- 3- ابوالحمد، گیتی. سال 1381 ه. ش مبنای پالایش نفت، دانشگاه تهران، تعداد صفحات 630.
- 4- سینایی، سید اکرم. سال 1395 ه. ش، هایدروکاربن ها و اهمیت روز افزون آن در جهان، کابل، تعداد صفحات 63.
- 5- ودود، احمد شاه و امینی، حیات الله. سال 1392 ه. ش، بررسی نظریات پیرامون نحوه استفاده مناسب از ذخایر نفت کشور، مجله طبیعت شماره 26-27 مجموعه مقالات اکادمی علوم تعداد صفحات 186.

6- مجلهٔ معادن و پترولیوم، سال 1393 هـ . ش، وزارت معادن و پترولیوم کابل
تعداد صفحات 65.

7- B.P. Tissot D.H. Welte, Petroleum Formation and occurrence. A new approach to Oil and Gas Exploration, 1978, New York, pp 699.

8- Walter D. Mooney Principle Trainer Afghanistan Training Course in Modern Concepts in Earth Science and Resource Sssessment, Afghan Geological Survey Kabul 2007, pp 190.

څېړنپوه دپلوم انجنير عبدالرئيس الينى

د افغانستان د قيمتي او ښكلو ډبرو غيرفني

او غيرقانوني استخراج

لنډيز

د هېواد په شمال ختيځو، ختيځو، سوېل لوېديځو او سويلي برخو کې د ځوانو پگماتيتونو د خپرېدلو ساحې دي، چې د ښكلو، رنگه او لږ پيدا کېدونکو قيمتي او نيمه قيمتي منرالونو زېرمې په کې تشکيلې شوې دي او له لرغونو زمانو راهيسې، په غيرفني او غيرقانوني ډول را ايستل شوي دي. تر اوسه دغه ډول د چور فعاليتونه روان دي چې روانو سياسي - ټولنيزو ناورينو نور هم بېرني کړي دي.

سريزه

د افغانستان ځمکه چې ډېره غرنۍ او جيولوجيکي پيچلتيا لري، د گران بيه او زينتي ډبرو له امله مشهوره شوې ده. په ادبياتو او فرهنگ کې هم ورڅخه ډېره يادونه شوې ده. افغانستان د غوره گران بيه او ښکلایزو ډبرو زېرمو په درلودلو سره د دې ډبرو د راپيدا کېدو او توليد يو مهم ټاټوبی دی چې تر ټولو غوره ډبرې يا منرالونه يې د پنجشير زمره، د جگدک، کونړ او نورستان ياقوت، د بدخشان لاجورد او د آمو د سيند په غاړو کې لعلونه، تورمالين او بيا هم په کونړ او نورستان کې، اکوامارين او کونسيت پيدا کېږي، خو که په لنډ ډول ووايو، د گران بيو او ښكلو منرالونو د پيدا کېدو غوره ځايونه (ښکارېدنې او کانونه) د هېواد په ختيځو او شمال ختيځو سيمو کې دي، چې د کونړ، ننگرهار، لغمان، کاپيسا، نورستان، بدخشان،

پنجشیر او سالنگونو د پگماتیتونو په تراو کې پیدا کېږي او د لاجوردو د را ایستلو لرغونتیا یې له درې زرو کلونو پخوانۍ ده.

په همدې ډول، نیمه قیمتي (ښکلایزې) ډبرې او منرالونه د هېواد په بېلابېلو سیمو کې د اندوچیني او اگزوجیني شرایطو لاندې پیدا کېږي. دا خبره په ځای ده چې د یوه خیز قیمت د هغه له حکمت سره متناسب وي، خو له بلې خوا د بازار عرضه او تقاضا هغه اصلي اقتصادي لاملونه دي چې د شیانو قیمتونه په نوسان کې ټینګوي. گران بیه او ښکلې ډبرې منرالونه چې له یوې خوا په طبیعت کې لږ پیدا کېږي او له بلې خوا د کیمیاوي فزیکي غوره خواصو او تخنیکي وړتیاوو له مخې په صنعت کې ورته غوښتنه ډېره ده. تر دې وخته په نړۍ کې رنگه او لږ پیدا کېدونکې ښکلې ډبرې او منرالونه په بېلابېلو ډلبندیو وېشل شوي دي چې تر ټولو ساده ویش یې Gemstones او Decoration stones دی (6:103,105). خو له دغه وېش نه ښه او هر اړخیز وېش دی. یا کیفلینکو ډلبندي ده.

په هېواد کې روانو سیاسي او ټولنیزو ناورینونو دې ته زمینه برابره کړې چې خپل سړي او حرېص وگړي د سیمه ایزې مافیا تر لاسونو لاندې دغه د ټول ملت شتمني په غیرقانوني او غیرفني ډول راوباسي او له بلې خوا د دې منرالونو او ډبرو پروسس، صیقل او سوداګري د هېواد په اقتصاد کې ډېره مهمه ونډه لري، خو دا کارونه پر مخ تللي تخنیک او فني تجربه لرونکو کادرونو ته اړتیا لري چې مونږ یې دم گړۍ نه لرو، هیله ده چې حکومت ورته پام وکړي.

د څېړنې اهمیت

د هندوکش په ټولو غرنیو ساحو کې ځوان پگماتیتونه هم را پورته شوي دي، چې ډبرې ښکلې، رنگه قیمتي ډبرې او منرالونه په کې تشکیل شوي دي او په څنګ کې یې د لږ پیدا کېدونکو عناصرو زېرمې هم منځ ته راغلي دي چې په نړیوالو بازارونو کې ډېر لوړ قیمتونه لري.

د څېړنې مبرمیت

په هېواد کې د وروستۍ غمیزې او ناخوالو تر سیوري لاندې له ښارونو او کلتوري مرکزونو څخه لږې پرتې غرنۍ سیمې ډېر ځله د حکومت له ادارې وتلې وي، د سیمې

زورواکي، مافيا او د گاونډيو هېوادونو ځينې ډلې په غلچکيو کړنو سره د هېواد دغه گټورې قيمتي زېرمې په غيرفني او غيرقانوني ډول چور او تالا کوي.

د څېړنې موخې:

- 1- د دغو گټورو قيمتي ملي شتمنيو د چور تالان مخه ونيوله شي.
- 2- د غيرفني استخراج له امله، هغو زېرمو ته چې ورته څېرمه پرتې وي، بايد له زيان څخه وساتلې شي.
- 3- د ژوند چاپېريال متضرر نه شي.

د څېړنې پوښتنه

غيرفني او غيرقانوني استخراج څه ته ويل کېږي؟

د څېړنې ميتود

د دې موضوع د اهميت، مبرميت، موخو ته د رسېدو او د څېړنې د پوښتنې په بنسټ، په کار ده چې د قيمتي او نيمه قيمتي ډبرو او منرالونو د غيرفني او غيرقانوني را ايستلو تاريخي شاليد، ټولنيزې، اقتصادي او جسماني اغېزې، د خپل سرو ډلو فعاليتونه، د کانونو عيني وضعيت، لاملونه او د قوانينو په رڼا کې د کانونو استخراج وڅېړل شي.

د هېواد د قيمتي او نيمه قيمتي ډبرو غيرقانوني او غيرفني را

ايستني شاليد

د قيمتي ډبرو استخراج زمونږ په هېواد کې کومه تازه خبره نه ده، بلکې د ډبرو لرغونو زمانو په ليکنو او متونو کې ترېنه ډېرې يادونې شوې دي، چې مصريانو د لرغوني مصر د اخناتون فرعون (1336-1352) کاله له ميلاد څخه دمخه کلونو کې او د نفريتيت د ملکې په مجسمو کې د هغو سترگې د افغانستان له لاجوردو جوړې کړې وې. ځينې علمي سرچينې لا دا هم وايي چې افغانستان په منځنۍ آسيا کې لومړنی هېواد دی چې د کانونو د سپړنې چارې په کې لرغونتيا لري. زرگونه کاله مخکې د بدخشان لاجورد د کاروانونو په وسيله د نړۍ بېلابېلو سيمو ته لېږدول شوي دي. د دې کان د راويستلو مخيزه تر څلور زره کاله د مخه اټکل شوې ده او نورو

سرچینو لکه حدود العالم، چهار مقاله عروضی، تاریخ طبری، بیهقی تاریخ، طبقات ناصری او نورو په افغانستان کې د کانونو د راویستلو لرغونتیا دوه زره کاله ښودلې ده (68:3).

د لرغوني تاریخ په اوږدو کې ډېر وخت د نورستان سیمه د بلورستان په نوم یادېدلې چې اوس هم د نورستان قیمتي ډبرې او منرالونه د ډبرو په زړه پورې بلورونو (کریستالونو) په بڼه یې نړیوال پېژني.

یو شمېر عربي لیکوالو په خپلو لیکنو کې د افغانستان یاقوت یاد کړي دي لکه اصطخري په 951 ز. کال الطالبي په 961 - 1038 ز کلونو کې، ابن هوقل په 978 ز کال، ابن بطوطه په 1325-1354 ز. کلونو کې، امیر تېمور هم ترېنه گټه اخیستې ده. په 14 ز. پېړۍ کې دغه کان د مغلو په لاس کې و (1: ارتیکل).

د غیرفني او غیرقانوني استخراج ټولنيزې، اقتصادي او جسماني اغيزې

1- د یوې سیمې وزگار، بې کاره، خپل چاري او حریص وگړي ډېر ژر د قیمتي ډبرو او منرالونو د استخراج غیرقانوني ډله جوړولای شي او د لوړې په کولو ټول د رښتیا او امانت داری- ټېر وهي، خو پورتنی ټولنیز ترکیب او د هر چا خپلې گټې یې دې ته نه پرېږدي چې یو له بل سره په اخلاص او رښتینولۍ پر له پسې په گډه په یوه ډله کې کار وکړي، نو د ونډونو د زیاتې او کمې په سر ناندري ورو ورو په اختلافونو او پري او بیا په تضادونو بدلېږي، ابعاد یې قومونو او ولسونو ته غزېږي. له بلې خوا، د کاني زېرمو د غلو او تالاگرو ډلې په هغه سیمه کې ناامني جوړوي، ترڅو اوبه خړې کړي او نورې کمزورې ډلې له دې سیمې وباسي او یا دولتي چارواکي هلته لاړ نه شي.

2- اقتصادي اړخونه: په خپل سري، خپل چاري استخراجي ډلې په درې

ډوله د قراردادونو تړون کوي:

الف: د ډلې مشر یا خاوند په ټولو لگښتونو کې پانگونه کوي او هر څه چې په لاس ورځي د هغه وي، د کاري ډلې معیشتي لگښتونه، معاشونه، کاري وسایل او لگښتونه، د سیمه ایزو ځواکونو ونډې، د وسله والو ساتنه او ونډې او لگښتونه ټول د ډلې د مشر یا خاوند په غاړه وي.

د افغانستان د قيمتي او ښکلو ډبرو ...

ب: د هر غړي ونډه په محصول کې بيا هم د ډلې مشر زياته پانگونه کوي، د ډلې غړو ته معيشتي لگښتونه برابر وي، وسايل اخلي، خو د ډلې هر غړي ته په محصول کې ونډه ورکوي، خو د محصول زياته برخه د ډلې په مشر پورې اړه لري.

ج: ټول لگښتونه او محصولات په ټولو غړو وېشل کېږي او ټول په گډه کارونه و څه اندازه اضافي ونډه ترلاسه کوي. خو د ډلې مشر بيا هم د باندینيو اړوندو ستونزو د حل مسوولیتونه په غاړه لري او له محصول څخه یو څه اندازه اضافي ونډه تر لاسه کوي.

د یادونې وړ ده چې د قيمتي ډبرو د غیرقانوني را ویستلو په اړه ټول کړه وړه د هماغه سیمې د قيمتي ډبرو د قاچاق وړونکو او سوداگرو تر ولکې لاندې په جوړجاړي او سرخوځونې سر ته رسېږي، پرته له اجازې او هم غږۍ نه کېږي. له بلې خوا، لاس ته راغلي محصولات به هم په بل چا نه پلورل کېږي او نه یې نړیوالو بازارونو ته رسولای شي، بلکې په همدې ځای کې مافیایي سوداگر په خپله خوښه قیمتونه ټاکي او د ډبرو گرانو منرالونو د وزن کولو ځانگړې تلې هم په همدغو سوداگرو پورې تړاو لري، هغه کاري ډله چې میاشتې او اونۍ یې درانه کارونه کړي وي، سترې او تش جیب یې محصول ته سترگې نیولې وي. له بده مرغه، تر نسبي آزاد بازار پورې یې هم نه شي رسولی، ځکه چې د مافیا تر نظر لاندې دي، په لارو کې یې تالا کولای شي، دا وخت د سوداگر خوښه، چې په څو کلدارو یې ورڅخه اخلي؟ او بیا یې د پېښور د مالگې منډه یې د جواهراتو مارکیټ ته رسوي او هلته په نړیوال نرخ په ډالرو پلورل کېږي (157:2).

3: جسماني او د روغتیا ساتنې وضعیتونه: څه فکر کوو، چې په تنگو، بندو، تاریکو، گډو وډو، ډبرینو، غرنیو ټولونو کې گرځېدل، ډبرې ماتول، برمه کول به د کارگر روغتیا ته څنگه وي؟

دا صوفونه دومره تنگ وي چې سړی په کې آزاد تگ راتگ نه شي کولای، کارکونکي دې ته اړ وي چې د غار له کوروالي سره خپل ځان هم کوږ وړ کړي، خو بیا هم له ډبرینو تیرو څوکو سره یې ځانگونه، سر او لاسونه لگېږي، پرله پسې ټپونه لري، د ترورمۍ له امله یې څو گړۍ وخت په سترگو باندې ډېر فشارونه راځي، د

لمر انرژي ورته پوره نه رسېږي، د تهوېي سیستم نه لري، خو تنه خوا په خوا د مغارې محدوده هوا تنفس کوي او له دې هم بده خو لا دا ده چې هلته له وړې ډيزلي برمې کار اخیستل کېږي چې له یوې خوا اکسیجن کمېږي او له بلې خوا په دغه محدوده هوا کې د برمې دود او ډبرین گرد خپرېږي، جبراً تنفس کېږي او د برمې غږ په مغز او غوږونو دومره اغېزې کوي چې له مغارې څخه د باندې او د شپې هم ورڅخه سرخوړی لري او دا چې قیمتي او نیمه قیمتي ډبرې زیاتره سلیکاني ترکیب لري او د نورو سلیکاني ډبرو په رگونو کې پیدا کېږي. د برمې د کیندنو په وخت کې تخریبي ډبرین گرد او غبار سلیکان لري او هلته جبراً تنفس کېږي، د سلیکان تنفس کول د سرو د اکسیجن اخیستلو وړتیا راکموي، چې دغه ناروغي په زیاترو ډلو کې عامه شوې ده. همداسې، د کیندنو په وخت کې ښایي چې لږ او ډېر تر رادیواکتیف وړانگو لاندې راشي.

د کار وسایل او لټون: لومړی د ډلې مجرب استاذکار په ساحه کې سپین

رگونه (پگماتیتونه) لټوي او یا طبیعي پرېکړه یا کمر (جیولوجیکي مقطع) پیدا کوي، ترڅو یې داخلي ترکیب وپېښي. له ډبرو ساده وسایلو لکه فولادي فانې او مارتول گټه اخلي، د لوپ یا عدسیې، فولادي مېخ، ښیښې په مرسته یې منرالونه گوري، چې له دوی سره نور څه پیدا کېږي.

په ورځو، اونيو او میاشتنو ګرځي راګرځي، کمرونه او رگونه لټوي، ډبرې ماتوي، ترڅو چې مالګې ته ورته ډبره (البیتیت) یا مسکویت یا نور ملګري منرالونه پیدا کړي، چې د ځینو قیمتي کاڼو مورنۍ ډبره وي، بیا نو وړې برمې د چاودنو له پاره سوري جوړوي، له باروتو ډکېږي، پټاکۍ او ارتباطي لین په کې ځای پر ځای کوي، له لېرې چاودنه ورکوي.

له چاودنې وروسته که کومه نښه ولیدل شوه، نو ورپسې ټول لوی او واړه ډبرین بلاکونه په مارتولونو او خټکونو ماتوي، تر څو چې اصلي منرالونه ورڅخه راوباسي. دغه شان د یوه سړي د خټک وهلو له امله یو ښکلی قیمتي غمی د خټک تر ضربې لاندې راغی لکه ښیښه میده میده شو، ډیر افسوس یې وکړ، خپلو سترگو او لاسونو ته یې ډبرې سپکې سپورې وویلې، خو څه گټه یې ونه کړه. په همدې ترتیب، یوې ډلې

د پلټنې په وخت کې له يوه رگ څخه د تورمالين يو ښکلی، روڼ او روغ کریستال پيدا کړی و، سوداگر ته يې وښود چې هغه ورته د ښه لوړ قيمت سپارښتنه وکړه. کاري ډلې په زېرمه کې زوروره چاودنه وکړه، نو کله چې د مورنيو ډبرو او تورمالينو ټوټې او بلاکونه هرې خواته وشيندل شول، سره له دې چې څټک وهل ښه په پاملرنه وشول، خو يو کرستال هم روغ را ونه وت، بلکې په ټولو کرستالونو کې درزونه پيدا شوي وو او هماغه سوداگر بيا په دريمه برخه قيمت هم نه پېرودل.

د نجيبه زېوري (قيمتي) منرالونو، زېوري تزئيني (نيمه قيمتي) او ښکلو کاري ډبرو وېش او پېژندنه:

زياتره رنگه منرالونه او ډبرې د په زړه پورې رنگونو، تخنيکي وړتياوو او خواصو له مخې د مادي نعمتونو د توليد له پاره د بازار له غوښتنو سره سم په پورتنيو دريو ډلو کې راځي. په همدې ډول زمان او مکان هم دوه نور بعدونه دي، چې د رنگه ډبرو او کرستلونو ځايونه په پورتنۍ ډلبندۍ کې ټاکي. دا ښکلی ډبرې او منرالونه بېلابېلې اندوجيني، اگزوجيني او ميتامورفوجيني سرچينې لري. تر دې وخته بېلابېلې ډلبندۍ وړاندې شوې دي، چې له دې ډلې څخه دي. يا کيفلينکو (Kevelenko.E.Y2000) ډلبندي په زړه پورې او د اوسني عصر له عينيت سره اړخ لگوي، چې له يوې خوا په بازار کې ارزښت، په صنعت او تخنيک کې استعمال او له بلې خوا د ښکلو هنرونو له اړخه په دريو ډلو وېشل کېږي:

1- نجيبه - زېوري قيمتي ډبرې چې ښکلا، پايښت او لږ پيدا کېدل يې درې ځانگړتياوې دي يا لږ وزن او حجم، لوړ صنعتي (فزيکي) ارزښت او لوړه بيه د دې لامل کېږي چې د نجيبه فلزاتو ترڅنگ د هېوادونو د پيسو ملاتړ وگرځي، دغه منرالونه او ډبرې په قيراط (200mg) اندازه کېږي.

2- ښکلي بلورونه او ښکلی ډبرې چې د گانو په جوړولو کې په کارېږي او په جيمولوجي کې يادېږي، د دې ډبرو قيمت د قيمتي - زېوري ډبرو په نسبت ډېر ټيټ وي، سره له دې چې دا ډبرې هم ډېر ښه او په زړه پورې رنگونه لري، خو په بازار کې يې غوښتنه لږه ده او يا ډېرې پيدا کېږي. دغه توکي په کيلوگرام اندازه کېږي (278:5).

3- د ښکلا له پاره هنري جوړښتي ډبرې او منرالونه چې په زړه پورې د پام وړ ښه رنگونه لري او یا یې دانه یي ترکیب ښکلی نقش او نگار ولري، د رنگونو پټې، طبیعي انځورونه ولري او د پرې کیدلو، برش کولو او خویولو ښې هنري وړتیاوې ولري. د کور او دفتر ښکلي څیزونه او لوبښي ورڅخه جوړېږي. ځینې ډولونه یې په ځینو ټولنو کې د گانو په جوړولو کې هم په کارېږي. دغه ډبرې زیاتره په ټن اندازه کېږي. لومړی جدول: یا کیفلینکو په لید د رنگه ډبرو ډلبندي (277:5).

گروپ یا ډله	ترتیب	منرالونه یا ډبرې
قیمتي نجیبه زیوري ډبرې	1	روبین، زمرد، الماس، اوبه ایز سفیر
	2	الکساندریت، نارنجي، شین او بانجاني سفیر، نجیبه تور اپال، نجیبه ژادییت.
	3	دیمانتوید، شپنیل، داور لمبې په رنگ او سپین نجیبه اوپال، اکوامارین، توپاز، رودونیت، تورمالین.
	4	خریزولیت، زرکون، زپر، شین اوگلابي بېرېل، کونسیټ، فیروزه، امتیست، پیروپ، المانډین، مهتابي ډبره، لمري ډبره، خریزوپراز، سترین.
زېوري ښکلي بلورونه او ښکلي ډبرې	1	لاجورد، ژادییت، نفریت، ملخیت، چارویت، ینتار، (لوگي ډوله او بي رنگه) غرني بلورونه.
	2	وینه ډوله هماتیت، رودونیت، مکدر ایریزیشني فلدشپاتونه، ایریزیشني اسیډیان، اودېنگېټ، اپېدوت - گراناتي او وېزو وپاني.
د ښکلا له پاره هنري جوړښتي ډبرې		یاشمه، مرمری اونیکس، اسیډیان، گاگات، ډبره شوي لرگي، لیستونیت، رسم لرونکي کریمن، گرافیکي پگماتیت، فلوریت، کوارسیت، اوانتوریني، سیلینیت، اگلماتولیت، مرمرونه او نورې رنگه ډبرې.

د قوانينو په رڼا کې له کانونو څخه د گټورو توکو را ويستل

د افغانستان د اساسي قانون د لومړي فصل نهمې مادې سره سم، کانونه، تر ځمکې لاندې نورې زېرمې او لرغوني اثار د دولت ملکيت دي، چې له طبيعي زېرمو او نورو عامه ملکيتونو څخه د ښې گټې اخيستني ډول د دولت د ملکيتونو اداره او ساتنه د قانون له لارې تنظيم کېږي. دا احکام عام دي، نو ځکه خو د کانونو قانون ځانگړی ترتيب او په 1393 هـ.ش کال په شلو فصلونو او 117 مادو کې تصويب شوی دی او د رسمي جريدې په 1143 پرله پسې گڼه کې خپور شوی دی. د دې قانون ځينې مادې را اخلو، چې نه عملي کېږي.

اتلسمه ماده

لومړۍ بند: هېڅ شخص نشي کولای، د جواز يا اجازه ليک يا قرارداد له تر لاسه کولو پرته په منرالي يا د معدن کارۍ په فعاليتونو لاس پورې کړي.

دوهم بند: جواز، اجازه ليک يا قرارداد، د هغه لرونکي ته د ځمکې د مالکيت حق نه ورکوي.

درېم بند: د ځمکې مالک يا مستاجر نه شي کولای پر خپله اړونده ځمکه باندې هېڅ ډول منرالي يا د معدن کارۍ فعاليتونه ترسره کړي، خو دا چې جواز يې د دې قانون د حکمونو مطابق تر لاسه کړی وي.

شپاړسمه ماده

دويم بند: لاندې اشخاص نه شي کولای په دې قانون کې درج شوي جوازونه تر لاسه کړي.

- جمهور رئيس، د جمهور رئيس مرستيالان، وزيران، د سترې محکمې رئيس، لوی څارنوال، د ملي شورا غړي، د دولتي خپلواکو کميسيونونو رئيسان او غړي، د مرکزي بانک رئيس، د ملي امنيت عمومي رئيس، واليان، ښاروالان، د دولتي ادارو عمومي رئيسان او مشاورين، د کانونو او پتروليم وزارت معينان او متخصصين او تر دوهمې درجې پورې يې اقارب.

- قاضيان، څارنوالان، د ولايتي شورا او ولسوالۍ شورا غړي، د ملي دفاع او

کورنیو چارو وزارتونو او د ملي امنیت د لوی ریاست منسوبین او د دې قانون په نهمه ماده کې د درج شوي کمیسیون د غړو مشاورین او متخصصین او کار کوونکي.

• هغه شخص چې د قانون د حکمونو مطابق پر اختلاس محکوم شوی وي او محکومیت یې رفع شوی نه وي.

• هغه شخص چې له لسو کلونو نه پرې زیات حبس یا د اداري فساد په جرم محکوم شوی وي او د حیثیت اعاده یې نه وي شوې.

درویشتمه ماده

شپږم بند: د کانونو او پترولیم وزارت مکلف دی، د منرالونو او نورو فرعي قراردادونو د پرمختیا په قرارداد کې درج شوي شرایط، چې د دې قانون د حکمونو مطابق یې عقد کړی دی، د هغو له قرارداد وروسته د لسو ورځو مودې په ترڅ کې خپاره کړي. د شخصي معلوماتو او د کارکوونکو د امنیت اړوندو معلوماتو خپرول او د عملیاتو د ډول اجرا د اړخونو له لیکلې موافقې پرته صورت نه شي موندلای.

نهه ویشتمه ماده

لومړی بند: د اکتشافی، گټې اخیستنې، په کوچني مقیاس یا حرفوي معدن کاری د جواز لرونکی نه شي کولای، د خپل جواز ټول یا د یوې برخې امتیازات، نورو شرکتونو ته ولېږدوي.

دوهم بند: که چېرې د دې مادې په لومړۍ فقره کې درج شوي جواز لرونکي ونه شي کړای خپلې ژمنې ترسره کړي او یا په هر دلیل له کار وړاندې انصراف وکړي، د کانونو او پترولیم وزارت مکلف دی یاد معدن د دوهم ځل له پاره داوطلبۍ ته وړاندې کړي. په دې صورت کې که دولت ته زیان اوښتی وي، د جواز لرونکی د هغه په ورکړې مکلف دی.

یو څلویښتمه ماده

د کانونو او پترولیم وزارت باید د جوازونو د ثبت دفترونه، غوښتنلیکونه، د کادستر د سروې نقشې، نامحرم رپوټونه او جواز لرونکي ته ورکړل شوي موافقه لیکونه، په رسمي

وختونو کې عامه لاسرسي ته کېږدي او د غوښتونکو په واک کې ورکړي.

اته شپيتمه ماده

لومړی بند: د حرفه يي معدن کارۍ د جواز موده د هغه د ثبتېدو له نېټې څخه تر پنځو کلونو پورې ده.

دویم بند: د حرفه يي معدن کارۍ جواز د هغه د پای ته تر رسېدو نه وروسته، د اړوندو زېرمو تر ختمېدو پورې اوږدېدلای شي، په دې شرط چې د هرې دورې اوږدېدل به له پنځو کلونو څخه زیات نه وي.

نه شپيتمه ماده:

لومړی بند: د حرفه يي معدن کارۍ د جواز ساحه له یوه هکتار څخه چې د بلاکي کادستر د وېش د سیستم مطابق تنظیمېږي، زیاته نه وي.

دوهم بند: د حرفه يي معدن کارۍ د جواز ساحه د جواز له ورکولو وروسته د پراخېدو وړ نه ده.

دوه اويايمه ماده

د حرفه يي معدن کارۍ د جواز لرونکی لاندې مکلفیتونه لري:

درېیم بند: د بیا رغونې او بیا جوړونې په شمول د رایستلو، د روغتیايي او خونديتوب او د ژوند چاپېریال ساتنې د قواعدو له ډبرو ښو تگلارو څخه گټه اخیستل.

څلورم بند: د اړتیا په صورت کې د سیمو د انکشاف او د ژوند - چاپېریال او ټولنیزو اغېزو په راکمولو کې ونډه اخیستل.

قانون محیط زیست، ماده هفتاد و یکم

بند دوم: شخصي که در نتیجه ارتکاب عمل یا غفلت موجب خسارات، تلفات یا ایجاد خطر به منابع طبیعی یا محیط زیست گردد، مکلف به جبران متناسب خساره وارده و اتخاذ تدابیر لازم به منظور جلوگیری آن می باشد.

قانون محیط زیست، ماده هفتاد و هفتم

اشخاصی که جوازنامه و اجازه نامه های مندرج قانون مواد معدنی و سایر اسناد

تقنیقی را که محیط زیست بالاثر آن متأثر می گردد، حصول نموده اند، در صورتی می توانند به فعالیت های مربوط بپردازند که موافقه کتبی اداره هه حفاظت محیط زیست را به دست آورده باشند (8:4).

غیرقانونی استخراج او علتونه: دا چې ټولې طبیعی سرچینې د دولت ملکیتونه دي، نو د کاني توکو هر ډول کیندنې او را ویستل، چې د دولت له خوا د فعالیت جواز نه وي ورکړل شوی، غیرقانونی استخراج نومېږي او لاملونه یې په لاندې ډول دي:

1- د کاني توکو د پیدا کېدو او ښکارېدو موقعیت چې د حکومت له سترگو پناه

وي.

2- نا امنی، 3- لوړ اقتصادي ارزښت، 4- د وگړو بې کاري، 5- د سیمې ریلیف او جیولوجیکي جوړښت، چې د قیمتي منرالونو کان یا ښکارېدنې د ځمکې پر مخ ښکاري، 6 - د نورو فلزاتو د میتالورژۍ په مقایسه پروسس ته اړتیا نه لري، 7 - د کار وسایل یې ساده او معمولي دي، 8- انتقال یې اسانه او مخفي ساتل کېږي، 9 - عاملین یې نه مجازات کېږي.

د هېواد د ځینو کانونو استخراج: کله چې کاني توکي له خپل سرکیندنو

وروسته د دولت تر ولکې لاندې سیمو ته ورسېږي، د لارې په اوږدو کې د ترانسپورت، کورنیو چارو، مالیې او د دفاع د وزارتونو اړوندې څانگې په بېلابېلو نومونو ترې پیسې اخلي او په دې ډول د کانونو قاچاق ته په غېرقانوني ډول اجازه ورکوي.

دولت د ځینو کانونو قراردادونه په داسې سیمو کې کړي دي چې هلته نه امنیت شته او نه د حکومت واکمني، تر څو د دغو کانونو د استخراج چارې و څاري.

هغه څوک چې یو قانوني قرارداد اخلي، نورې غیرقانوني گټې هم ورڅخه اخلي او د دولت عواید څو برابره تر پښو لاندې کېږي او قیمتي ډبرې بهرنیو هېوادونو ته انتقالېږي او دولت ته یې هېڅ گټه نه رسېږي. که ېو څوک د کان د استخراج قرارداد ترلاسه کړي، د کان تر څنگه په نورو کانونو کې په خپل سر کیندنې کوي. دغه قراردادي کسان چې کله کاني توکي باندنیو هېوادونو ته لېږدوي د خپل قانوني جواز په ښودلو سره د نورو کانونو قیمتي منرالونه هم قاچاق کوي.

د استخراج په پروسې باندې د دولت څارنه نه شته، فساد ډېر دی، توپک سالاري او زورواکي حاکمه ده په خپل سرکيندنې روانې دي (30:3).
به گزارش شبکه نظارت بر منابع طبیعی افغانستان، در جریان سال 2013 م. در منطقه کوه صافی کابل، بدخشان و خوست درگیری میان گروه ها و افراد زورمند بر سر معادن ادامه داشت که اعضای پارلمان، شوراهاى ولايتی و پوليس در این قضايا دخيل اند (2:154). تنها در ولايت کابل 720 محل وجود دارد که در آن کار استخراج غيرقانونی معادن جريان دارد (3:50).

د کانونو او پتروليم وزارت په ويب پاڼه کې راغلي دي، چې د پنجشېر د خنج په سيمه کې د زمردو کان 9 کاري ځايونه لري. همدارنگه، د اقلات، زهراخيل گيچري او د پريان د زمردوکان له 50 صوفونو خلک او په ځانگړې توگه زورواکي په ناقانونه ډول زمرد راباسي. د کابل د ښار د گران بيو ډبرو يو پلورونکی وايي چې له بدخشان او پنجشېر څخه گران بيه منرالونه راځي او پټ پلورل کېږي (3:56).

فني او غيرفني استخراج: فني استخراج دې ته ويل کېږي چې د معاصرو علومو (جيولوجيکي، ميخانيک او دکاني توکو د استخراج د علومو) په رڼا کې گټور کاني توکي په لږه پانگونه او مناسب کميت او کيفيت وويستل شي، پرته له دې چې د ژوند چاپېريال د کاري قوې روغتيا او نورو طبيعي زېرمو ته زيان ورسېږي.

خو غيرفني استخراج داسې وي چې څو تنه خپل چارې او خپل سري اشخاص د گټورو کاني توکو کومه ښکارېدنه د ځمکې په مخ يا طبيعي مقطع کې پيدا کړي، پرته له دې چې د زېرمې د اندازې او پانگونې تر منځه تناسب په پام کې ونيسي يا د استخراج له پاره مناسب وسايل انتخاب کړي. د کارکونکو روغتيا، چاپېريال ساتنه او د نورو گټورو زېرمو ساتنه په نظر کې ونيسي، په ساده وسايلو او زورورو چاودونو، اصلي کاني منرالونه او مورنۍ ډبرې يو ځای ټوټې کوي او هرې خوا ته شيندل کېږي، دا مهمه نه ده چې د کاني زېرمې په منځ کې نوي درزونه او چاودونه منځ ته راځي او پخوانی کيفيت يې بدلون مومي.

د غيرفني استخراج لاملونه: د نورو ډبرو لاملونو ترڅنگ، زمونږ د ټولني

له اوضاع سره سم لاندې عوامل ډېر تر سترگو کېږي:

1- د کانونو د سیمه ایزې مافیا (چپاولگرو) بې رحمه لاسونه چې یوازې خپلې گټې پېژني.

2- د فني زده کړو نه موجودیت (جهل او ټولنیز وروسته پاتې خوښونه).

3- د پانگې لېوالتی، زاړه او معمولي وسایل چې په کره توگه د منرالونو بلورونه نه شي را ایستلی.

4- د سیالو ډلو رقابتونه چې هره ډله غواړي زیات څه په لاس راوړي، نو په هره منرالي ښکارېدنه او د مورنیو ډبرو په رگونو کې بې ځایه چاودنې کوي، چې د راتلونکي له پاره یې خپل ملکیت وگڼي.

5- د ارزانې کاري ډلې، بې کیفیته وسایلو، بې پایلو کړنو او بې باوري د دې لامل کېږي، چې دغه ډله متلاشي شي، ترلاسه شوې تجربې هم لارې شي، خو دا پروسه لا نوره هم ادامه لري.

6- ډېر ځلي مې اورېدلي چې دغو سیمه ایزو زورواکو له ښارونو څخه ماهر او فني کسان بیولي، هلته یې ډېر کارونه ورباندې کړي دي. او بیا یې یا په کان کې دننه ډبرو لاندې کړي او یا یې په لاره کې شکولي یا وژلي دي. د دا ډول غیرفني او غیرقانوني ډلو د غړو او نورو ډلو تر منځه وسله والي نښتې، قسم خوړل او ناندري. هره ورځ پېښېږي.

پایلي

1- د قیمتي منرالونو او ښکلو ډبرو غیرقانوني او غیرفني استخراج زموږ په ټولنیز ثبات، ملي طبیعي اقتصاد او د خلکو په تېره بیا د استخراجي ډلې د غړو پر روغتیا ډېرې ناوړه اغېزې پرېږدي.

2- د دغو غیرقانوني او جواز لرونکو استخراجي ډلو په ترکیب کې ماهر تجربه لرونکي بهرني کان پېژندونکي هم له پېښور څخه راځي او د هېواد په ختیځ او شمال ختیځ کې پگماتیتونه څېړي چې ورسره زموږ راتلونکې هم گواښوي.

3- د گران بیه منرالونو او ډبرو د قانوني استخراج له پاره د جواز د ترلاسه کولو شرایط ښه آسان دي، یواځې 10000 افغانۍ په کار دي، خو هر څوک یې نه شي

ترلاسه كولای.

تر دې وخته هغه چا اخیستي چې قانون اجازه نه ورکوي.

4- له موجودو قوانینو څخه غلطه گټه اخیستنه د کانونو د چور او تالان لامل

کېږي.

وړاندیزونه

1- حکومت د دې چور چپاول مخه ونیسي او متخلفینو ته دې د قانون په رڼا

کې مجازات ورکړي.

2- هغه قراردادونه چې د کانونو د قانون له 16 مې مادې سره په تضاد کې

وي، د کانونو او پترولیوم وزارت دې بېرته له هغو مسترد کړي.

3- د هغو سیمو د کانونو جوازونه دې بېرته لغوه شي چې هلته حکومت حاکمیت

نه لري.

مآخذ

1- آریانا دایرة المعارف (متفرقه ټوک له پاره)، د افغانستان کانونه ارتیکل.

2- ذکي، محمد انور. معادن افغانستان نشر واژه، 1394 هـ. ش

3- زرلتون، لومړی کال، لومړۍ گڼه، 1393 هـ. ش ثور مجله.

4- زرلتون، لومړی کال، دوهمه گڼه، 1393 هـ. ش د لړم میاشت.

5- سهاک، نقیب الله. علم معادن غیرفلزی، پوهنتون پولی تخنیک کابل،

1391 هـ. ش.

6- M.Kuzin. Field Manual of Minerals, MiR publishers, Moscow, pp 1979.

محقق عبیدالله محمد

عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن کشور

خلاصه

این مقاله پیرامون عوامل استخراج غیرقانونی معادن کشور و راهکارهای جلوگیری از آن نگاشته شده است. بدون شک، استخراج غیرقانونی معادن مانع رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی کشور بوده و پیامدهای ناگوار سیاسی، امنیتی و اقتصادی را به دنبال دارد. نبود امنیت و مشکلات در رعایت حکومتداری خوب، موجودیت مشکلات در مدیریت سکتور معادن، برخی خصوصیات ذاتی معادن کشور چون کیفیت بالا و امتیازات تخنیکی - اقتصادی، سهولت استخراج، استفاده محلی و موقعیت معادن در ساحات دوردست و بیرون از حاکمیت دولت و نیز ناگواری های اقتصادی - اجتماعی را میتوان از عوامل عمده استخراج غیرقانونی معادن در کشور قلمداد کرد. روند استخراج غیرقانونی معادن را با استفاده از راهکارهای چون تأمین امنیت ساحات معدن دار، رفع مشکلات در مدیریت سکتور معادن، تنفیذ قانون بر عاملین استخراج غیرقانونی و قاچاق سنگ های معدنی، آگاهی دهی عامه و جلب همکاری های بین المللی در عرصه های جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن و زمینه سازی برای استفاده معقول و مؤثر از معادن کشور میتوان تحت کنترل قرار داده و از هرگونه استخراج، قاچاق و استفاده خودسرانه آن جلوگیری نمود.

معادن به مثابه ملکیت ملی، متعلق به تمام اتباع کشور بوده و هر فرد در آن از حق مساوی برخوردار می باشد. معادن در خودکفایی و پیشرفت اقتصادی کشورها رول مهمی را ایفا می نماید. البته بهره برداری از این نعمت های خفته در زمین، مستلزم اعمال پالیسی ها و طرح های دقیق بوده و اصولاً پروسه بهره برداری و معدنکاری باید مطابق به همین طرح ها و قوانین صورت گیرد.

به تاسی از قوانین نافذ کشور، هیچ فرد حق استفاده شخصی از معادن را نداشته و مرتکب چنین عمل مجرم پنداشته می شود. ولی با تأسف که در کشور ما " افغانستان " استخراج غیرقانونی معادن روی یک سلسله دلایل به شدت ادامه داشته و اشخاص زورمند، قوماندانان محلی، قاچاقچیان حرفه یی معادن و مخالفین حکومت دست به چنین کاری میزنند.

اهمیت تحقیق

با توجه به پیامدهای ناگواری اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و محیط زیستی استخراج غیرقانونی معادن، گفته می توانیم که استخراج غیر قانونی معادن در افغانستان چالش عمده فراراه انکشاف اقتصادی، رفاه اجتماعی و ثبات داخلی به حساب آمده، از این جهت تبیین عوامل و راهکارهای جلوگیری از این پدیده مهم تلقی می گردد.

مبرمیت تحقیق

ذخایر معدنی، اساسی ترین پایه انکشاف و رشد اقتصادی کشور را تشکیل داده و پوتانشیل سمت دادن افغانستان را به سوی شگوفایی و رفاه به همراه دارد. ولی با تأسف که ذخایر معدنی کشور دستخوش استفاده های خودسرانه، استخراج غیرقانونی و بهره برداری غیرفنی قرار گرفته و مجال استفاده مؤثر آن را کمتر ساخته است. بنابراین، برملاسازی عوامل استخراج غیرقانونی و راهکاری های جلوگیری از آن، حایز اهمیت بوده و از مبرمیت زیادی برخوردار است.

هدف تحقیق

هدف مقاله بررسی و مطالعه عوامل استخراج غیر قانونی معادن کشور و پیشبینی

عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج ...
راهکارهای جلوگیری از این معضل می باشد.

سوال تحقیق

سوال این است که چه عواملی در عقب استخراج غیرقانونی معادن در کشور وجود دارد و با چه تدابیر میتوان از آن جلوگیری نمود.

روش تحقیق

در تحریر مقاله از روش تحلیلی استفاده شده است. گزارش های رسانه یی و مدارک راجع به وضعیت معادن کشور جمع آوری گردیده و بعد از تحلیل آن با در نظر داشت چالش ها و مشکلات موجود در این خصوص، راهکارهای جلوگیری این معضل پیشبینی گردیده است.

عوامل استخراج غیرقانونی معادن کشور

طبق تحقیقات جیولوجیکی، ثابت گردیده است که افغانستان از لحاظ ذخایر معدنی یک کشور غنی بوده و مالک گنج های گوناگون و دست نخورده از ذخایر مواد معدنی فلزی، منرال های صنعتی، عناصر نادره و رادیواکتیف، احجار قیمتی و تزئینی، مواد ساختمانی و حوزه های نفت و گاز دار می باشد. طبق نتایج تحقیقات اداره سروی جیولوجی ایالات متحده آمریکا، ارزش عمومی معادن افغانستان بیش از یک تریلیون دالر امریکایی تخمین گردیده که میتواند سالانه حدود 2 بلیون دالر را به افغانستان سرازیر نماید (1).

باید گفت، ذخایر معدنی کشور زمانی می توانند در جهت رشد و ترقی کشور مؤثر واقع شود که به گونه درست با پلان گذاری های معقول و طرح های دقیق مدیریت گردد. هرگاه پروسه بهره برداری از ذخایر معدنی به شکل غیرمسلکی و بدون پلان ستراتیژیک معادن صورت پذیرد، در آن صورت نه تنها اینکه معادن سبب شگوفایی و انکشاف نشده، بلکه کشور با پدیده مصیبت منابع (Resource Curse) دچار می گردد. مصیبت منابع همان حالتی اطلاق می گردد که در آن یک کشور با وجود اینکه از لحاظ ذخایر معدنی غنی بوده، ولی به خاطر مدیریت ضعیف و ناسالم ذخایر معدنی، به ضعف حکومتداری، سطح پائین اقتصادی و جنگ های داخلی

استخراج غیرقانونی معادن در افغانستان عوامل متعددی دارد که به صورت نسبی یکی نسبت به دیگری نقش متفاوت داشته و بعضاً یکی از آن زمینه ساز دیگر واقع شده می تواند. استخراج غیرقانونی معادن یکی از مؤلفه های مدیریت ضعیف در سکتور معادن و موجودیت چالش های فراگیر در کشور چون نبود امنیت، مشکلات در دولتداری و تنفیذ قانون می باشد. اساساً استخراج غیرقانونی معادن در کشورهای عقب مانده، کشورهای در حال جنگ و کشورهای که تازه از جنگ بیرون آمده باشند، گسترش بیشتر دارد. افغانستان به حیث یک کشور جنگ زده و سرزمین رقابت سیاست های جهانی که از ناملایمات داخلی نیز رنج می برد، با وجود تلاش های حکومت جهت حل مشکلات در سکتور معادن، با مدیریت ضعیف منابع طبیعی، استخراج و قاچاق معادن روبرو است. عوامل استخراج غیرقانونی معادن کشور را ذیلاً بطور جداگانه بررسی می نماییم:

1. نبود امنیت و ضعف حکومتداری: نا امنی مهمترین عامل استخراج و

قاچاق ذخایر معدنی کشور به شمار می رود. در شرایط ناامن، حکومت نمی تواند مناطق معدنی را تحت کنترل داشته و از آن مواظبت نماید. همچنان، در نبود امنیت، حکومت نمیتواند تا افراد غیرمسئول را از استخراج خودسرانه، قاچاق و استفاده غیر قانونی باز دارد.

دیدبان شفافیت افغانستان (Integrity Watch Afghanistan)، نیز با پذیرش موجودیت مشکلات در تادیه حق الامتیاز از سوی قرار دادیان، مشکل اساسی سکتور معادن را ضعف حکومتداری می داند، زیرا استخراج غیرقانونی معادن در گسترش فساد و تشدید جنگهای داخلی نقش داشته و مانع انکشاف و رشد اقتصادی می گردد. نهاد مذکور به کمک ایالات متحده آمریکا انگشت انتقاد گذاشته و می افزاید که ایالات متحده نسبت به اصلاحات بنیادی بیشتر به بُعد تجاری قراردادهای معادن توجه کرده است؛ طور مثال، آمریکا تنها 46.5 میلیون دالر را از طریق Task (TFBSO) Force for Business Stability Operation جهت حمایت از قراردادیان معادن افغانستان به مصرف رسانیده است (2).

عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج ...

از طرف دیگر، استخراج غیرقانونی معادن خود زمينه نا امن سازی مناطق معدن دار کشور را فراهم ساخته؛ چنانچه افراد غيرمسوول و گروه های مخالف حکومت جهت استخراج غيرقانونی معادن شرایط امنیتی ساحات معدن دار را مختل می سازند تا بتوانند به فعالیت های غیرقانونی خود زمينه سازی نمایند. علاوه بر آن، استخراج غیرقانونی و خودسرانه معادن کشور بزرگترین منبع تمویل مالی فعالیت های گروه های مخالف حکومت را تشکیل میدهد. به همین اساس گفته می توانیم بین استخراج غیرقانونی معادن و ناامنی کشور رابطه مستقیم وجود دارد و یکی از آنها زمينه ساز دیگر تلقی می گردد. گروه های مسلح و زورمندان محلی از استخراج و قاچاق معادن کشور مصارف پولی خود را تأمین کرده که خود باعث افزایش ناامنی و تضعیف حکومتداری می شود.

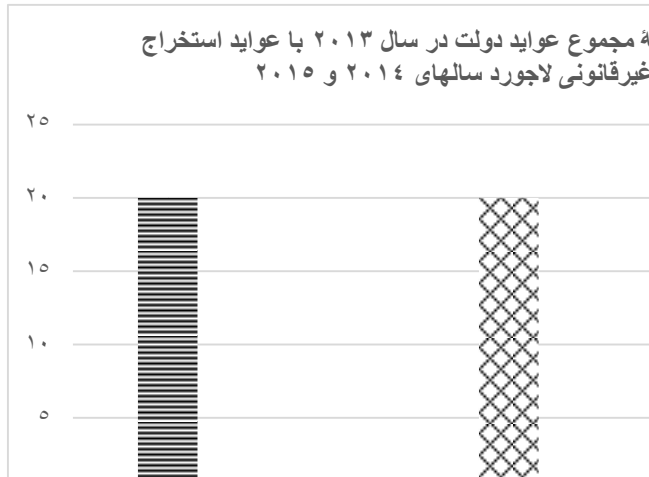
همین گونه، مداخله کشورهای همسایه در استخراج و قاچاق معادن کشور نیز ناشی از ضعف حاکمیت دولت و نبود امنیت است. گزارش ها حاکی از آن است که برخی از کشورهای همسایه عده از افراد و گروه های غيرمسوول را به صورت مستقیم و غيرمستقیم مورد حمایت و همکاری خود قرار داده آنها را تشویق به قاچاق مواد معدنی به آن کشورها می نمایند. مسأله مداخله کشورهای همجوار در استخراج غیرقانونی معادن بیشتر در مناطق مرزی کشور محسوس است. فراموش نباید کرد که قسمت اعظم مواد معدنی قاچاق شده به ممالک همسایه سرازیر گردیده و این کشورها بازار تجارتي سنگ های معدنی فلزی، منرال های صنعتی، سنگ های قیمتی، نیمه قیمتی و تزئینی که به شکل غیرقانونی استخراج می گردد، را تشکیل داده است.

جهت برملا ساختن هر چه بیشتر ارتباط استخراج غیرقانونی معادن با ناامنی و ضعف حکومتداری، گزارش نهاد بین المللی Global Witness را پیرامون استخراج غیرقانونی معادن لاجورد بدخشان مورد بررسی قرار می دهیم.

تحقیقات سالهای 2014 و 2015 م. نهاد مذکور نشان میدهد که گسترش ناامنی در ولایت بدخشان با استخراج غیرقانونی معادن لاجورد و تورمالین کران و منجان و دیو دره رابطه داشته که توسط زورمندان محلی با حمایت برخی از چهره های سیاسی و

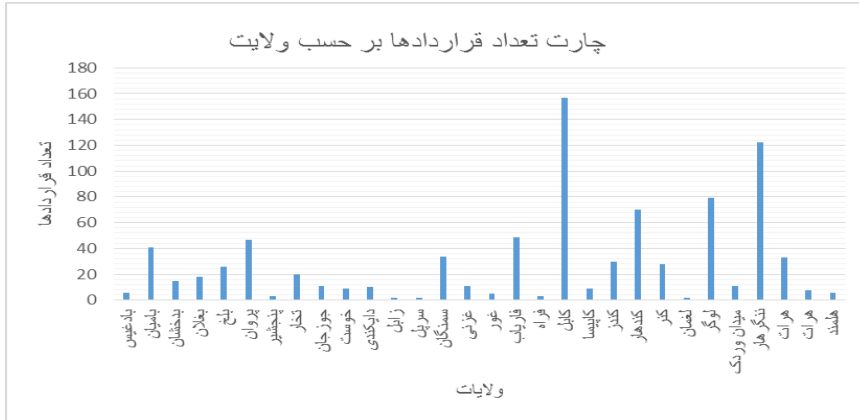
طبیعت

گروه های مسلح استخراج و قاچاق می شود. عاملین استخراج غیرقانونی لاجورد بدخشان در سال 2014 م. حدود 20 میلیون دالر بدست آورده اند که برابر است با عایدی که حکومت در سال 2013 م. از بخش معادن بدست آورده بود. طبق گزارش منتشره نهاد گلوبل ویتنس، در سال 2015 م. در اثر تلاش های حکومت جهت مهار ساختن استخراج غیرقانونی معادن لاجورد، درآمد استخراج غیرقانونی آن برای قاچاقچیان به 12 میلیون دالر کاهش یافت که تا نیمه سال 2016 م. حدود 50% آن به دست مخالفین حکومت می رسید. به گفته همین نهاد، استخراج غیرقانونی معادن دومین منبع تمویل مصارف جنگ را تشکیل میدهد، همچنان معادن افغانستان را منرال های جنگ زا (Conflict Minerals) موسوم نموده است (3).

شکل 1: مقایسه عواید دولت از تمام معادن با عواید غیرقانونی لاجورد (3). از جانب دیگر، برخی از معدانی که از طریق قراردادهای قانونی به بهره برداری سپرده شده اند، به دلیل نبود امنیت در ساحه، فرصت نظارت و تفتیش از فعالیت های معدنکاری آنها به مسئولین وزارت معادن کشور میسر نبوده و بدین ترتیب زمینه تخلف و تخطی از شرایط مندرجه قراردادهای در آن مساعد می باشد. این خود یکی از موارد بهره برداری غیرمجاز از معادن کشور بوده که نبود امنیت زمینه آن را فراهم ساخته است. قراری که در شکل (2) دیده می شود، تعداد بیشتر از معادن که به قرارداد داده شده اند، در ساحات ناامن موقعیت داشته و امکان

نظارت از روند بهره برداری از آنها مساعد نمی باشد.

شکل 2: تعداد قراردادهای معادن بر حسب ولایات از سال 1390-1395 ه.ش (7).

2. چالش ها در مدیریت سکتور معادن: از آنجایی که مدیریت قوی و

رعایت حکومتداری خوب اساس ترقی و شگوفایی کشور را تشکیل میدهد، ضعف این پایه و موجودیت نقیصه در این عرصه باعث پدید آمدن عدیده مشکلات و نابسامانی ها در بخش های مختلف از جمله سکتور معادن گردیده و جلو اصلاح سازی و معیاری شدن این سکتور را سد نموده است. یکی از اثرات ضعف مدیریت منابع معدنی، استخراج خود سرانه، قاچاق و استفاده شخصی از معادن بوده که روند بهره برداری قانونی از معادن کشور عزیز ما افغانستان را دچار مشکل ساخته و تأثیرات منفی بر اقتصاد، وضعیت سیاسی - امنیتی و محیط زیست کشور بر جا گذاشته است.

عدم شفافیت پروسه قراردادهای معادن، مشکلات در جمع آوری حق الامتیاز و مالیات، مشکلات در جوازدهی، مداخله برخی زورمندان و تفنگ داران محلی در پروسه قرارداد، موجودیت مشکلات در قوانین و پالیسی های مربوط به معادن و پایین بودن توانایی نظارت چالش های اند که در روند قرارداد دهی معادن کشور وجود دارد.

یکی از تحقیقات که در راستای فعالیت پنج معدنکاری فعال از سوی انستیتوت USIP (United State Institute of Peace) صورت گرفته است، نشان دهنده موجودیت یک سلسله مشکلات و فساد در پروسه معدنکاری است. قراردادهای که مورد بررسی

قرار گرفته اند عبارت اند از:

- سمند غوری در ولایت بغلان که در سال 2007 م. به (Afghan Investment Company) AIC قرار داد گردید.
 - طلالی نورابه و سمند تخــــــــــــــــار که در سال 2008 م. به (West Land General Trading Company) WLGT قرارداد گردید.
 - طلالی قــــــــره ذغــــــــن بغــــــــلان که در سال 2011 م. به (Afghanistan Krystal Natural Resources) AKNR قرارداد داده شد.
 - کــــــــرومیت کــــــــوه صــــــــافی پــــــــروان که در سال 2011 م. به (Hewad Brother's Company) HBC داده شد.
 - زغــــــــال گرمــــــــک غــــــــربی در سمنگان که در سال 2012 م. به (Brother's Company) KBC Khoshak قرارداد داده شد.
- از بررسی روند معدنکاری و اوراق قرارداد معادن فوق، گزارش داده شده است که تنها پولی که از درک کرایه زمین و حق الامتياز ضایع می گردد، سالانه به 50 میلیون دالر می رسد، پس پول معادن دیگر مسلماً سالانه به صدها میلیون دالر می رسد. همچنان پروسه داوطلبی، صدور جواز تطبیق جواز معادن فوق نشانگر مداخلات سیاسی و جانبداری از شرکت های است که اصلاً از قبل تجربه ندارند. مشکل دیگری که در گزارش آمده، عدم پرداخت حق الامتياز و مالیات از سوی قراردادیان است. شرکت ها در مراحل ابتدایی قرارداد شروع به استخراج کرده و نیز اسناد لازم را برای دولت آماده نساخته اند. مهمتر از همه نظارت درست از فعالیت شان صورت نگرفته است (4).

اداره سرففتش ویژه برای بازسازی افغانستان (SIGAR)، طی راپور منتشره ماه جنوری 2016 م، بیان داشته که با وجود مصرف 488 میلیون دالر در بخش صنایع استخراج معادن افغانستان، مشکلات جدی فراراه انکشاف سکتور معادن و جلب سرمایه گذاری وجود دارد. این اداره، وزارت معادن را در مدیریت کمک ها و اصلاح سازی سکتور مقصر دانسته است (5).

3. خصوصیات ذاتی معادن کشور: خصوصیات ذاتی معادن کشور در

برگیرنده یک عده ویژه گی های معادن می باشد که توجه مردم محل و قاچاقچیان معادن را به خود معطوف گردانیده و زمینه استخراج خودسرانه را فراهم ساخته است، این خصوصیات عبارت اند از:

الف: کیفیت بالا: خوشبختانه، افغانستان دارای ذخایر سرشار معادن فلزی و غیرفلزی بوده که تا اکنون از آن بهره برداری گسترده صورت نگرفته و اکثریت مطلق این منابع دست ناخورده باقی مانده است. با توجه به تقاضای روزافزون صنعت و تخنیک به مواد خام، امروزه تهیه مواد خام صنعتی یک پرابلم جدی کشورهای صنعتی است. معادن کشور ما از یک سو منابع خوبی تهیه مواد خام بوده و از سوی دیگر برخی از آنها از امتیازات تخنیکی - اقتصادی برخوردار می باشد. بنابراین، سنگ های معدنی ذخایر کشور به دلیل دست نخورده بودن و کیفیت بالا چون بلند بودن فیصدی مواد مفیده، ضمایم قیمت بها، مرغوبیت، خالصیت و برخی ویژه گی های دیگر توجه همه را به خود جلب نموده است. این خصوصیت ذخایر کشور سبب گردیده تا قاچاقچیان و ترافیکران با استفاده از هرگونه ابزارهای غیرمشروع، احجار معدنی را به دست آورده و در بازارهای سیاه به فروش برسانند.

بگونه مثال، طبق تحقیقات ابتدایی، کرومیت لوگر حاوی فیصدی قابل توجه عناصر گروپ پلاتین (PGE (Platinum Group Element) است که شامل عناصر (Pt, Ir, Os, Pd, Rh, Ru) بوده و از جمله عناصر بسیار قیمت بها، به حساب می آید. بنابراین، دور از امکان نیست که استخراج غیرقانونی و قاچاق آن تنها بخاطر استحصال کروم (Cr) نبوده؛ بلکه مهمتر از آن برای بدست آوردن عناصر گروپ پلاتین صورت می گیرد.

همینگونه، استخراج غیرقانونی سنگ لاجورد (Lapis Lazuli) ولایت بدخشان، مرمر چشت، رخام هلمند و ... بخاطر کیفیت بالای شان صورت می پذیرد.

ب: استفاده محلی از سنگ های معدنی: یکی از عواملی که برخی از معادن کوچک کشور را در معرض استخراج خودسرانه و استفاده غیرقانونی قرار داده است، کاربرد بعضی از انواع سنگ های معدنی چون منرالهای صنعتی و مواد ساختمانی در بخشهای عمرانی، تزیین و موارد دیگر توسط مردم محل می باشد.

استخراج غیرقانونی ریگ و جغل، مرمرها، سنگ چونه، گچ، لاجورد، نمک طعام و ... را می توان ناشی از همین عامل قلمداد کرد.

ج: موقعیت معادن: موقعیت تعدادی از معادن در مناطق دور دست و نزدیک به سرحدات، عامل دیگری است که زمینه استخراج خود سرانه آنها را توسط افراد غیرمسوول فراهم ساخته است، چنانچه در شرایط فعلی کشور در ساحات دور دست و صعب العبور و مناطقی که نزدیک به سرحدات جنوبی، شرقی، شمال شرقی و غربی کشور قرار دارند، فعالیت گروه های غیرمسوول و تفنگ داران محلی بیشتر بوده و حکومت نمی تواند از معادن این ساحات حفاظت نماید. بنابراین، سطح بلندی استخراج غیرقانونی معادن لاجورد در شمال شرق، تالک اچین و ماماخیل در شرق، کرومیت در جنوب، مرمر چشت در غرب و دیگر ساحات دور افتاده سرحدی ناشی از موقعیت آنها می باشد.

البته این بدان معنی نیست که تمام معادن ساحات نزدیک و تحت سلطه دولت مورد استفاده جویی های غیرقانونی قرار نمی گیرند، بلکه می توان گفت که موقعیت برخی معادن در ساحات دور دست و خارج از سلطه دولت، به خصوص مناطق مرزی، فرصت هر چه بیشتر استخراج غیرقانونی آنها را به قاچاقچیان معادن داده و بخاطر نزدیک بودن سرحدات کشور، مواد معدنی را به ساده گی به آن سوی مرز انتقال داده می توانند.

د: سهولت استخراج: منظور از سهولت استخراج، اینست که آنده معادنی که استخراج آنها با وسایل ابتدایی و به سهولت امکان پذیر است، نسبت به معادنی که استخراج آنها به وسایل پیشرفته تخریکی نیاز دارد و یا بدست آوردن مواد مفیده معدنی از آن دشوار است، بیشتر در معرض استخراج و بهره برداری غیر قانونی قرار دارند؛ طور مثال، استخراج مواد ساختمانی ریگ و جغل، زغال سنگ، نمک طعام و غیره نسبت به استخراج زمرد، یاقوت و ... آسان تر بوده، به همین گونه معادن سطحی (Surface mines) نسبت به معادن زیر زمینی (Underground mines)، احجار معدنی ورقه یی و درزدار نسبت به احجار کتله یی و مستحکم به سهولت استخراج گردیده، بناءً به همان پیماننه زمینه استخراج غیرقانونی آنها بیشتر مساعد می باشد.

4. ناگواری های اجتماعی - اقتصادی: یک دسته از مشکلات چون

فقر، بی سوادى، بیکارى و نبود شغل مناسب در افغانستان، سبب شده که زمینه استخراج غیرقانونی معادن را هر چه بیشتر برای باندهای مافیایی، قاچاقچیان و زورمندان محلی فراهم سازد.

مجبوریت های اقتصادی مردم از یک سو و اراده شوم قاچاقچیان از سوی دیگر، پروسه استخراج غیرقانونی معادن را هرچه بیشتر تسریع بخشیده است. به دلیل بی خبری و عدم آگاهی باشندهگان محلات دور دست پیرامون اوضاع و قضایای ملی، آنها نه تنها اینکه در جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن تلاش به خرج نمی دهند؛ بلکه در بدل پول ناچیزی شریک جرم می گردند.

راهکارهای جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن

جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن کشور ایجاب سیاستها و پلانهای همه جانبه و کامل را می نماید که در آن تمام مشکلات به صورت دقیق تعریف شده و مسؤلیت ها بعد از سنجش وجوهات مالی و بشری به ارگان های ذیربط توزیع گردد. برخی از راهکارهای جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن قرار ذیل اند:

1. تقویت حکومتداری و تأمین امنیت: همانطوری که قبلاً تذکر

یافت، مشکلات در حکومتداری و نبود امنیت زمینه ساز اصلی استخراج غیرقانونی معادن دانسته می شود، بنابراین راهکار اساسی که برای جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن پیشنهاد می گردد، رعایت حکومتداری خوب در تمام بخشها به خصوص در بخش معادن و تأمین امنیت ساحات معادن است. نبود امنیت چالش عمومی کشور بوده که بسیاری از نابسامانی ها از آن سرچشمه می گیرد.

تأمین امنیت یکی از موضوعات پیچیده و مغلق بوده که با وجود تلاش های زیاد و مصارف هنگفت تا اکنون برآورده نشده است، ولی با در نظر داشت اهمیت امنیت در بخش معادن، لازم است تا در چوکات استراتژی امنیتی کشور، طرح های ویژه امنیتی با نیرو و تخصیص بودجوی اساس گذاری گردد.

بدون تأمین امنیت و فضای مصون، نمی توان زمینه بهره برداری مؤثر ذخایر

معدنی را فراهم نمود. در شرایط ناامن هیچ سرمایه گذار داخلی و خارجی به سرمایه گذاری در عرصه معادن دلچسپی نشان نمی دهد. وضعیت فعلی کشور ناگوارترین حالت برای سرمایه گذاری در افغانستان دانسته می شود، موجودیت گسترده فساد از یکسو، سیستم کند اداری از سوی دیگر و مهمتر از همه نبود امنیت و عدم مصونیت و تضمین سرمایه گذاری مسایلی اند که مانع سرمایه گذاری در افغانستان گردیده اند. به همین اساس گفته می توانیم که تأمین امنیت شرط اول بهره برداری و استفاده مؤثر از معادن کشور و جلب سرمایه گذاری ها در سکتور معادن می باشد.

2. رشد مدیریت سکتور معادن: یکی از راهکارهای که در کاهش استخراج

غیرقانونی معادن نقش دارد، زمینه سازی برای استخراج قانونی آنها از طریق مدیریت درست این سکتور است. به هر اندازه که مدیریت سکتور معادن قوی تر باشد، به همان اندازه مؤثریت استفاده منابع معدنی بیشتر بوده و سرمایه گذاران علاقهمندی بیشتر به سرمایه گذاری نشان می دهند، در عرصه مدیریت خوب سکتور معادن افغانستان توجه به اصلاح و رشد موارد ذیل لازمی پنداشته می شود.

اصلاحات چهارچوب های قانونی و سیستم های کاری اعم از قانون، پالیسی ها و مقررات در عرصه معادن مطابق معیارها و استانداردهای بین المللی به منظور تأمین شفافیت در قراردادها و جلوگیری از دستکاری و فساد در قراردادهای معادن مهم دانسته می شود، زیرا این امر از یکسو، از ضیاع عواید دولت و منفعت جویی های غیرقانونی جلوگیری نموده و از سوی دیگر سرمایه گذاران خارجی را از شفافیت و معیاری بودن معاملات بخش معادن مطمئن می سازد. تطبیق استانداردهای نهاد ابتکار شفافیت صنایع استخراجی "EITI" در زمینه گزارش دهی و ثبت سوابق، تهیه صورت حساب ها، جوازها، درآمدها و قراردادها، دولت را در حساب دهی عواید حاصله از استخراج معادن و چگونگی مصرف آن یاری می نماید (6).

رعایت اصل تخصص و شایستگی و توجه به تعهد و ظرفیت کارمندان بخشهای مختلف سکتور معادن جهت دستاوردهای قناعت بخش در زمینه ضروری پنداشته می شود. مراعات نمودن اصل شایستگی در تمام رده های مدیریتی با در نظر داشت

عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج ...

شاخص های چون مسلکی بودن، توانایی مدیریت و سازماندهی، تعهد و صداقت، مهارتهای مسلکی - فنی و داشتن تجارب بر مؤثریت کاری در بخش معادن خواهد افزود. علاوه بر آن، رشد ظرفیتهای مسلکی و مهارتهای نظارتی Monitoring کارکنان و نیز تجهیز این بخش با تکنالوژی عصری و وسایل تخریکی، جهت مدیریت خوب سکتور معادن امر حتمی پنداشته می شود. از آنجایی که امروزه تمام پروسه های تفحصاتی، اکتشافی معادن، رعایت مسایل محیط زیستی و احیای مجدد ساحات بعد از استخراج معادن به دوش کمپنی قراردادی است، واحدهای نظارتی این سکتور باید از توانایی های لازم برخوردار باشند، زیرا نظارت مستلزم ظرفیت مسلکی و مدیریتی پرسونل و مجهز بودن با لوازم و ماشینری تخریکی می باشد.

بنابراین، بهره برداری مؤثر از منابع معدنی کشور، منوط بر مدیریت سالم آن است. با توجه به اهمیت سکتور معادن کشور، ایجاب می نماید تا در عرصه معیاری سازی (Standardization) این سکتور و مدیریت درست آن گام های لازم برداشته شود.

3. پیگرد قانونی عاملین استخراج و ترافیک غیرقانونی معادن:

پیگیری قانونی پرونده های جرایم استخراج و قاچاق معادن، از سوی حکومت، یک راهکار مؤثر در جلوگیری و کاهش روند استخراج غیرقانونی معادن در کشور به حساب می آید. قوانین نافده کشور تصرف خود سرانه در ساحات معدنی و دست زدن به استخراج، قاچاق، فروش و استفاده غیرقانونی از مواد معدنی را جرم دانسته و برای عاملین و دست اندرکاران چنین اعمال، مجازات پیش بینی نموده است. طبق صراحت ماده 344 قانون جزای کشور، فردی که مرتکب تجاوز بر ملکیت های عامه می شود، مکلف به جبران خساره وارده بوده و نیز به حبس محکوم می گردد. به همین گونه، ماده 346 قانون مذکور، خرید و فروش، انتقال، حمل و پنهان سازی آشیای ممنوعه را جرم تلقی نموده و علاوه بر مصادره اموال متذکره، مجرم را محکوم به حبس مینماید (8).

با وجود اینکه اتهام استخراج و بهره برداری غیرقانونی به سوی برخی افراد نسبت داده می شود، ولی تا اکنون طور لازم به آن رسیده گی عدلی و قضایی صورت نگرفته

است. از آن جایی که تمام اتباع کشور در برابر قانون مسئولیت یکسان دارند، لازم است تمام اتهامات وارده بالای اشخاص حکمی و حقیقی بدون در نظر داشت موقف سیاسی و اجتماعی متهم، مورد بررسی و پیگیری قرار گرفته و در صورت تثبیت جرم استخراج و قاچاق غیرقانونی معادن، با آن برخورد قانونی صورت گیرد.

تطبيق قانون و مجازات عاملین استخراج خود سرانه و قاچاق مواد معدنی، سبب می گردد تا افراد غیرمسوول و زورمندان، دست تجاوز به تاراج ملکیت های ملی (معادن) نبرده و از مجازات مجرمین این گونه جرایم عبرت بگیرند.

4. آگاهی دهی عامه: یکی از مواردی که در پیشگیری از استخراج و بهره

برداری غیرقانونی معادن رول ارزنده را بازی نموده می تواند، آگاهی عامه و با خبرساختن تمام اقشار جامعه مبنی بر ملی بودن و مشترک بودن ذخایر معدنی کشور می باشد. باید گفت که پائین بودن سطح دانش در کشور و بلند بودن سطح ناآگاهی مردم در قبال موضوعات ملی سبب شده است که تعدادی از افراد استفاده جو و مغرض از این خلا سود برده و از ملکیت های ملی چون معادن، بهره برداری شخصی نمایند.

عاملین استخراج غیرقانونی معادن طوری وانمود می سازند که استفاده آنها از معادن حاصل زورمندی و قدرت ایشان است و از اینکه افراد دیگر این توانایی را ندارد این حق صرف به آنها متعلق میباشد آنها بدین ترتیب افراد عادی را فریب داده و از ناآگاهی و عجز آنها به منافع شخصی خود استفاده می نمایند. بنابراین، آگاه ساختن مردم بر سهم بودن ایشان در منابع زیرزمینی کشور، مسلماً از استخراج غیرقانونی جلوگیری خواهد نمود.

وزارت محترم معادن و ارگان های زیربسط می توانند با برگزاری کنفرانس ها و سمینارها و راه اندازی کمپاین ها با استفاده از وسایل ارتباط جمعی و رسانه ها این موضوع را به مردم تفهیم نمایند که آنها بایست در قسمت جلوگیری از استخراج و قاچاق معادن با حکومت همکاری نموده و از تاراج ملکیت های ملی توسط افراد غیرمسوول جلوگیری نمایند.

5. جلب همکاری های بین المللی: کشورهای کمک کننده در سکتور معادن

عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج ...

می توانند گامهای مفیدی را در راستای جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن بردارند. با توجه به تعهدات کشورهای چون ایالات متحده آمریکا، آلمان، استرالیا، قزاقستان و ... مبنی بر همکاری شان در بخش معادن؛ میتوان گفت که همکاری کشورهای خارجی در قسمت جلوگیری از بهره برداری غیر مؤثر معادن، در چوکات دو نوع برنامه ها تنظیم شده می تواند.

الف: در قسمت تأمین امنیت ساحات معدنی با حمایت مالی، نظامی و مدیریتی؛ و همکاری در تنفیذ قانون بر عاملین استخراج غیرقانونی معادن و نیز تعمیل فشار بر حلقات مافیایی. این دسته از برنامه ها در مدت کوتاه نتایج مثبت در قبال داشته و به حکومت فرصت خواهد داد تا با استفاده از تجارب، مشوره ها و همکاری های مالی جامعه جهانی، دست متجاوزین را از استفاده نامشروع معادن کشور باز دارد.

ب: در قسمت زمینه سازی برای استفاده مؤثر و قانونمند از معادن کشور که شامل برنامه های ظرفیت سازی، تجهیز تخنیکی و فنی، معیاری سازی میکانیسم قراردادها به شکل جهانی، تهیه طرح ها و پالیسی های سازگار با شرایط کشور، جلب سرمایه گذاری در سکتور معادن، احداث زیربناها و فراهم آوری تسهیلات برای کمپنیهای قراردادی می باشد. همکاری جامعه جهانی در بخش های متذکره، در دراز مدت از ضیاع منابع معدنی و استفاده غیرقانونی آن جلوگیری نموده و به افغانستان کمک خواهد کرد تا با استفاده مؤثر از ذخایر معدنی به شگوفایی و رشد اقتصادی دست یابد.

قابل ذکر است که برخی از پروژه های حمایتی در سکتور معادن، از جانب کشورهای خارجی فعلاً هم در جریان است که مؤثریت آن به صداقت، کفایت و برخورد مسؤلاًنه دوزرها و مشارکین افغانی آنها بستگی دارد.

نتیجه گیری

از مطالب فوق چنین نتیجه می گیریم که استخراج غیرقانونی معادن در کشور یکی از چالش های عمده فراراه رشد اقتصادی و ثبات داخلی کشور بوده و اگر توجه لازم به استفاده مؤثر از ذخایر معدنی کشور صورت نگیرد، افغانستان در خطر ابتلاء به پدیده "مصیبت منابع" قرار خواهد گرفت. در صورت عدم اتخاذ تصمیم عاقلانه از

طرف حکومت، معادن کشور مایهٔ تشدید جنگ، تضعیف اقتصاد، مداخلات کشورهای خارجی و کشمکش های سیاسی خواهد بود. استخراج غیرقانونی معادن ناشی از عواملی چون کاستی ها در تطبیق حکومتداری خوب، نبود امنیت، ضعف مدیریت در سکتور معادن کشور و برخی از ویژه گیهای ذاتی معادن می باشد. استخراج غیرقانونی معادن خود زمینه ساز فعالیت زورمندان محلی، گروه های مسلح، حلقات مافیایی و جنایتکار و در کل عامل بی ثباتی امنیتی - سیاسی و تنشهای اجتماعی میان طبقات مختلف جامعه می باشد.

معضل استخراج غیرقانونی معادن را می توان با استفاده از پالیسی ها و طرح های مدیریتی و تخریکی در عرصهٔ معادن، تأمین امنیت ساحات معدنی و کنترل راه های مواصلاتی قاچاق معادن، معیاری سازی پروسهٔ قراردادها، روشن ساختن اذهان عامه پیرامون استخراج غیرقانونی معادن و پیگرد قانونی پرونده های استخراج غیرقانونی جلوگیری نمود.

از فحوای گزارشات رسانه ها و نهادها، بر می آید که در اکثر قضایای گزارش شدهٔ استخراج غیرقانونی معادن کشور، زورمندان و تفنگ داران به حمایت برخی از چهره های درون نظام دست به استخراج غیرقانونی معادن زده و یا به نحوی برای استخراج، قاچاق و رهایی توقیف شده گان زمینه سازی نموده اند.

پیشنهادها

1. به حکومت وحدت ملی افغانستان پیشنهاد می گردد تا با طراحی پلانهای امنیتی در تأمین امنیت تمام ساحات معدنی کشور، به خصوص معدنی که عملاً در آن پروسهٔ بهره برداری جریان دارد، توجه جدی نموده و از استخراج و قاچاق مواد معدنی با استفاده از نیروی نظامی جلوگیری نماید.

2. از اینکه توانمندی و ظرفیت مدیریت در سکتور معادن کشور به حدی لازم بالا نبوده، بناءً پیشنهاد می گردد الی رشد این سکتور، از قرارداد پروژه های بزرگ معدنکاری خود داری گردیده و در عوض پروژه های معدنکاری به مقیاس کوچک و معدنکاری حرفه ای به قرارداد داده شود.

3. قرارداد معادن ساحات ناامن الی تأمین امنیت آن ساحات در حالت تعلیق

عوامل و راهکارهای جلوگیری از استخراج ...
قرار گیرد، زیرا در نبود امنیت حکومت هیچگونه نظارت و بررسی کارهای معدنکاری را کرده نمی تواند.

4. به وزارت معادن و ارگان های ذیربط پیشنهاد می گردد تا از آگاهی دهی عامه به عنوان وسیله جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن استفاده نموده و با تدویر کنفرانس ها و سمینارها، اعلانات، راه اندازی کمپاین ها و به کارگیری وسایل ارتباط جمعی و نشراتی و نیز از طریق امامان و خطباء مساجد در کشور موضوع را به آگاهی هموطنان برساند.

5- به ارگان های عدلی و قضایی کشور پیشنهاد می گردد تا اتهامات و دوسیه های استخراج غیرقانونی معادن کشور را بلااستثنا، تحت بررسی و پیگرد جدی قرار داده و در روشنی قوانین نافده کشور مجرمین را به مجازات محکوم نمایند.

مآخذ

1-http://www.ipripak.org/wp-content/uploads/2016/11/Article6_Suleman-Yusuf-18-Nov-2016.pdf

2-<https://iwaweb.org/integrity-watch-afghan-mining-sector-is-at-high-risk-of-political-capture-2/>.

3- <https://www.globalwitness.org/en/reports/war-treasury-people-afghanistan-lapis-lazuli-and-battle-mineral-wealth/>

4- Norani, J. Afghanistan Emerging Mining Oligarchy, Special Report 358, USIP, January 2015, pp 8.

5- SIGAR, Sigar 16-11 Audit Report, *Afghanistan's Extractive Industries*, January 2016, pp 15.

6-http://www.germancooperation-afghanistan.de/.../130517_PR_MinGov_EITI_Assessment

7- <http://mom.gov.af/en/page/momp-contracts/104421>

8- وزارت عدلیه، قانون جزای افغانستان، ماده 346.

محقق مریم سادات

مدیریت معادن افغانستان، چالش‌ها و راهکارها

خلاصه

در شرایط فعلی کشور، بسیاری از معادن به طور غیرقانونی استخراج و قاچاق می‌شوند. یگانه مشکل در بهره‌برداری صحیح از معادن جهت رشد بنیة اقتصادی کشور، مدیریت صحیح این سکتور می‌باشد. در کنار ناملایمت‌های سیاسی و اقتصادی کشور، ضعف در بخش‌های مختلف مدیریت معادن چون برنامه‌ریزی، سازماندهی، رهبری و نظارت از مهمترین مواردی است که مانع بهره‌برداری درست از معادن و استخراج‌های غیرقانونی شده است.

مقدمه

افغانستان معادن زیادی دارد که تا کنون بعضی از آنها کشف و تعدادی دیگر هم عملاً استخراج می‌شوند. آنچه که با قاطعیت می‌توان گفت این است که اکثر معادن کشور به حالت دست‌نخورده باقی مانده و استفاده کلی از آنها صورت نگرفته است، اما معادنی هم هستند که به طور غیرقانونی و غیرفنی استخراج می‌شوند. دولت افغانستان تا اکنون 1400 محل در نقاط مختلف کشور را شناسایی کرده که گفته می‌شود معادن مختلفی در آنجا وجود دارد (7).

اهمیت تحقیق

مدیریت، لازمه بهره‌برداری صحیح از هر چیزی می‌باشد، اما در افغانستان ما با

مبحث مدیریت در عرصه های مختلف علوم بشری و طبیعی مشکلات جدی داریم. بیشتر سمینارهای که امروزه در افغانستان و سایر کشورهای جهان تدویر می گردند و هزینه های هنگفتی صرف آن می شود، در بخش مدیریتی می باشند. اگر موضوع حوادث طبیعی، آب، تغییرات اقلیم، معادن و یا هر چیز دیگری باشد، مدیریت حرف اول را جهت استفاده بهتر از ظرفیت ها و حل مشکلات موجود به منظور رسیدن به حالت مطلوب می زند. بناءً اگر مدیریت صحیح صورت گیرد، امکان دستیابی به هدف با استفاده از منابع موجود بیشتر می باشد.

مبرمیت تحقیق

استخراج های غیرقانونی و غیرفنی علاوه بر تأثیرات سوء اقتصادی از عوامل مهم نابسامانی و تشدید ناامنی ها شمرده شده و باید در این رابطه نیز تصامیم جدی روی دست گرفته شود. بناءً مطرح کردن چالش های مدیریت معادن، مبرمیت مقاله حاضر را تشکیل می دهد.

هدف تحقیق

در حال حاضر، استفاده از معادن با مشکلات زیاد همراه است. استخراج و بهره برداری از مواد معدنی کار آسانی نبوده و دارای پیچیده گی های خاصی می باشد، لذا بررسی چالش ها و مشکلات فراراه مدیریت معادن کشور و راه های حل مناسب آن هدف مقاله حاضر می باشد.

سوال تحقیق

یکی از سکتورهای کلیدی در عرصه انکشاف اقتصادی، معادن است که ظرفیت بسیار بلندی برای سرمایه گذاری در کشور دارد. بنابراین، مساله مطرح در این پژوهش این است که چرا دولت افغانستان نتوانسته است به طور بهینه از این ظرفیت بزرگ اقتصادی در عرصه سرمایه گذاری استفاده اعظمی نماید که زمینه استخراج و بهره برداری های غیرقانونی معادن مهیا شده است؟

روش تحقیق

روش تحریر مقاله حاضر، توصیفی - تحلیلی بوده که بنابر گزارشات رسانه ها و

اخبار مجلات مختلف نگاشته شده است.

مدیریت برقراری تناسب و هماهنگی مناسب میان منابع مختلف سازمانی اعم از مادی، معنوی و بشری است. برنامه ریزی، سازماندهی و نظارت از مهم ترین وظایف مدیریتی محسوب می شوند که هرکدام از این وظایف دچار مشکل باشد بالای بخش دیگری هم تاثیر گذاشته و باعث می شود تا رسیدن به هدف مشکل تر و یا اصلاً صورت نگیرد.

برنامه ریزی، تدوین استراتژی برای دستیابی به هدف و یا تعیین مسیر برای عمل است، بدون برنامه نمی توان به خوبی عمل کرد (1: 202). هر حکومت برای استفاده از معادن خویش استراتژی مخصوص به خود را دارد. بناءً استراتژی حکومت در استفاده از معادن باید بر اساس برنامه دقیق و همه جانبه باشد. در یک برنامه ریزی دقیق باید تمام جوانب دسترسی به اهداف در نظر گرفته شود. به طور مثال، در برنامه ریزی برای استخراج معادن در شرایط فعلی کشور، باید به سوال های مهم زیر جوابات قانع کننده وجود داشته باشد.

در چنین شرایطی آیا معادن استخراج شوند یا نه؟ در صورتی که استخراج شوند چه چیزهای، چقدر، چه وقت و چگونه؟ آیا مواد استخراجی صادر شوند یا نه تبدیل به مواد پخته شوند؟ آیا زمینه برای استخراج معادن مهیا است یا نه؟ و سوالات دیگر از این قبیل.

- اگر قرار است به خاطر مشکلات سیاسی و ناامنی معادن استخراج نشود، پس تا چه وقت باید منتظر بود و فرصت برای مافیا، جنگ سالاران، قاچاقبران و سایر سوء استفاده کننده گان مهیا شود تا معادن به طور غیرقانونی به یغما برده شوند. زیرا در این حالت، هم امنیت برقرار نبوده و مشکلات سیاسی فراونی مشاهده می گردد و هم معادن تأمین امنیت نمی شوند، نظارت به شکل صحیح صورت نمی پذیرد، ظرفیت های لازم برای بهره برداری وجود ندارد و ...

- اگر گفته شود بلی، باید به این سوال جواب داده شود. چه چیز، چقدر، چه وقت و چگونه؟ تمام این سوالات زمانی جواب داده می شود که اطلاعات کافی در باره تمام معادن کشور با جزئیات موجود باشد. بحث عدم موجودیت اطلاعات کافی

در رابطه با وضعیت معادن از مشکلاتی است که مانع برنامه ریزی کامل و همه جانبه می شود.

- در صورتی که استخراج معادن صورت گیرد و مواد معدنی استخراجی صادر شوند، در صادرات مواد معدنی خام، افغانستان مفاد ناچیزی نسبت به صادرات مواد پخته بدست می آورد و این هم نقص می باشد؛ چنانچه در نشست توکیو نیز آمده بود که افغانستان به خاطر تأمین نیازهای اقتصادی خود تا سال 2024 م. باید از طریق استخراج معادن خودکفا گردد. به اساس همین فاکتور، معدن بزرگ حاجیگک به داوطلبی سپرده شد. این عمل دقیقاً مثال کشورهای تک محصولی مانند کشورهای عربی است که با مواد خام فروشی با وجود اینکه دارای سطح بلند زنده گی هستند، اما دارای زیربنای اقتصادی ضعیف هستند و ممکن به یکباره گی این پایه ها تخریب و ضربه های اقتصادی بزرگی به بار آید. بناءً استخراج و صادرات مواد معدنی تنها راه حل موجود نیست، بلکه باید مواد خام تبدیل به مواد پخته شده و به بازارهای جهانی عرضه گردد. با اینکار هم فابریکات ایجاد شده و اشتغالزایی صورت می گیرد و هم مردم مصروف کار و فعالیت شده، ناامنی کاهش یافته و پایه های اقتصادی رونق می گیرد.

- تا اکنون بهره برداری از معادن به سطوح بزرگ با توجه به شرایط فعلی کشور امکان پذیر نیست؛ زیرا امنیت تأمین نیست، منابع انسانی موجود از نگاه فن و تخصص، توانایی کامل پیش بردن پروسه استخراج را نداشته، اطلاعات کافی و دقیق از تمام ساحات معدنی کشور وجود ندارد و مشکلاتی این چنین.

در چنین وضعیت، استخراج معادن و برنامه ریزی برای آن به پیش زمینه هایی از قبیل امنیت، موجودیت زیربناها (شبکه انتقال و انرژی مورد نیاز) و عدم موجودیت فساد اداری، برنامه های جامع و پالیسی های قاطع ضرورت دارد. تا اکنون عمده ترین موانع سر راه استخراج معادن ناامنی، ضعف مدیریت دولتی، نبود ظرفیت و امکانات، بی اعتمادی سرمایه گذاران به دولت، نیاز به زمان و فرصت کافی برای ایجاد بستر امن، تهیه تجهیزات، وسایل لازم و تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد به شمار می روند. بنابراین، هرگاه حکومت تصمیم به استخراج

معادن اخذ می‌کند باید تصامیم دولت کاملاً دقیق و همه‌جانبه باشد. در زمان ریاست جمهوری آقای حامد کرزی پلان استخراج معادن بزرگ مس عینک لوگر و آهن حاجیگک مطرح شد و این معادن با شرکت‌های چینیایی و هندی به قرارداد رسید، اما به خاطر سایر مشکلات جانبی پلان استفاده و استخراج این معادن تا فی الحال تطبیق نگردیده است. با تفاوت مدت زمانی چند سال، دیدگاه رئیس جمهور فعلی آقای محمد اشرف غنی در قبال استخراج معادن کشور متفاوت از دیدگاه حکومت قبلی بوده است و با توجه به متن سخنرانی رئیس جمهور که فرمودند: "عجله‌یی برای استخراج معادن نیست و امیدوار است که افغانستان برای 400 سال آینده از معادن خود بهره‌بردار و باید تا آن زمان در این زمینه پالیسی قاطع، ساخت زیربناها، سرمایه‌گذاری و تربیه منابع بشری کافی در اولویت قرار داده شود" (6). بنام سیاست حکومت وحدت ملی در حال حاضر عدم استخراج معادن بزرگ کشور بوده و تنها معادن مواد ساختمانی و سایر معادن کوچک دیگر اجازه استخراج دارند، چرا که عقیده بر این است تا فعلاً ظرفیت‌های لازم برای استخراج در کشور وجود ندارد. البته بدون معادنی که قبلاً قرارداد شده‌اند؛ یعنی معادن جدید با ظرفیت‌های بزرگ به داوطلبی گذاشته نمی‌شود. هرگاه حکومت به خاطر حفاظت از این سرمایه‌های الهی به فکر زمینه‌سازی برای استخراج آن باشد؛ ولی امنیت تأمین نشود به مافیا، زورمندان، جنگ سالاران و سایر سوء استفاده‌کنندگان فرصت برای استخراج‌های غیرقانونی مهیا می‌شود. بنام دولت استخراج نمی‌کند، اما معادن غارت می‌شوند. پس اولین شرط برای استخراج، تأمین امنیت سرتاسری است؛ یعنی قبل از برنامه‌ریزی به معادن پیش‌زمینه‌های الزامی آن باید موجود باشد. بعضی از این پیش‌زمینه‌ها، امنیت، عدم موجودیت فساد، موجودیت اطلاعات و معلومات کافی راجع به کمیت و کیفیت معادن، احداث زیربناها و موجودیت انرژی فراوان می‌باشد.

اگر در قسمت استخراج معادن ملاحظاتی به کشورهای انکشاف یافته داشته باشیم، می‌بینیم که این کشورها از منابع طبیعی‌شان خوب استفاده کرده می‌توانند؛ اما کشورهای جنگ‌زده و عقب‌مانده با وجود اینکه دارای ذخایر بزرگ مختلف

معدنی هستند به علت اینکه نه تنها معادن، بلکه شرایط فعلی شان را (در شرایط بعد از جنگ) مدیریت کرده نمی توانند، استخراج هم نمی توانند و زمینه برای استخراج غیرقانونی و قاچاق مواد معدنی مهیا می شود. کانگو از جمله کشورهای است که در نتیجهٔ عدم مدیریت سالم در زمینه معادن به مصیبت مبتلا شد و کشور چیلی به خاطر مدیریت مؤثر و کارآمد، 50 الی 60 فیصد عوایدش از طریق معادن تأمین می شود (2: 27).

بر اساس اطلاعات وزارت معادن، در سند دههٔ تحول که در نشست توکیو تصویب شد، افغانستان باید با اتکا به منابع داخلی خود تا سال 2024 م. نیازی به کمک های جهانی نداشته باشد. برای رسیدن به این هدف، بر انکشاف پایدار، شفاف و سودمند معادن کشور تأکید شده است و وزارت معادن نیز برای رسیدن به این هدف برنامه یی را آماده ساخته است که به همین منظور استخراج شماری از معادن کشور آغاز شده است. برنامه ریزی بلند مدت وزارت معادن استفاده مناسب از معادن کشور جهت رشد و توسعهٔ اقتصادی می باشد که به نظر می رسد با سیاست حکومت، در یک راستای مشخص نبوده و شرایط سیاسی حاکم در دوره های مختلف بالای چگونگی استخراج معادن تأثیر می گذارد.

حکومت باید در سازماندهی کار استخراج معادن از تمام ظرفیت های موجود مادی، معنوی و بشری داخل کشور برای رسیدن به اهداف خود استفاده کرده و در عین حال تمام بخش ها با هم هماهنگی داشته باشند. با درک وضعیت فعلی کشور به نظر می رسد که در سازماندهی برای استخراج معادن مشکلاتی وجود دارد و باعث شده تا استخراج های غیر قانونی و قاچاق مواد معدنی صورت بگیرد.

- عدم حاکمیت دولت در مناطق نا امن باعث می شود تا امور معادن آن ساحات از ساحهٔ دسترسی دولت به دور باشد. بعضاً معادن کشور در مناطق تحت کنترل مخالفین دولت قرار دارند، بناءً نظارت در این مناطق صورت نمی گیرد و یک تعداد اشخاص از این حالت سوء استفاده کرده و به شکل غیرقانونی معادن را استخراج می کنند و یا اینکه معادن در سرحدات با کشورهای همسایه موقعیت دارند و به بنادر نزدیک هستند که همین عامل زمینه یی برای استخراج و قاچاق مواد معدنی

می گردد. طرح پلان های امنیتی برای این ساحات، مشخص ساختن این معادن و بررسی چگونگی وضعیت استخراج در این محلات باید در برنامه کاری حکومت قرار می گرفت.

یکی دیگر از موارد ضعف سازماندهی در مدیریت معادن، نبودن تشکیل ریاست معادن در تمامی ولایات کشور است؛ طوری که تنها در سیزده ولایت کشور تشکیل ریاست معدن موجود است (4). وزارت معادن از طریق ریاست های مربوطه می تواند امور مربوط معادن را به خوبی سازماندهی و نظارت کند. در صورتی که ریاست موجود نباشد، قطعاً برقراری ارتباط بهتر و نظارت دقیق تر با مشکل مواجه می شود. (هر چند از طریق یک ریاست هم می توان کار چند ولایت را انجام داد، اما موجودیت تشکیل ریاست در هر ولایت منجر به بهبود کارها می شود).

یکی از موارد دیگر در مدیریت معادن کشور، تخصص و شایسته سالاری است که باید در قسمت رهبران و کارکنان وزارت معادن در نظر گرفته شود. با توجه به اینکه وزارت معادن و پترولیوم یک نهاد کاملاً تخصصی و مسلکی به ارتباط معادن و امور مربوط به آن می باشد؛ ضرورت است تا مسئولین آن مسلکی بوده و در کنار فنون تخصصی خویش با مهارت های مدیریتی نیز آشنایی داشته باشند؛ تا بتوانند به بهترین شکل در حیطه وظایف خویش عمل کنند. بناءً اصل تخصص گرایی می تواند از عوامل تأثیر گذار بر روند بهره گیری از معادن کشور باشد.

- وزارت معادن و پترولیوم از جمله وزارت های عایداتی کشور است که همه ساله از بابت استخراج معادن هزینه های هنگفتی به خزانه دولت می رسد، اما این مبالغ بنابر معلومات آژانس خبری پژواک سال به سال کاهش یافته و شرکت های زیادی تا به حال قرضدار دولت هستند. در سال 1391 هـ. ش عواید معادن بیش از 90 میلیون دالر امریکایی و در سال 1392 هـ. ش این مقدار به بیش از 50 میلیون دالر امریکایی تقلیل یافت. یکی از دلایل ضعف مدیریت معادن کشور، ضعف در جمع آوری مالیات معادن به علت ناامنی ها می باشد. اداره شفافیت افغانستان در ارتباط با عواید کشور گفته است که سالانه از بابت استخراج غیرقانونی معادن و گمرکات ده ها میلیون دالر در این کشور به جیب زورمندان می رود (5).

لازم است تا وزارت معادن در پهلوی وصول عایدات معادن به مسایل علمی و تخصصی و استفاده از ظرفیت های علمی برای استفاده بهینه از مواد معدنی و اخذ تصمیم مناسب که آینده معادن و کشور وابسته به آن است، بپردازد. کنکاش ها و برخورد های تخصصی با وضعیت معادن و مشارکت دادن افراد عالم و کار فهم با تجربه در پروژه های مهم و کمیسیون های مختلف باعث کارشناسی علمی و بهبود نتایج کار می گردد که عدم آن نشانه ضعف مدیریت در امر سازماندهی می باشد. حتی در صورت عدم موجودیت این ظرفیت، باید از بیرون کشور تقاضا شده و متقابلاً نیروهای جدید به خاطر دسترسی به معلومات جدید و به روز در خارج از کشور تربیه شوند. بسیاری از نهادهای دولتی مانند وزارت معادن جهت خدمت به مردم اهداف خوب و متعالی دارند (تحولات عظیم اقتصادی برای رسیدن جامعه به رفاه)، اما پیشبرد این اهداف در زمان فعلی با امکانات و ابزارهای گذشته و حال امکان پذیر نیست، اهداف جدید به ابزار جدید ضرورت دارد. حال این ابزار می تواند، تخصص های جدید، قوانین جدید، تکنالوژی نو و یا هر چیز دیگر باشد که باید مطابق به شرایط جدید و معیارهای جامعه جهانی باشد. گسترش شاخه های علمی مانند قوانین و حقوق معادن به سطح بین المللی، تشکیلات و کمیسیون های بین المللی، مسایل محیط زیستی معادن و غیره در چوکات پوهنخی جیولوجی و معادن از وظایف حکومت می باشد.

عدم اطلاعات کافی در ارتباط با شرکت های قراردادی معدن کاری و توانایی شان به ارتباط اکتشاف، استخراج و دسترسی به تکنالوژی های جدید، ثبت این شرکت ها، شناخت مالکین و سایر موارد مربوطه منجر به بهبود سازمان دهی می شود.

مسئولین شبکه مبارزه با فساد اداری گفته اند: " در قراردادهای وزارت معادن به شدت فساد وجود دارد و وزارت در استخراج معادن ضعیف عمل کرده است ". تحقیقات این منبع اشاره دارد که زورمندان با پرداخت رشوه به مسئولان بلند پایه وزارت معادن از مالیات فرار کرده اند و ساحة استخراج را ناامن نگاه داشته اند. بر بنیاد تحقیقات شبکه مبارزه با فساد اداری، 14 شرکت داخلی و خارجی از جمله 905 قرارداد استخراج در ولایات مختلف؛ مبلغ بالغ بر 8 میلیون دالر مالیات شان را نپرداخته اند. تنها شرکت ملی نفت چین و گروه کمپنی وطن از دولت افغانستان

مبلغ 1263349 دالر امریکایی قرضدار است. شرکت های دیگر مانند ویست لند جنرال 32 هزار دالر و 9 کیلو طلا- منابع طبیعی افغان کریستال 92 هزار دالر - میثاق شرق 490 هزار دالر - آریا پوپل 608 هزار دالر - برادران خالد عزیز 830 هزار دالر - میدان کران 107 هزار دالر - گروه هاشمی 2972638 دالر - مومند شمال 150614 دالر - برادران هیواد 69 هزار دالر - ستانا بابا 20 هزاردالر - میتل ماینینگ، یوکی 409 هزار دالر از کرایه و رویالیتی استخراج زغال سنگ ولایات سمنگان، پروان، لوگر، میدان وردک، کابل و هرات از دولت قرض دار هستند (3).

نبود امنیت، فساد اداری و مالی، عدم اعتماد سرمایه گذاران، عدم تأمین انرژی مورد نیاز و ایجاد زیربناها، عدم شفافیت پروسه قرارداد دهی، عدم تطبیق مواد قراردادها، شفاف نبودن پروسه مناقصه، عدم انتشار قراردادها در سایت های انترنتی، پنهان بودن هویت مالکان شرکت ها، عدم مجازات مقامات دولتی که از شرکت های خاصی حمایت می کنند، عدم توجه به ساکنین منطقه ساحه معدن دار، عدم رسیده گی به شکایات شرکت های قراردادی، عدم مجازات دوسیه های استخراج و قاچاق مواد معدنی و غیره مسایل از مشکلاتی است که نشان می دهد حکومت نتوانسته است استخراج معادن را به درستی سازماندهی و به مشکلات هر بخش رسیده گی کند.

پروسه نظارت نیز یکی از وظایف مهم مدیریتی می باشد. این بخش در وزارت معادن از جمله مهمترین وظایف است. بیشترین مشکل در این بخش به تأمین امنیت ارتباط می گیرد. پروسه نظارت از ساحه معدن کاری ارتباط مستقیم با امنیت دارد، هر اندازه امنیت زیاده تر شود، به همان پیمانانه امکان پروسه نظارت بیشتر می شود. پروسه نظارت در مناطقی که خارج از کنترل دولت است، صورت نمی گیرد، بناء معادن این مناطق به طور غیرقانونی استخراج و قاچاق می شوند.

در مصاحبه با یکی از کارمندان اسبق وزارت معادن که خواست نامی از او برده شود، گفته شد، افرادی که از طرف وزارت معادن به حیث ناظر تعیین می شوند با پروسه نظارت معدن کاری سطحی برخورد کرده؛ به طور مثال بعضی از ناظرین با شرکت های قراردادی جورآمد کرده و به نفع آنها گزارش ها درج می شود و یا اینکه

افراد غیرمسلکی برای نظارت تعیین می شوند، چنانچه این گفته ها صحت داشته باشد، ضعف پروسه نظارت در مدیریت معادن کشور را نشان می دهد.

به طور عموم برخی از مهمترین چالش های فرا راه مدیریت معادن کشور را می توان در موارد ذیل دخیل دانست.

- عدم شفافیت در پروسه های مختلف استخدام، داوطلبی ها، نظارت و کنترل فعالیت معدن کاری.

- ابهام در قراردادها و سایر اطلاعات مربوط به آن که ناشی از عقب مانی و محدودیت امکانات اطلاع رسانی عامه می باشد.

- نبود امنیت مناسب برای بهره برداری از معادن و عدم امنیت پروژه های بزرگ اقتصادی در بخش معادن.

- نبود ساختار اداری، عدم موجودیت کادرهای مسلکی در پروسه قراردادها و سرمایه گذاری.

- نبود ظرفیت های لازم در بهره برداری از معادن.

- عدم قاطعیت دولت در برخورد با زورمندان و جلوگیری آنان در بهره گیری از معادن.

- نبود فن و تکنیک لازم در منابع بشری موجود کشور جهت استخراج.

- قوم گرایی و حمایت از زورمندان توسط افراد ذی نفوذ در دولت.

در حال حاضر مهم ترین اقدام برای مدیریت بهتر معادن کشور، خارج ساختن معادن از کنترل گروه های مخالف دولت، قاچاقبران و مافیای اقتصادی است. اگر این کار صورت نگیرد، ممکن است امنیت افغانستان به شکل دوامدار تهدید شود. فعلاً معادن نه تنها چالش اقتصادی، بلکه به موضوع سیاسی هم تبدیل شده است که با نظارت صحیح از معادن می توان از پیامدهای ناگوار بعدی آن جلوگیری کرد.

در پایان گفته می توانیم که عوامل بیرونی و درونی در مدیریت ناقص معادن کشور نقش دارند. از جمله عوامل بیرونی مانند: مشکلات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشور است که بالای نظام اداری به طور مستقیم تأثیر می گذارد. چنانچه این محیط ها یا نظام ها با مشکل مواجه باشند نظام اداری هم به مشکل مواجه

می گردد و اگر در این محیط ها مشکلی نباشد، در نظام اداری نیز کارها به خوبی پیش می رود. از جمله موارد عوامل بیرونی، عدم تأمین امنیت است که ریشه در نظام سیاسی و فساد اداری، ریشه در نظام فرهنگی کشور دار، اما سایر موارد مربوط به عوامل داخل هر سازمان است.

نتیجه گیری

افغانستان دارای منابع کافی برای تأمین هزینه های خود می باشد. عمده ترین منبع درآمد کشور معادن بوده که با مدیریت مؤثر و کارآمد می توان از نتایج آن بهره مند گردید. بسیاری از کشورها مانند چیلی در اثر مدیریت مؤثر از معادن خود خوب استفاده کرده و بعضی دیگر مانند کانگو به مصیبت دچار شده است. طوری که مسلم است، معادن از جمله ثروت های ملی کشور بوده و متعلق به نسل های بعدی هم می باشد، امید می رود تا از این سرمایه های طبیعی خدادادی بهترین استفاده صورت گیرد. استفاده مؤثر از تمامی منابع طبیعی یک کشور نیازمند مدیریت سالم و مؤثر حکومت می باشد. شرایط سیاسی - اجتماعی کشور باعث شده تا فعلاً از معادن استفاده مؤثر صورت نگرفته و بعضاً معادن به طور غیرقانونی استخراج و قاچاق شوند و عدم مدیریت سالم معادن می تواند زمینه نامنی ها و بحران های دیگر را فراهم کند. ضعف حکومتمداری و تغییرات اوضاع سیاسی - اجتماعی امکان استخراج های غیرقانونی را افزایش داده و ضعف حکومت مهمترین عامل در مدیریت معادن بوده و نهادهای مربوطه در بخش های برنامه ریزی، سازماندهی و نظارت ضعیف عمل می نماید. بنابراین، مدیریت ثروت های ملی در چنین اوضاع، کار نهایت دشواری بوده و تنها با برنامه ها و پالیسی ها و راهبرد های دقیق، علمی و همه جانبه می توان به مقصد رسید.

پیشنهادها

- 1- برنامه ریزی دقیق تخصصی و ستراتیژیک برای استخراج معادن.
- 2- تشویق شرکت های داخلی و خارجی به سرمایه گذاری در سکتور استخراج به طور فنی و قانونی که باعث تقویة اقتصاد ملی گردد.
- 3- قاطعیت دولت در برابر زورمندان محلی که معادن را غیرقانونی استخراج

طبیعت

می کنند و تطبیق فرهنگ مجازات در این عرصه.

4- تمامی قراردادهای در روشنی قوانین، شفاف، واضح و آشکار بنا بر منافع ملی صورت گیرد.

5- وزارت تحصیلات عالی باید کادرهای جوان را به اساس شرایط و امکانات امروری حاکم در کشور تربیت نماید.

6- وزارت معادن در بخش جذب و استخدام کارمندان در ادارات اصل شایسته سالاری و تخصص گرایی را رعایت نمایند.

7- برای اینکه کادرهای آینده این سکتور مجرب و مسئولیت پذیر باشند، شیوه های مجازات و مکافات رعایت گردد.

مآخذ

1- رضاییان، دکتر علی. مبانی سازمان و مدیریت، انتشارات سمت، چاپ هفدهم، سال 1393 ه. ش، تعداد صفحات 598.

2- زرتون مجله اختصاصی در عرصه معادن افغانستان، انتشار آژانس خبری پژواک، سال اول، شماره دوم، سال 2014 م، تعداد صفحات 60.

3- داهی، سردار، روزنامه 8 صبح، سال 1395، 22 حوت

4- www.mom.gov.af - ministry of mines website

5- <http://da.azadiradio.com/a/27780412.html>

6- www.afghanistan.shafaqna.com/fa/19654

7- www.iaccim.com/index.php/2014-12-16

Researcher Maryam Sadat

**Management of Afghanistan Mines,
Problems and strategy**

Abstract

Effective exploitation of all natural resources requires sound management. Political, social, economic and cultural systems of a country are effective on its administrative system. If these systems are right there will be no problem administrative system. Politic and social situation is important factor for weak government in mines management.

Researcher Eng. Obaidullah Muhammad

Causes and Avoiding Ways of Illegal Extraction if mines of Afghanistan

Abstract

This article has been written about causes and avoiding ways of illegal extraction of mines of Afghanistan. Certainly, illegal mining is an obstacle in economic growth and social welfare. Further it has political, security and economic adverse consequences.

Absence of security and problems in implementation of good governance, mismanagement in mining sector, self-characteristic of mines such as high quality, easy extraction, local use and location of mines in remote and out of government dominated areas are the main causes of illegal exploitation of mines in Afghanistan.

Illegal mining can be avoided by securing of mineral bearing areas, improvement of strong management in mining sector, implementing of laws on illegal extractors of mines, giving of public awareness and attracting of international supports in avoiding of illegal mining and maintaining of suitable conditions for legal and effective exploitation of mines.

Senior Research Fellow Eng. Abdul Raes Alini

Effect of Transportation on Quality of Construction Materials

Abstract

The east, northeast, southwest, and southern part of the country are the young pegmatites area, which create beautiful, color, rare and semi - rare minerals resources. Since the historical age, these minerals are mined in technical and illegal. This process is continued that caused political and social problems. In this article, this and some other issues have been surveyed.

Senior Research Fellow Eng. Hayatullah Amini

**The Study of Obstacles in the Extraction
of Oil Mines in the North of the
Country and Their Solutions**

Abstract

This paper reviews the challenges of oil extraction in the country. In the first step, the history of oil extraction from the north of Afghanistan has been discussed and the latest and most commonly used methods of oil extraction in the world have been evaluated. In the recent article, the study of the current state of the country's oil and gas production by the companies and the challenges.

Pohand Dr. Abdul Shakur Sahak

Pohialy Feroze Mangal

Eng. Ezatullah Sedeqi

Harmful Effects of Illegal Extraction of Mines in the Environment

Abstract

Due the human influence and intervention in the nature and environment, most of these natural processes and equilibriums affected, disturbed or changed. Human intervention in the environment having different shapes and dimensions like development of urban areas, construction of highways and roads, development of agricultural, irrigation and livestock sector, transportation schemes (air, water and land), various industrial factories and facilities, space and communication technologies, and thermal, hydro and nuclear power generation plants. Most contributing to this challenge is the subject matter of this paper, extraction of natural resources (mining), which is one of the most detrimental and pressure putting sector on the environment and ecosystems.

Particularly when mining is carried out illegally it is even worse case, unfortunately it is happening in Afghanistan in different parts and with different types of minerals. Experience indicated the following main environmental impacts: environmental pollutions - air, water and land pollutions at least

among others, waste generation - solid, liquid, gas, energy or thermal, land degradation and landslides, disruption and destruction of ecological processes and a number of social effects mainly internal conflicts.

Researcher Eng. Ahmad Omid Afzali

Evaluation of Some of the Major Challenges Caused by Illegal Mining and Horrible Management of Mines in Afghanistan

Abstract

Mines are developed the many countries economy, even the world most high economic countries like Canada and Australia are make the most part of their GDPs from mining sector, but some of the African countries like Congo are not able to use their mines for sustainable development.

At present, non-standard extraction by companies that have officially contracted mines with the government of Afghanistan, on one hand, and the arbitrary and illegal extraction of mines from Afghanistan on the other hand, is a major challenge in this sector, it directly or indirectly affects the quality of mineral resources and causes waste in mineral deposits. If the situation continues, this will not only lead to inefficient use of mines in Afghanistan, but also reduce the industrial life of mines in Afghanistan, which will lead to Investing in mines in the future was due to poor quality Mineral resources will reduced.

Senior Research Fellow Eng. Rahmat Gul Ahmadi

Illegal Extraction of Mines and Its Negative Economical and Political Effects

Abstract

Afghanistan is a country rich in mineral resources, which have great potential to contribute to the country's economic development. Even though according to the constitution of the Islamic Republic of Afghanistan - all mineral resources are the property of the state. But, the illegal and unregulated extraction of mines has been going on for more than three decades and has recently increased. In this essay, the political and economic consequences of illicit extraction of the mines were evaluated, challenges indicated and possible solutions were proposed.

قطعنامهٔ سمینار علمی - تحقیقی

(چالش ها و راه های حل و چگونگی جلب همکاری جامعهٔ جهانی در جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن کشور)

سمینار علمی تحقیقی تحت عنوان (چالش ها و راه های حل و چگونگی جلب همکاری جامعهٔ جهانی در جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن کشور) به روز دوشنبه مؤرخ 1396/5/30 ساعت 9 قبل از ظهر در تالار کنفرانس های اکادمی علوم با تلاوت آیات چند از کلام الله مجید، پخش سرود ملی، با خوانش پیام جلالتمآب محمد اشرف غنی رئیس جمهوری اسلامی افغانستان و بیانیه افتتاحیهٔ سرمحقق ثریا پوپل سرپرست ریاست عمومی اکادمی علوم افغانستان آغاز گردید.

در سمینار پیام های واصله از مراجع محترم چون مشرانو جرگه، وزارت معادن و پترولیم، پوهنتون پولی تخنیک کابل و پوهنتون کابل توسط مسئولین آن نهادها قرائت گردید.

این سمینار که با اشتراک استادان، دانشمندان اکادمی علوم، متخصصین بخش معادن تدویر یافت، به تعداد 7 مقالهٔ علمی - تحقیقی که روی جهات مختلف موضوع نگارش یافته بود، قرائت گردید که پیرامون آن مقالات، سوالات مطرح، نظریات تکمیلی ارائه و بحث های جداگانه صورت گرفت.

مشترکین سمینار متذکره با در نظر داشت اضرار اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی استخراج غیرقانونی معادن و به خاطر جلوگیری از پیامدهای ناگوار آن موارد زیر را به مثابهٔ قطعنامه سمینار تصویب نمودند:

- 1- بدون تأمین امنیت، حاکمیت قانون و مدیریت همه جانبه جلوگیری از استخراج غیرقانونی و غیرفنی، معادن ممکن نیست. بناءً طرح های امنیت سکتور معادن نیاز به بررسی همه جانبه دارد تا جلو استخراج غیرقانونی معادن گرفته شود.
- 2- در صورتی که ضایعات مواد مفیده معدنی در پروسه های استخراج و غنی سازی بیشتر از حدود مجاز باشد و یا شرکت های که در گروپ کاری خود متخصصین استخراج ندارند و یا سابقه و تجربه کاری نداشته باشند، در پروسه کاری استخراج معدن تجدید نظر صورت گیرد.
- 3- در استخراج معادن قوانین و معیارهای حفاظت از محیط زیست در نظر گرفته شود.
- 4- معادن ساحات خارج از کنترل دولت به داوطلبی و قرار داد سپرده نشود.
- 5- در تمام مراحل معادن کاری حقوق و امتیازات کارمندان و وسایل ایمنی با در نظر داشت قانون کار در نظر گرفته شود.
- 6- به مقام محترم ریاست جمهوری پیشنهاد می گردد تا به وزارت محترم معادن و پترولیم وظیفه سپرده شود که در مدت مشخص با در نظر داشت پیشنهاد، در مقالات سمینار، طرح و پلان تطبیقی جلوگیری از استخراج غیرقانونی معادن را عملی سازد.
- 7- هماهنگی تسریع روند چگونگی عملی ساختن طرح و پلان یاد شده با تمویل کننده ها و نهادهای ذیربط داخلی و خارجی و ارائه گزارش آن وقتاً فوقتاً به مقام محترم ریاست جمهوری اسلامی افغانستان.
- 8- استخدام افراد از ساحات مربوط که استخراج صورت می گیرد غرض تأمین امنیت با همکاری ارگان های امنیتی کشور.
- 9- تمام مقالات پذیرفته شده در سمینار در یک مجموعه چاپ و نشر گردد.

و من الله التوفیق

List of Contents

No	Title	Author	Page
	Management of Afghanistan		
1	Mines, Problems and strategy	Researcher Maryam Sadat	111
2	Causes and Avoiding Ways of Illegal Extraction if mines of Afghanistan	Researcher Eng. Obaidullah Muhammad	112
3	Effect of Transportation on Quality of Construction Materials	Senior Research Fellow Eng. Abdul Raes Alini	113
4	The Study of Obstacles in the Extraction of Oil Mines in the North of the Country and Their Solutions	Senior Research Fellow Eng. Hayatullah Amini	114
5	Harmful Effects of Illegal Extraction of Mines in the Environment	Pohand Dr. Abdul Shakur Sahak Pohialy Feroze Mangal Eng. Ezatullah Sedeqi	115
6	Evaluation of Some of the Major Challenges Caused by Illegal Mining and ...	Researcher Eng. Ahmad Omid Afzali	117
7	Illegal Extraction of Mines and Its Negative Economical and Political Effects	Senior Research Fellow Eng. Rahmat Gul Ahmadi	118